

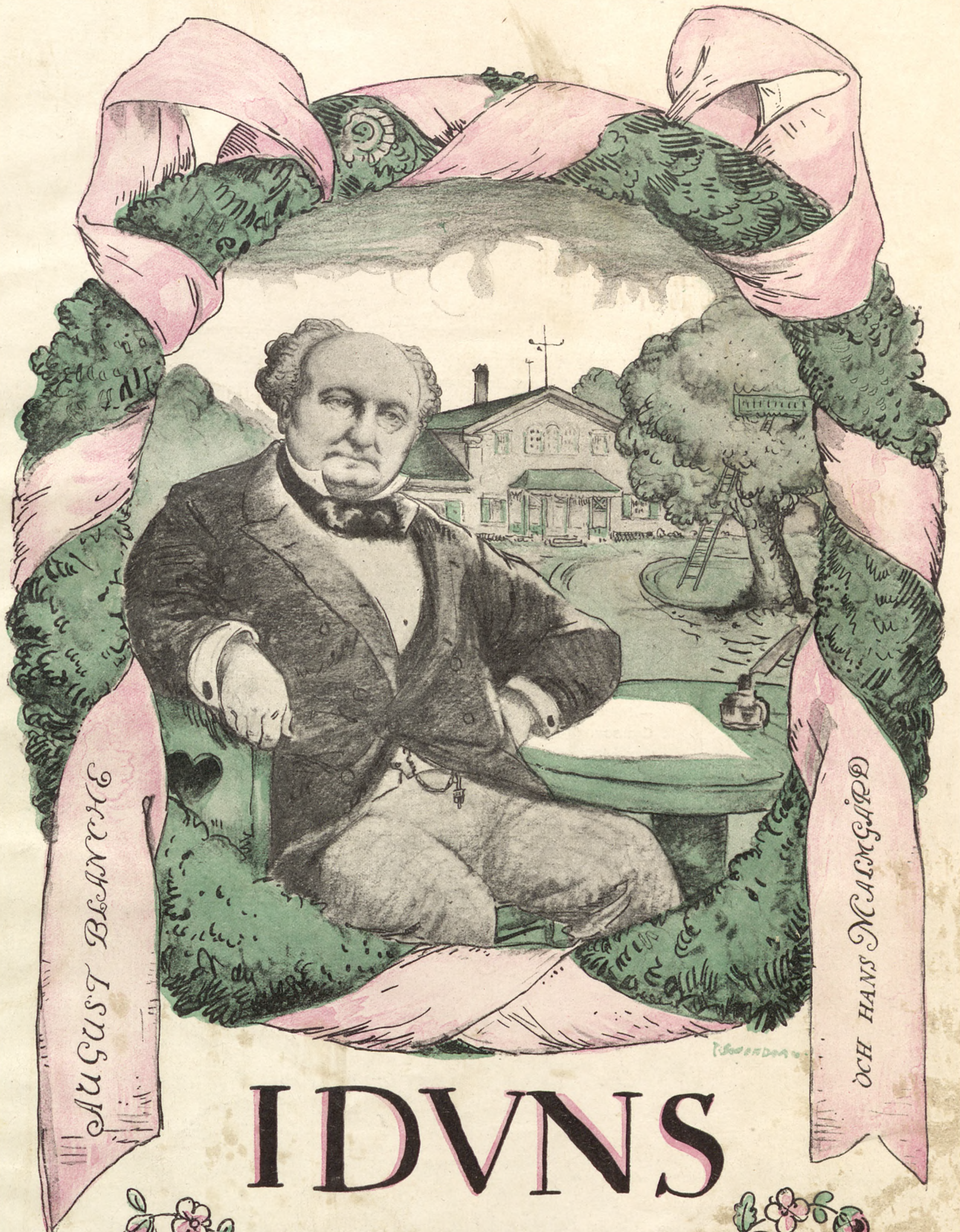

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

(100) 100/100
8.

AUGUST BLANCHE

ÖCH HANS NACMGÅRD

IDVNS

JVLNVMMER 1918

PRIS: 1 KR. 50 ÖRE.

INNEHÅLL:

EN TIDENS JULDIKT. Af NILS-MAGNUS FOLCKE.
Illustrerad af JOSEF SVANLUND. — August Blanche och hans Malmgård. Af THORE BLANCHE. Inramningarna af JOSEF SVANLUND. — August Blanche. Dikt af E. N. SÖDERBERG. Illustrerad af INGEBORG UDDÉN. — Den lille sjömannen. Stämningar från krigsåren. Af SELMA LAGERLÖF. Illustrerad af JENNY NYSTRÖM-STOOPENDAHL. — Fallet Gusten. Skiss af ULLA LINDER. Illustrerad af KNUT STANGENBERG. — Skissboksblad. Dikt af HENRIK ULLMÄN. — Fru Lillys fråga. Skiss af HASSE Z. Illustrerad af ERIK NORDSTRÖM. — Agnes Meding. Skiss af BO BERGMAN. Illustrerad af TORSTEN SCHONBERG. — I rymden sväfvar örnen. Dikt af MATTS MAGNI GRANSTRÖM. — Den stora hemligheten. Skiss af ANNA WAHLENBERG. Illustrerad af G. MAGNUSSON. — När magister Abel studerade gräflingen. Skiss af ADOLF JOHANSSON. Illustrerad af D. LJUNGDAHL. — Två dikter af SIGFRID SIWERTZ. Illustrerade af G. MAGNUSSON. — Stjärnan. Legend om Staffan Stalledräng. Af SYNNOVE CARLBOM. Illustrerad af H. ARLEMAN. — Drömmen. Af ARILD BJÖRK. — En intervju med Iduns redaktör. — Omslagsbilden af TORSTEN SCHONBERG. — Redaktör: ERNST HÖGMAN.

Klichéerna från GENERALSTABENS LITOGRAFISKA ANSTALT
och STOCKHOLMS-TIDNINGENS KLICHÉANSTALT.
Tryckt hos SVENSKA TRYCKERI-AKTIEBOLAGET.
STOCKHOLM 1918.

EN TIDENS JULDIKT.

AF NILS-MAGNUS FOLCKE.

Då en mörk och stilla julnatt led mot dag och morgon körde på sitt raggigt hvita hingstpar öfver bergens fjärran blå, gafs mig sagan om den hvita kristenkyrkan, och jag hörde i dess ord ett sällsamt varsel, som jag trodde mig förstå:

Tunga, grå med örnars reden och med ludna björnars iden lågo bergen. Inga vägar — inga skodda sulors spår — endast älg tjurns fräna brunstrop — endast renkons skri i liden,

då den ludna skuggan faller och den ludna ramen slår.

Men då natt och mörker gömmer örnars reden, björnars iden dånar det som storm, som fäller, och som fjällskred då det går.

Bergens jätte — våldets jätte — han som lefvat genom tiden vandrar genom natt och mörker öfver bergen, där han rår.

Så en dag — en stilla soldag — klingar stål mot sten och stammar.

Mänskan fäller bergens skog och timrar hus i svedjors sot, och hon reser sig en kyrka, hvilkens kors som lågor flammar. Hvite-Krist, den krönte Guden, tillber hon i bön och bot.

Smäkryp, bjällerklang och kojors tunna rök och nya Gudar —

Bergens jätte går och rufvar hatoch hotmotnytt, som händt. — Bloss på vintermörkrets vägar och en klockas klång, som budar

mänskorna till Gudens högtid, Guden, som han aldrig känt.

Stugufönster glimma, kyrkans alla tända klara Gudsljus lysa öfver ljusets Julfest, öfver mänskors nya tro. — Då står jätten — våldets jätte öfver bygdens hvita Gudshus, och han bär ett block ur fjället, där blott örn och slagbjörn bo.

Död åt denne lifstrons unge, nye Gud, som kan förlösa bundna själar och som böjer starke män i bön på knä. Och i hatfullt hårda händer höjes blocket för att krossa dessa blida ljus i mörkret, denne gode Gud af trä.

Hvite-Krist, för hvilken glädjens, kärlekstankens vaxljus brinna, nattens, våldets, onskans allmakt skall det goda krossas af! — Då mot kyrkogårdens snödok ser han att en ensam kvinna knäböjt vid ett kors — En moder vid sin enda gosses graf —

Och han ser hur hennes ögon gråta i en sorg, som tiger så oändligt tyst som natten, så oändligt stor som den. Sorg — som segrar — Medan bönen till den nye Guden stiger vandrar jätten med sitt bergblock upp mot sina berg igen.

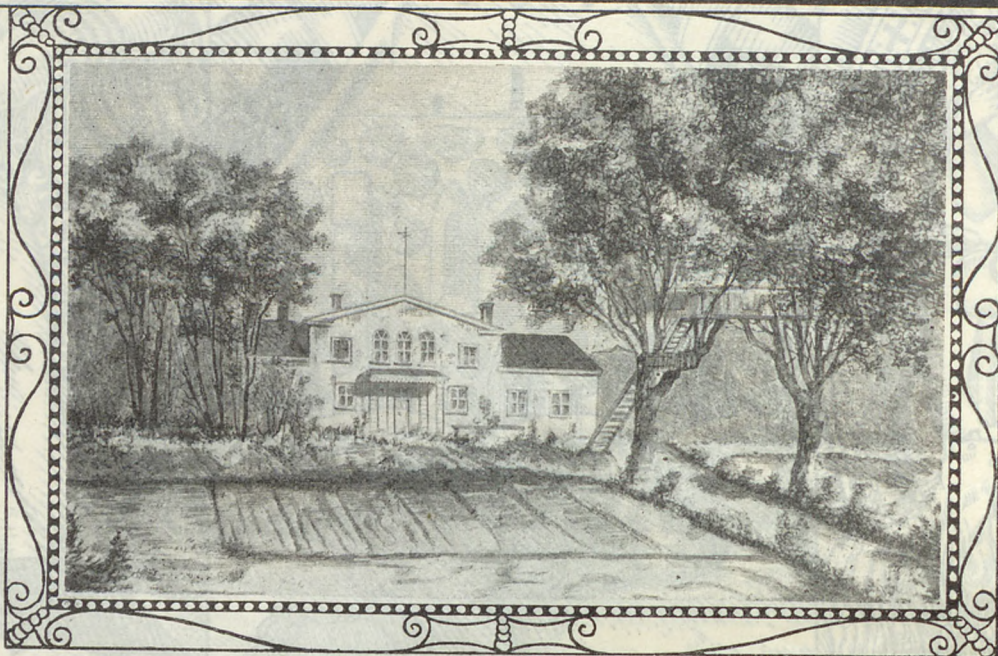
Så är sagan — Och det syns mig som om våldets jätte åter höjt sitt block — Dock denna sagas varsel tror jag mig förstå:

Halet — våldet måste vekna för en ensam mor, som gråter hos sin döda son — den framtid, som vi alla trodde på —

I D U N S
J U L N U M M E R 1 9 1 8

AUGUST BLANCHE OCH HANS MALMGÅRD

af THORE BLANCHE

IDUN HAR I ÅR icke ansett sig kunna värdigare inleda sitt julnummer än med en hyllning till halfsekelminnet af August Blanches död i form af en minnes-teckning. Och omständigheterna ha jagat det så lyckligt, att minnes-tecknaren icke blott för en talangfull penna utan tillika är en nära frände till August Blanche. Tack vare hans tillmötesgående har redaktionen

också kunnat föga till texten ett illustrationsmaterial, som i flera afseenden på ett intimt sätt belyser diktarens personlighet, hans hemlif och hans diktnings miljö, detta 1830- och 40-talens pittoreska Stockholm, efter hvilket vi nu få leta med ljus och lyktan för att hitta några spår.

Afbildningen af August Blanche-monumentet, som af Stockholmsgillet restes å Malmgårdens mark den 30 november, har här

MAN SÄGER ATT TIDEN FÖRDUNKLAR blicken, men med lika stort skäl skulle man kunna säga att den skärper den. Tiden är en god värdeämätare. En människa och hennes lifsgärning bör helst ses på afstånd. Ty åren bleka visserligen oäkta färg, men de hysa aktning för den äkta. Diamanten ligger under oändliga tider insprängd i kvartslagren, men dess glans fördunklas icke.

August Blanche får räknas till det fåtal, som öfverlever sin tid. Icke blott i vissa af sina arbeten utan äfven som personlighet kommer hans namn att sent glömmas. Hvarför? Emedan han var en idéernas man och en idé kan väl för en tid skjutas undan men aldrig dö. Det är i höst femtio år sedan han dog. Det är icke många, hvilkas minne lefver ett

Prosten och kyrkoherden i Åker, Wäxiö stift, Bengt Bergvall, * 1750 † 1834.
Prostinnan Anna Christina Bergvall, f. Rubin, * 1755 † 1831.
August Blanches farföräldrar.

half sekel, men på själfva femtioårsdagen, den 30 november, reser Stockholmsgillet på den mark, där hans gamla Malmgård var belägen, en staty öfver Stockholmaren och Skalden. Redan detta bevisar att August Blanche öfverlevat sin samtid, ty det är mycket sällsynt att monumentet kommer så långt efter döden. Har man icke fått det förr, så får man i de flesta fall vara det förutan.

Men det finns andra bevis, som i mina ögon betyda mera. Jag besöker ofta hufvudstadens gamla begravningsplats, som för all framtid synes komma att kallas Nya kyrkogården. Med Haga på den ena sidan och Solna på den andra är kyrkogården en plats för minnen och drömmar — minnen från Bellmans dagar, drömmar om den stillhet, som under de höga trädens skugga endast förefaller oss afundsvärd. Och nästan för hvarje gång, jag passerar den folk-käre författarens tempelliknande gravvärd med

fått en något provisorisk karaktär, men det beror på att redaktionen, i och för julnumrets tidiga pressläggning, måste taga en fotografi af skissen till statyn, enär själfva statyn då var långt ifrån färdig i sin slutgiltiga form.

Bland illustrationerna här nedan finnes en bild som återger August Blanches likfärd en decemberdag för 50 år sedan — återger det mo-

ment, då processionen, en af de märkligaste i Stockholms historia i fråga om anslutning, från Storgatan tog vägen öfver dåvarande Ladugårdslandstorg nedåt Söbyllegatan. Nu, 50 år senare, trampar ett nytt släkte nya och grant bebyggda gator i August Blanches Stockholm, men Stockholmsgillet hugfästade af hans minne ger i alla fall en glädjande bekräftelse på att mannen och hans verk lefva friska i erinringen, den framstormande tiden till trots.

dess inskrift: "Om snille och hjärta vittna hans verk, om medborgarnas saknad värden" är den prydd med friska kransar. Det är mycket enkla och billiga kransar, men de äro dyrbara vittnesbörd om att han icke är glömd. Hur många stora författares gravvar — större författare än August Blanches — prydas ännu ett halft århundrade efter hans död af främmande människor? Det är icke endast diktaren, som lefver i folkmedvetandet, det är personligheten.

Den i förhållande till ämnets rikthet kortfattade skildring, som i anledning af femtioårsdagen ägnas August Blanche och hans Malmgård, är gifvelvis icke byggd på personliga minnen. De nu lefvande, som äga sådana, äro icke många. Den gamle Kasperredaktören och sagoförfattaren Richard Gustafsson var en af de sista. De kretsar, som rörde sig i

Kyrkoherden M. C. Bergvall, August Blanches fader.

Katarina Blanche, August Blanches moder.

Blanches Malmgård, äro för längesedan döda. Det är gamla — äfven de för längesedan döda — släktingars minnen och hågkomster, som ligga till grund för dessa anteckningar. De förtjäna att räddas ur en glömska, som eljes skulle vara fullständig. Och Malmgården hör till. Den är oupplösligt förenad med författaren. Under 1850- och 1860-talen spelade den en stor roll i Stockholms litterära och politiska lif.

Hvad var således Malmgården och hvar låg den?

Våra dagars stockholmare, som med spårvagnen fara Karlavägen fram mellan Cirkusplanen och Östermalms nya läroverkshus, befinna sig i själfva verket på en mark, som kan kallas klassisk, för så vidt därmed menas en plats, som sammanhänger med flydda tiders litterära och konstnärliga lif. Man har nu svårt att tänka sig en hel liten lantgård på Östermalm, men på gamla Ladugårdslandet funnos flera och Malmgården var en af de största och förnämsta. Ty Malmgården var ingen tomt i modern mening; det var en egendom.

Tänk er en stor trädgård, som i söder begränsades af Kommendörsgatan och som mellan Artillerigatan — dåvarande Qvarngatan — och Grefgatan sträckte sig fram till Ladugårdslands tullgata. Nu sryker Karlavägen däröfver i väster och öster och Skepparegatan i norr och söder. Nu är det Cirkusplanen och de stora byggnadskvarteren utmed Kommendörsgatan och Grefgatan, nu är det Östermalms bägge läroverkshus, det gamla och det nya, med den stora öppna skolgården framför dem, nu är det en del af den moderna Bältstaden; men då var det Malmgården. Nej, det var ingen tomt; det var en lantgård med handelssträdgård och alléer, med lador och uthus. Och rundt omkring i trakten lågo små hus, inbäddade i trädgårdar, med sina tobaksplantager, ladugårdar, kreatursbesättningar och en väldig väderkvarn vid Grefgatan, alla omgifna af röda plank.

Det var gamla Ladugårdslandet, sådant det väsentligt bevarade sin karaktär ända in på 1880-talet. Hur ofta har jag icke som pojke med portören på ryggen hoppat öfver diken och gärdesgårdar och tagit de första vårbloomorna, där nu Karlavägen stryker fram!

Malmgården var en besittning från den tid, då rikets stormän bodde i staden mellan broarna eller på nedre Normalm och Blasieholmen och hade sina sommarnöjen ute på Malmarne. Den första ägaren, som jag känner till, var Christopher Polhem, den store kanalbyggaren och mekanikern, som invid villan planterade den på Blanches tid ännu kvarstående ek, hvilken kallades "Polhemseken". Efter Polhem kom Malmgården i familjen Sandelhjems ägo och öfvergick därefter till den på Gustaf III:s tid bekante guldsmeden Sauer. Efter Blanches död 1868 sålde hans syskon i början af 1870-talet egendomen till den sedan mycket kände byggmästare C. O. Lundberg. Priset var 60,000 kr. En hel liten domän, omfattande åtskilliga tunnland jord i hjärtat af Ladugårdslandet, för 60,000 kr.! Jag undrar egentligen inte på att den originelle byggmästaren, där han långt senare satt i sin första, med orientalisk prakt dekorerade Sveasal och smutade på sin stora, mahognyfärgade toddy, grinade vänligt då han fick se mig, gärna gaf plats och med synbar förnöjelse berättade om sitt köp af Malmgården. Det var grunden till hans stora förmögenhet.

Hur kom då Malmgården i Blanches ägo?

Som bekant var August Blanche hvad man förr oegentligt kallade ett kärlekens barn — kärlek är vanligen hvad som allra minst omger de utom äktenskapen födda. Modern var en ung, vacker soldatdotter från Skinnskatte-

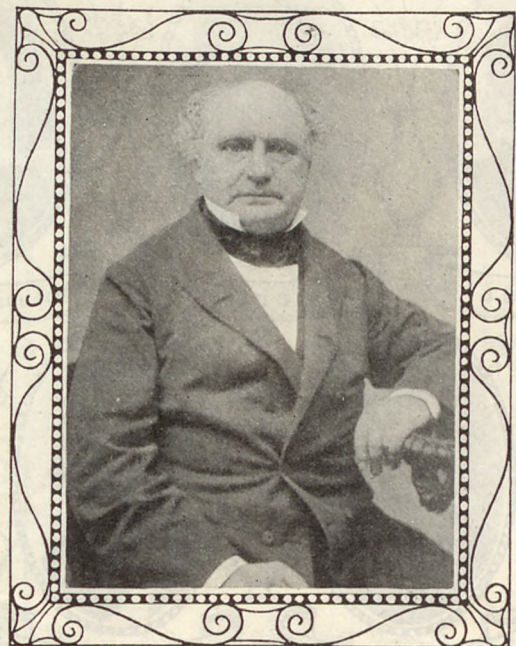
Hilda Blanche. August Blanches syster.

berg, som i början af 1800-talet kom till Stockholm som tjänsteflicka hos ränträstare Ouchterlony — en familj, med hvilken både hon och

Ett silhuettporträtt af August Blanche.

sonen sedan alljämt stod i den vänskapligaste förbindelse. I familjen konditionerade en ung teolog, magister Bergvall, och det uppstod mel-

August Blanche, från sista lefnadsåret.

lan honom och den unga tjänarinnan ett förhållande, som resulterade i en son. Om äktenskap dem emellan blef aldrig tal. "Lill-Cathrina" gifte sig med kaptenen vid borgerskapets kavalleri, hofslagaren Johan Jakob Blanck, hvilket namn sedan omändrades till det ursprungliga Blanche, och fick med henne flera barn. Bergvall, som blef komminister i Ladugårdslandet, där han slutade som kyrkoherde, ingick i sin tur äktenskap med den rika änkefru Sauer, mycket äldre än han och tillhörande den Sauerska guldsmedsfamiljen. Så kom Malmgården i Bergvalls hand.

Blanches rika begåfning, hans varma, för allt skönt och ädelt lätt uppflammande sinne och hans djupa medkänsla för nöden och de små i samhället var ett arf från hans mor. Alla berättelser sammanstämma däri, att hon var en både på huvudets och hjärtats vägnar rikt utrustad kvinna. Vid sin mor var den äldste sonen, August, fäst med en rörande kärlek. Det finns af hans hand ett bref till modern, dateradt Paris den 4 april 1851. Blanche var då på sin första utrikes resa med den dödssjuka fadern. Han hade blifvit en uppburen författare, men inför modern var han ständigt densamme. Brevet har följande lydelse:

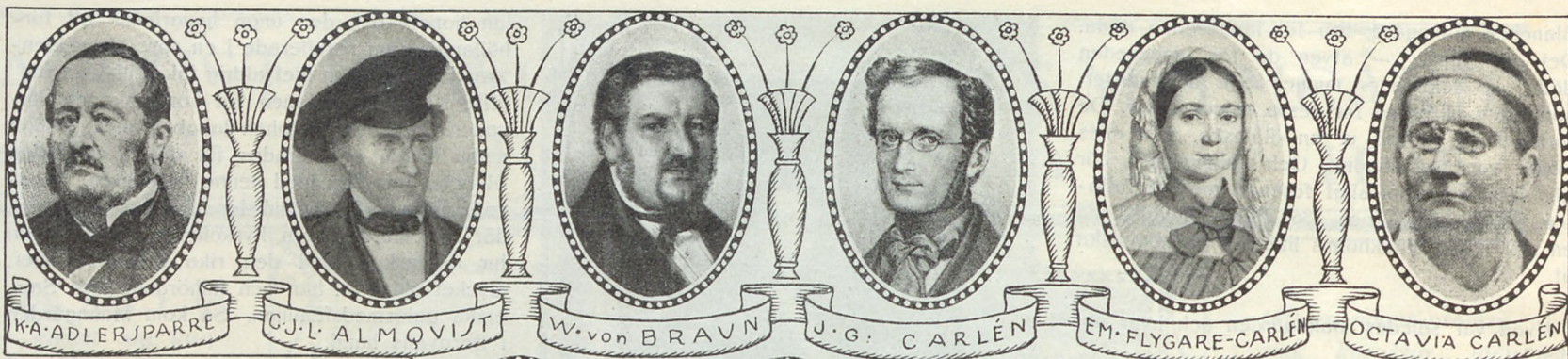
Goda, älskade moder!

Blott några ord till tacksamhet för de innerligt välkomna och vördade raderna från den bästa, den ömmaste af mödrar. Men mamma behöfver icke många ord från sin förstfödde, ty hon vet nog att hon helt och hållet bor i mitt hjärta, som aldrig kan hafva en bättre invånarinna än henne, ty det eger ju då inom sig allt som är välvilligt, fromt, försakande och försonligt. Snart nog kan hända skola vi återse hvarandra och då icke mera åtskiljas. Jag behöfver icke beskrifva min längtan efter denna stund.

Jag mår väl och känner mig dessutom lycklig öfver att åtminstone en af mina skönaste drömmar blifvit uppfylld. Jag har fått se och lära så mycket och derigenom förvärfvat många oförgälliga skatter åt mitt minne. Hur står det till med det poetiska, mutter lilla? Är det några flera verser till potatisen och sillen, si det är mitt geni? Låt mig då för all del höra dem. Få se, om jag kan taga med mig från Paris någon vacker mössa för att dermed pryda min älskade moders hufvud och som dessutom kan vara värdig "poetissan vid Grefgatan". Halsa majorens och alla andra bekanta, och vare du själf af hela min själ helsad, du outfömligt rika, ädla och varma modershjärta! Ehuru den bräckligaste af oss alla, är du likväl ett stöd, en trefnad, lycka, förebild och prydna för oss alla. Gud välsigne och bevara dig!

Beder hvarje ögonblick din August.

Vackert är detta bref. Det torde icke vara många fyrtio års män, som skriva till sina mödrar på det sättet. Men August Blanche älskade sin mor gränslöst. Hans sätt mot henne kunde vara nära nog en älskares. Då han gaf sina känslor mot henne fritt utlopp fingo hans ömhetsbetygelser en rent passionerad karaktär. Hon var för honom allt. För henne försakade han att gifva sig med den kvinna, han fäst sig vid. Den uppflammande kärleken svalnade, då den utkorade för att inträda som fru på Malmgården uppställde som villkor att gamla fru Blanche skulle flytta därifrån. Att hans mor skulle träda tillbaka för en annan kvinna var för Blanche en omöjlig tanke. Som ett utslag af denna allt behärskande känsla för modern står hans ord till en af hans vänner, som förlorat sin hustru: "Trösta dig, min vän, en fästmö och en hustru kan man få igen — en mor aldrig!"

Han hade äfven glädjen af få behålla henne länge. Gamla frun, som under de sista åren af sitt lif förde sin milda spira som värinna på Malmgården, dog icke förr än år 1858. Hon hvilat bredvid sonen på Nya kyrkogården. Det var bestämdt att så skulle det vara.

Blanches förhållande till fadern har länge varit en gåta för litteraturforskaren. Jag kan här endast i största korthet beröra det samma. Kyrkoherde Bergvall erkände honom aldrig öppet som sin son, ehuru deras förhållande till hvarandra var allmänt känt. I egenskap af präst fann han faderskapet besvärande för sin ställning. Det sparsamma umgänget dem emellan var korrekt men icke mera. Bergvall hade med åren blifvit en enstöring, bitter och människoskygg och förvaltandet af den efter hustrun ärfda förmögenheten upptog hans intresse vid sidan af ämbetsgöromålen. Först under de sista åren af hans lif blef förhållandet mellan far och son hjärtligare. De lärde ömsesidigt att känna och värdera hvarandra och tillsammans gjorde de 1851 resan till Paris, där Bergvall afled. Jag har i behåll ett bref från Blanche, skrifvet omedelbart efter dödsfallet och belysande för deras nya ställning till hvarandra.

Brefvet är af dokumentariskt intresse och förtjänar att delvis återgifvas. Det är skrifvet till Blanches sväger, v. härads höfding Carlstedt i Stockholm:

Paris den 6 mars 1852.

Broder!

Den länge anade stunden har inträffat. I går fredagsmorgon kl. 3 afled kyrkoherden Berg-

vall, vår gemensamme välgörare, beskyddare och vän. Dödskampen varade blott en half timma, hvar efter den silfverhåriga gubbens anlete, länge fördyrstradt af lidande, blef lugnt, leende, förklaradt. Han dog med sina händer i mina och utan att en enda suck röjde hans öfvergående till en annan värld; men obeskrifligt skön var den frid, som hvilade öfver hans anletsdrag. Så måtte han sett ut i sina första ynglingaår och innan

världens orättvisor och förtal vidrörde och stundom förvred hans naturligen goda och ädla hjärta.

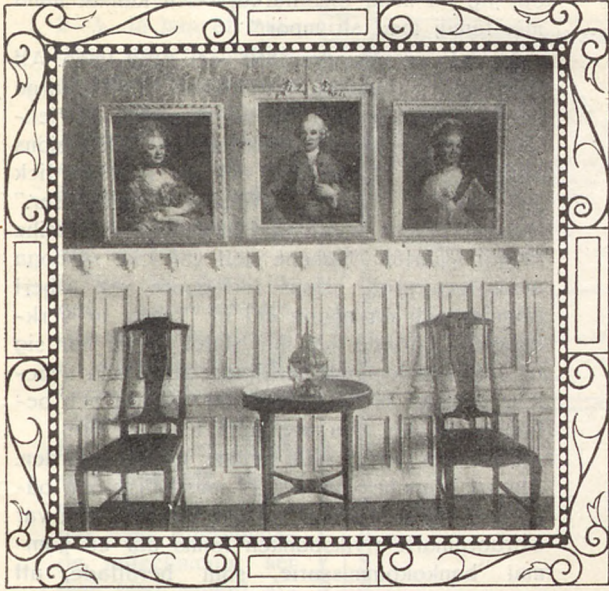
Jag har så godt som på mina armar burit den sjuke gubben genom Norden, Tyskland och Frankrike. Ofta tyckte jag att bördan var tung; men nu när bördan fallit, tyckes det mig tyngre, mycket tyngre. Om man i denna stund lemnade mig fritt att välja mellan världens alla skatter och gubbens lif, jag skulle icke tveka i valet. Jag skulle ånyo taga honom på mina armar och bära honom genom verlden för att undfly döden, ty han älskade lifvet — detta lif, som likväl beskärt honom så föga glädje. Gud välsigne honom för det goda han gjort! ännu mera godt har han velat. Hade verlden varit annorlunda, skulle äfven han varit annorlunda. — — —

Hvad mitt tillstånd beträffar, så har jag nu först fått lära känna, hvad en verklig sorg betyder. De 4 månader, vi oafbrutet varit tillsammans och sofvit under samma tak, hafva betydligt närmat oss till hvarandra och vi hafva älskat hvarandra himmelsvidt mera än fordom var förhållandet. Jag känner att en af de två hufvudpersonerna i mitt lifs drama är borta och jag har på ett enda dygn gjutit flera tårar än kanske under hela mitt förflutna lif, oaktadt jag

August Blanche och hans politiska och litterära umgängeskrets.

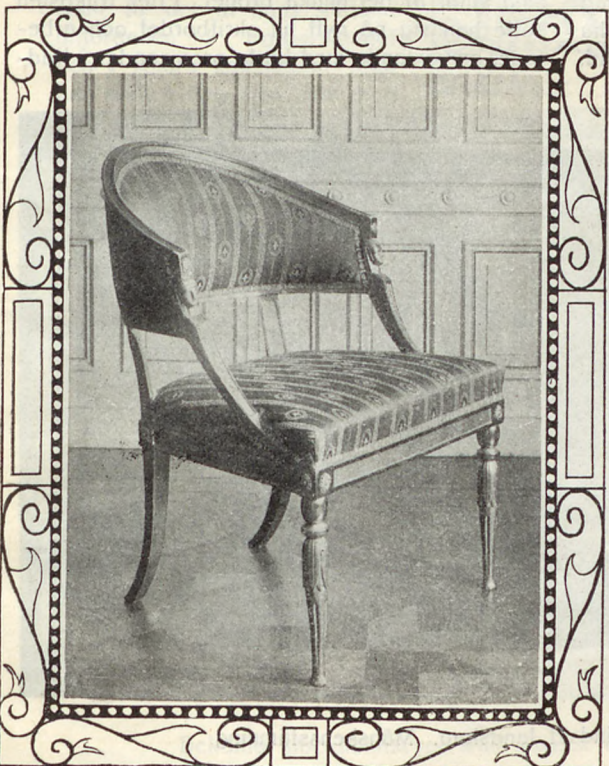
kunde trösta mig därmed att min gamle välgörare, under dessa 4 månader, de sista af hans lif, icke varit plågad af annat än sin sjukdom. Helsa den andra huvudpersonen, min mor, och säg henne, att den nu herskande tanken i mitt hufvud är att bereda hennes återstående dagar all den sorgfrihet och lycka, som på denna jord kunna tänkas, och jag uppdrager åt dig och Cornelia, att från och med den stund, du emottagit detta bref, egna er förnämsta omsorg åt henne och att icke spara något i hvad som rör min mor. Allt för länge har hon varit allas slafvinna och med den sanna kärlekens tålmod burit okef. Men från detta ögonblick är hon allas vår herskarinna. Glömmen det aldrig!

Gud välsigne eder allal! Jag klipper en lock af gubbens hufvud. Jag har kysst den och vattnat den med mina tårar.

AUGUST.

Det är påfallande att Blanche icke i detta bref på något sätt rör vid sin släktskap med Bergvall. För honom är han endast "välgöraren" och "beskyddaren". Lika påfallande är att han i det ofvan citerade brefvet till modern ingenting nämner om fadern och icke ens framför en hälsning. Tystnaden i bägge dessa fall undan drager sig vårt bedömande.

Då Blanche begravd sin far på Père Lachaise återvände han till Stockholm som rik man. Han slog sig ner på Malmgården, men som minne af Parisvistelsen hemförde han idén till sin sista stora roman: "Sonen af Söder och Nord".

Han var ingen främling på Malmgården. Han hade bott där redan förut, men då under mera blygsamma omständigheter. Han hade börjat sin bana som journalist. Under fyra år deltog han som ledare för den lilla tidningen Freja i den förbittrade politiska kampen mot Carl XIV Johan och "Braheväldet". Det var den svenska pressens "Sturm- und Drang"-period. Mellan tidningarna rasade en hejdlös ordstrid och Freja-redaktören råkade under den våldsamma diskussionen om Carl Johan Ludvig Almquists "Det går an" i en häftig polemik med den berömda författaren, hvilken under Hiertas frånvaro i utlandet var redaktör för Aftonbladet. Då Almquist dref perfiditeterna därhän att han i Aftonbladet antyde Blanches förhållande till kyrkoherde Bergvall, följde på det

beryktade "Dådet" den lika beryktade "krascheringen" i Strömparterren. Blanche spottade offentligt Almquist i ansiktet.

För Blanche blef polemiken med Almquist och uppträdet i Strömparterren slutet på hans tidningsmannabana. Tilldragelsen blef äfven af betydelse för pressen. Käbblet mellan tidningarna hade gått för långt. Det hade exploderat och på explosionen följde en välbehöflig reaktion af besinning. Upprifven och förbi afgick "den stackars Blanche", som Almquist uttryckte sig, ur Freja. Han fick af Bergvall en fristad i ett rum på Malmgården, dit han drog sig undan på hösten 1842. Redan på sommaren 1843 gafs på Djurgårdsteatern "Positivhataren" och nu följde i en sjudande produktion från det originella fällrummet en trappa upp på Malmgården hela Blanches teater och större delen af hans romaner.

Hur såg Malmgården ut på Blanches tid?

Gick man Skepparegatan fram till den nuvarande Kommendörsgatan och öppnade man grindarna, så låg där den lilla trädgårdsmästarebyggnaden. Hela den nedre delen af egendomen upptogs af trädgårdsland, ty det var stor handelsträdgård och land var det äfven öfver de gamla dammarne till vänster, som nu äro Cirkusplan och där man på 1700-talet haft karpodling. Mellan rader af krusbärsbuskar gick man uppåt stora allén. Midt i den lilla backe, som ledde till öfre Malmgården, höjde sig tvänne stora lönnar öfver vägen och mellan dem var byggd en präktig veranda, där gästerna gärna höllo till.

Men hela den öfre delen af trädgården var genom tät buskar och träd skild från den nedre. Här doftade rosorna, rabatterna voro uppfyllda af tulpaner och reseda, nedanför villan glödde stockrosorna och i träden gulnade de präktigaste plommon.

Själva villan bestod af två våningar; den nedre hvardagsvåningen och en trappa upp festvåningen.

Trädde man öfver den lilla verandan och in i den fämligen rymliga förstugan, så hade man på vänster hand ett stort fyrkantigt rum — så lågt i taket, att Marcus Larssons stora småländska vattenfall, ett af konstnärens mest berömda arbeten, som författaren köpte af målaren och som i sin tur bankdirektör A. O. Wallenberg köpte af

Möbler, som tillhört August Blanche i hans hem på Malmgården. Bilden i vänstra nedre hörnet återger August Blanches skrifstol.

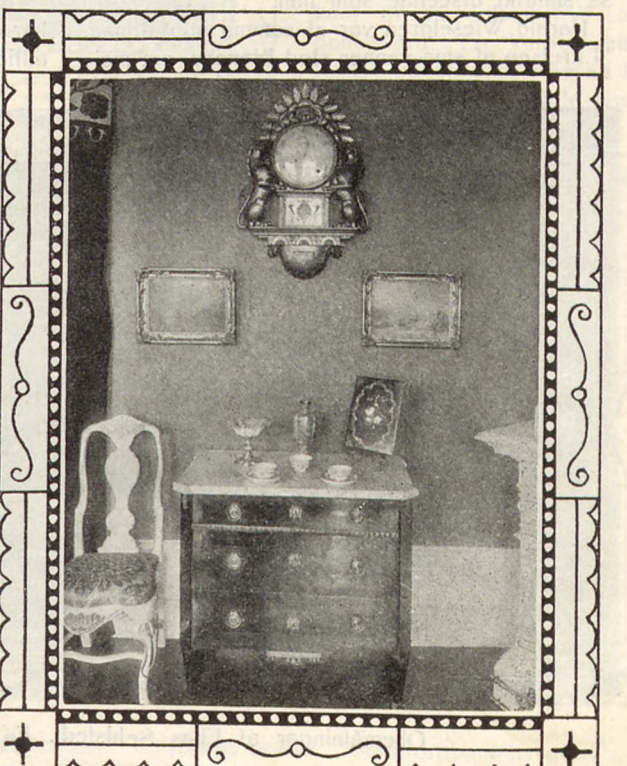

författaren — nu pryder det Nationalmuseums kupolsal — en lång tid stod på golvet utan ram, ty det fanns icke plats för ett bättre arrangemang. Under de senare åren begagnades rummet till skrifrum. Men dessförinnan låg där den i dystert tungsinne fjättrade gästen, Wilhelm von Braun, med ständigt tillskrufvade fönsterluckor och endast skenet från ett ljus fick upplysa hans mörka stunder. Blanche hade en tid beredt den fullständigt utblottade vännen en fristad i sitt hem.

Bredvid skrifrummet låg ett kabinett, så kom det något större, enkla förmaket med sitt piano och sedan den stora matsalen med utsikt åt Tullgatan, endast skild därifrån af en tät dunge fruktträd. Midt i golvet i matsalen var en lucka med vidfästade järnring och härunder låg den stora vinkällaren, som allid var väl försedd, ty de litterära och politiska debatterna på Malmgården fingo först sin fart efter en god middag med bordeaux och champagne.

Till höger om matsalen låg sängkammaren, där författarens ogifta syster, som efter moderns död öfvertog den husmoderliga spiran på Malmgården, bodde. Rummets förnämsta möbel var en bred, ofantlig soffa, på hvilken författaren regelbundet tog sin lilla middagslur. Till höger om sängkammaren låg köket.

Gick man upp för den knarrande trätrappan i förstugan, så kom man in i den s. k. röda salongen — ett stort, vackert rum med balkong, hvarifrån man hade utsikt öfver trakten och de angränsande gatorna. Då de för Blanche

kära skarpskyttarne på sommarsöndagarna med musik tågade Grefgatan ner mot Ladugårdslandstull, hälsade han dem från balkongen. Salongen var möblerad med gamla 1700-talsmöbler, taket var dekoreradt i samma stil och äfven här fanns piano. Till höger om salongen var biblioteket, fyllt med från golf till tak gående hyllor och till vänster lågo kabinettet, författarens sängkammare och längre ut på gaveln det egendomligt formade fältrummet med sina förgyllda lister och mångfärgade fönsterfura — skriftrummet under 1840-talet.

Knappast hade August Blanche efter faderns död tagit Malmgården i besittning, så öppnade han huset för sina litterära vänner. Malmgården blef 1850-talets stora litterära salong. Här blixtrade Herman Bjurstens mörka ögon, Ridderstad improviserade, Sturzen-Becker, Johan Gabriel Carlén, Jolin och Frans Hedberg fyllde rummen med skämt. Damer fingo icke saknas. Här sågos regelbundet Emilie och Octavia Carlén, Marie Sophie Schwartz, Wilhelmina Stålberg, fröken Strussenfelt och — vid sina Stockholmsbesök — den unga, strålande Lea.

Den kvinnliga stjärnan var gifvetvis Emilie Flygare-Carlén. Den stora Emilie var icke god att knäppa nötter med. Jag minns Leas berättelse om sin presentation. Då den ståtliga författarinnan till "Småbitar" föreställdes för den lilla damen med de underbara svartblixtrande ögonen, kom det högdraget och hvasst som en nål: "Nig djupare, min fru!"

Men tiderna förändrades och där kommo andra gäster. Litteraturen fick vika för politiken. Under 1860-talet, då Blanche var medlem af borgarståndet, samlades under riksdagen på Malmgården män sådana som Lars Johan Hierta, Adlersparre, A. O. Wallenberg, A. W. Björck, August Sohlman, S. A. Hedin m. fl. och de politiska samtalen efterträdde de litterära.

Sällskapen kunde växla, men Blanche själf var alltid medelpunkten. Som sällskapsmänniska ägde han en sällsynt förmåga att intressera, roa och fångsla. Den kvicka och spirituella Lea, som jag ofta hörde berätta om lifvet på Malmgården, försäkrade att man, hvilka gästerna än voro, knappast tänkte på någon annan än värden. Kring honom grupperade sig allt. Då jag ännu för kort tid sedan sammanträffade med fru Amanda Kerfstedt, sade den gamla författarinnan med en varm glimt:

— Det fanns ingen som August Blanche. Han var en af de mest geniala människor, som jag råkat. Jag har heller aldrig sett en man med ett så snillrikt utseende som han.

Harald Wieselgren var af samma uppfattning. I kretsen af sina vänner stod Blanche, om möj-

Ungdoms-porträtt af August Blanche.

ligt ännu närmare stockholmsidealet än som skriftställare", betygar han. "Han lyste och blänkte, utan att tynga; han var centrum i kretsen utan att känna sig vara det, ännu mindre yrka därpå. Hans eget lätta ord lättade orden för andra och mången eljes fåordig fick mål i mun, ty hans tankar rörde sig lättare i denna tankesfär. Och, högst af allt, infall och omdömen voro aldrig elaka. Det goda hjärtat låg aldrig under för det goda hufvudet.

"Blanche blef tidigt populär i Stockholm", förklarar Wieselgren, "snart äfven i hela Sverige. Det glädde honom men gjorde honom icke uppblåst. Tvärt om, populariteten, tyckte han, ålade honom ökade förpliktelser till dem, som ägnat honom sin hyllning."

Under de vackra sommaraftnarna kunde dock hvarken "röda salongen" eller bibliotekets bekväma stolar hålla gästerna inom hus. Man samlades då på den stora verandan mellan de bägge lönnarna eller också under Polhemseken. Och medan den blå cigarröken och kaffets aromatiska ångor blandades med doften från rabatterna, njöt man ett samkväm, som endast Malmgården kunde erbjuda.

Ett sådant lif kostade pengar. Och jag erinrar mig ett ungdomssamtal med Lea, då hon framkastade:

"Blanche måste ha varit mycket rik!"

"Han förtjänade väl också pengar på hvad han skref," svarade jag.

"Kära barn," svarade hon skrattande. "Jag har varit mycket flitig och mina arbeten ha alltid haft stor publik, men jag har varit glad

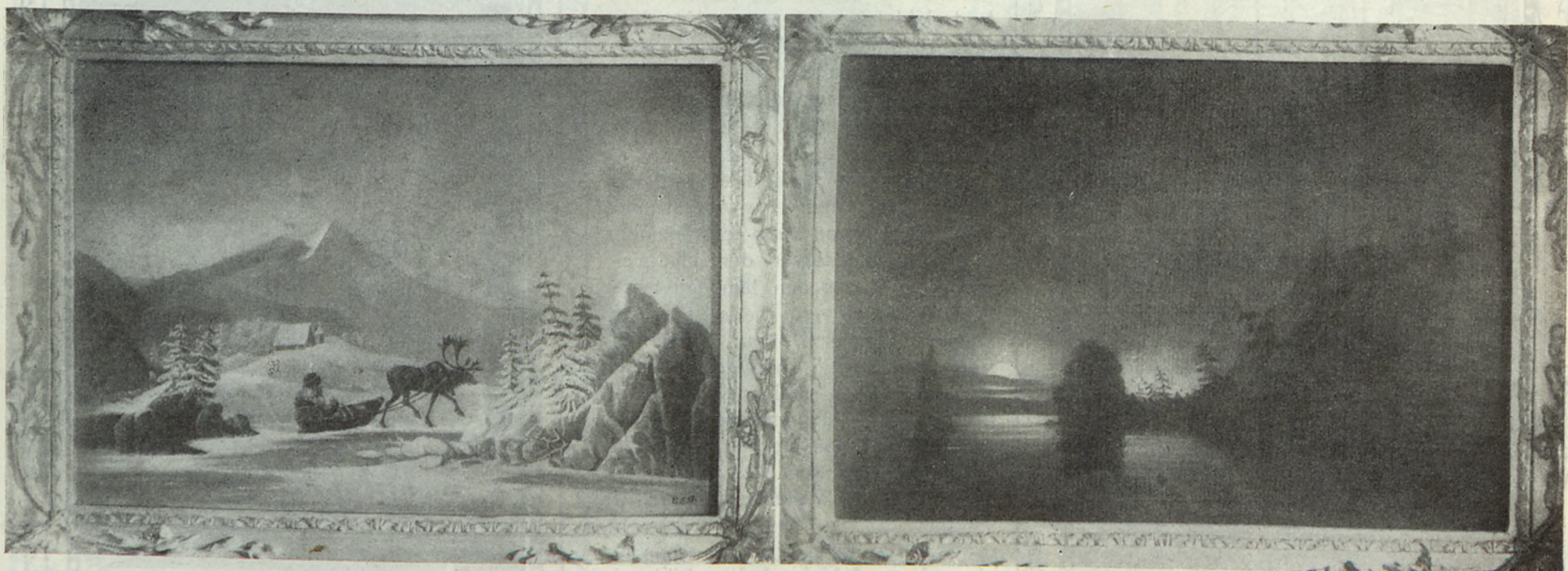
om jag på mina författarearvoden kunnat hålla min familj med strumpor."

Ty det var så under 1850- och 1860-talet. Att lefva på sin penna var otänkbart. Förläggarna togo förtjänsten. Det var så på en tid, då Henrik af Trolle sålde manuskriptet till "Östersjöns konung" för 50 riksdaler och då Topelius fick 300 riksdaler för hela "Fältskärens berättelser." Det enda stora undantaget torde ha varit Emilie Flygare-Carlén. Blanche själf var icke så noga med honoraret. Hans förläggare var Albert Bonnier och då någon del af "Bilder ur verkligheten" började lida mot slutet, begaf han sig till Malmgården och berättade den glada nyheten. Bonnier bjöds på en god middag och betalade för den nya upplagan icke ett öre.

Det fanns också stilla kvällar på Malmgården. August Blanche var mycket musikalisk och både spelade och sjöng. Då jag som helt ung var extraordinarie i riksbanken fanns där en gammal bankokommissarie, som berättade, att Blanche, som på 1840-talet äfven var extra i banken, stundom kunde komma dit med sin ziftra och muntrade upp kamraterna med kupletter ur sina lustspel. Det var hans bekantkap med banktjänsten. Han komponerade äfven själf musiken till en del körer och kupletter i sina teaterpjäser och till sånger af Carl Fredrik Dahlgren och Wilhelm von Braun. Nästan alla dessa små kompositioner kommo emellertid bort vid hans flyttning till Norrland, där han som ung jurist vistades några månader efter sammandrabbningen med Almqvist. Han funderade på juridiken, innan han ägnade sig åt litteraturen!

Men på Malmgården ägnades måndagskvällarna regelbundet åt musik. Det var en mycket liten krets. Endast några goda vänner, som älskade Chopin. Ofta slog Blanche sig då själf ner vid pianot. Behaget och älskvärdheten själf hade han dock ett mycket häftigt lynne. Lika angenäm som han eljes var, lika sårande kunde han då vara för sin dagliga omgifning. Men sedan han brusat ut och hunnit lugna sig, ångrade han alltid bittert sin häftighet. Han led själf däraf och gaf sig ingen ro förrän allt var godt igen.

August Blanchés arbetssätt var regelbundet som ett urverk. Han steg tidigt upp — om vintern fände han ljus — och gick ner till sitt arbetsrum. Vädret skulle dock vara mycket dåligt, om han icke före arbetet tog sig en vandring i trädgården. Vid niotiden åt han sin enkla frukost. Ofta satt han då och rullade tankfullt, i likhet med sin odödlige Kalle Utter, små kulor af det mjuka brödet. Efter frukosten satte han sig på nytt till skrifbordet och arbetade, omväxlande med korta promenader i träd-

Oljemålningar af Elias Sehlstedt. En vängåfva till August Blanche. — Lappländskt landskap. Månskensstämning.

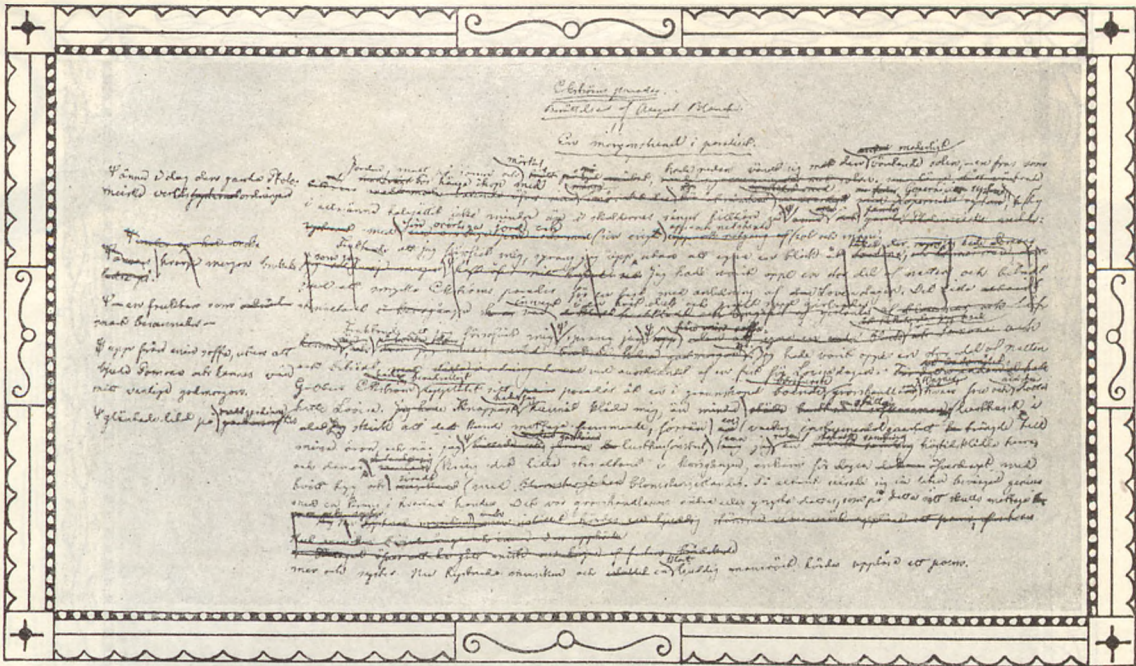
gården, till mellan kl. 2-3, då han åt middag. På eftermiddagen arbetade han nästan aldrig, ehuru han älskade att i skymningen sitta tyst och försjunken i tankar, uppgörande planer till nya arbeten.

Han var dock ingen kammarsittare, som konstruerade sina arbeten vid skrifbordet. Bakom hans "Bilder ur verkligheten" låg ett djupt och ingående studium. Då man genomgår hans efterlämnade anteckningar ser man bäst hvilket arbete dessa små berättelser orsakat honom. Hans älsklingsnöje var att blanda sig i folkvimmel för att studera de lägre klassernas lif. Intet ord undgick därvid hans uppmärksamhet. Hans anteckningsböcker, som delvis ännu äro i behåll, vimla af glada och torroliga uttryck, tagna så att säga på bar gärning. Flertalet af hans "Bilder ur verkligheten" äro äfven grundade på verkliga händelser och beröra personer, som författaren själf känt eller på ett eller annat sätt hört talas om. Hans ovanliga minne och lifliga hägkomster från barndomen voro honom därvid till ovärdlig hjälp.

Om dessa sina småberättelser fällde han vid ett tillfälle ett uttryck, hvars sanning torde erkännas af alla författare:

— Nog skulle jag fortfarande kunna skriva stora och tjocka romaner som fru Carlen m. fl., men konsten är att kunna skriva kort och att inom en trång ram inrymma allt, hvad andra kanske skall behöfva ark för att få uttryckt.

August Blanche var mest sig själf i sina tal. Det högburna hufvudet, de blixtrande ögonen och det lifliga minspelet gäfvö relief åt hans ord. Man skall ta del af hans sjäfulla anföranden i Borgarståndet och i Andra kammaren. Man kan ännu i dag läsa dem med

Fragment af skissen "Ekströms paradys". August Blanches sista manuskript.

behållning; de röra ofta humanitetsfrågor sådana som dödsstraffets afskaffande, anslaget till kungl. teatern, kvinnans medborgerliga rättigheter o. s. v. Framförda så som han kunde det måste de ha varit af stark verkan och man förstår att åhörareläktaren i Andra kammaren fylldes, då det blef känt, att han skulle tala. Han uppträdde dock aldrig utan att ha väl förberedt sig. Hans stora tal voro ofta skrifna på förhand och man kunde få höra honom med

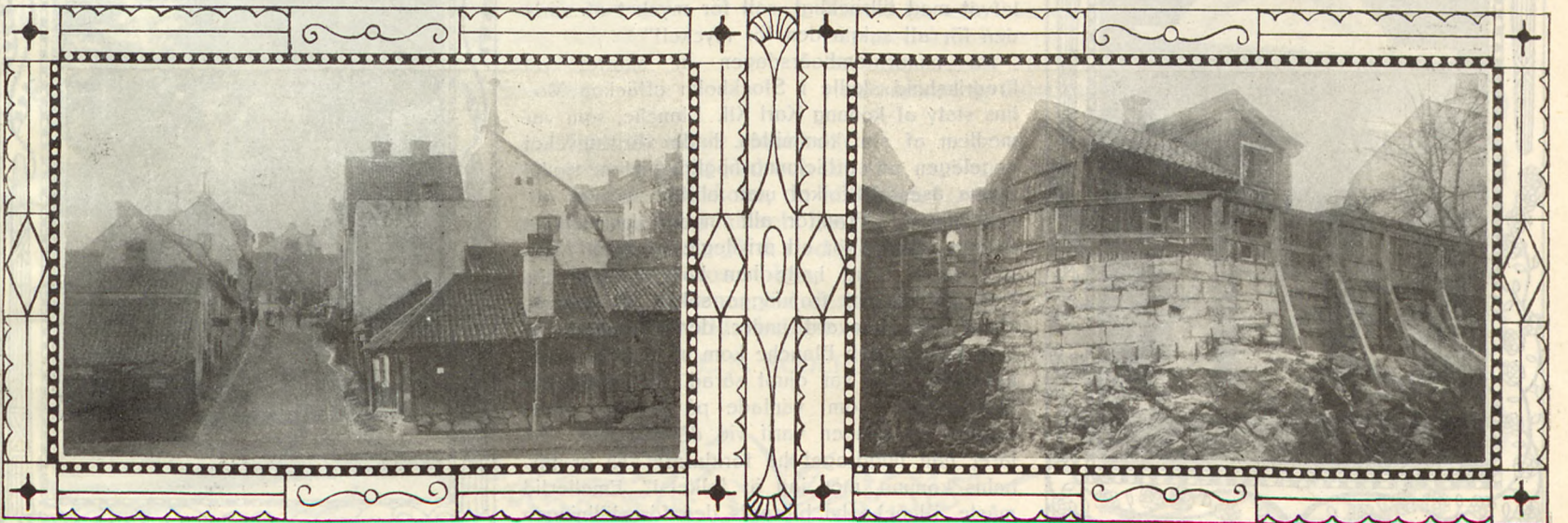
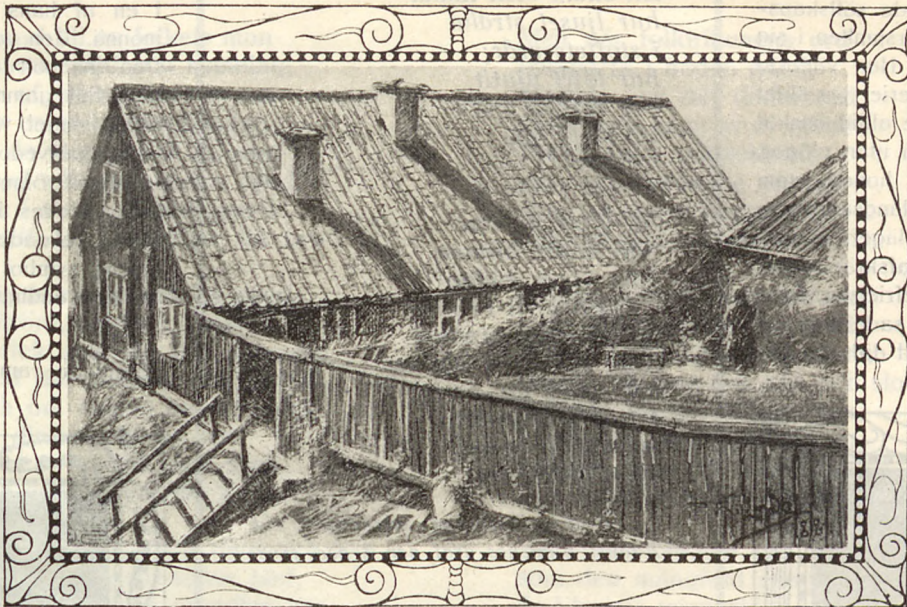
delns män, hade hela hans hjärta. Adeln, byråkratien och de på hans tid starka ständsfördomarna hade i honom en oförsonlig motståndare. Men han tänkte högt om folket. Det skall tänka själf, försvara sig själf, känna sig själf, icke genom ombud utan direkt; då först är folket starkt nog för att kunna lefva, ehuru litet; men folket skall icke älska sig själf i sitt eget lefvande jag; det skall älska sig själf i sina fäders minne, i sina fäders land,

då skänker kärleken kraft åt striden för utvecklingen.

Sådan var Blanches politik. Den såväl som hans skrifter och hela hans person uppbars af ett flammande fosterländskt patos.

En vårdag 1835 var Uppsala studentkår samlad på Stora torget för att hälsa Erik Gustaf Geijer, som återkommit från Stockholm, där han i prästeståndet representerat akademien. Akademien var den tiden starkt konservativ och Geijer var det också — hans ryktbara "affall" inträffade offentligt först senare.

Torget var vid utsatt tid packadt af en entusiastisk ungdomsskara. En kurator uppträdde på en improviserad talplats och uppmanade kåren

Bekanta stockholmsvyer från August Blanches "Bilder ur verkligheten". "Madaskans hus" Nybergs gränd. "Ständdrabantens gård".

att med sång och lefverop möta den afhållne läraren. Talet följdes af jubel.

Men knappt hade jubelropen förklingat förrän en ung student visade sig på samma plats, som den förre talaren lämnat.

— Mina herrar, ropade han — kan det likväl vara skäl att Uppsala studenter med sång och hurra-rop välkomna Geijer, som vid riksdagen uppträdt mot vårt lands tryckfrihet?

Ett hotande sorl går igenom skaran. Men den unge studenten står med korslagda armar och ser lugnt omkring sig. Med höjd röst fortsätter han:

— När Vår Herre sagt: varde ljus! må ingen, icke ens en professor säga: varde mörker!

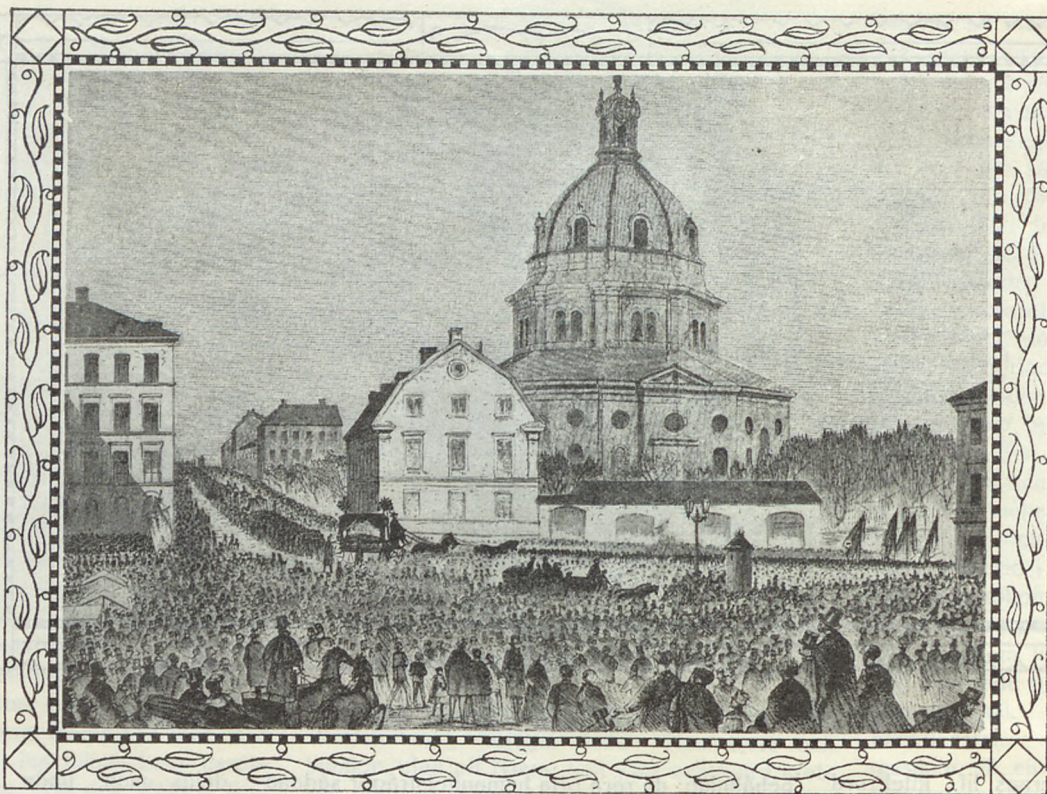
Ett hundrastämmigt ljud öfverröstade de sista orden och den djärfve talaren fälldes till marken af ett knytnäfsslåg.

Talaren var — August Blanche.

Under de senaste åren af sitt lif led August Blanche af en tilltagande trötthet. Han, som alltid var den glada och bländande sällskaps-människan, kunde sitta tyst och försjunken i sig själf. Gammal blef han ju icke. Han var vid sin död endast 57 år; men maskineriet var slitet efter outtröttligt arbete. Han hade alltid önskat sig en hastig död, oförberedd och utan plågor. Det hade också varit bittert för honom, som led af att ha ondt i ett finger, att långsamt tyna af på sjukdomens och plågornas läger. Döden själf hade för honom ingenting afskräckande; det var endast lidandet före befrielsen, som kom honom att rysa. "Döden!" sade han en gång, "jag skulle inte vara rädd att dö! Jag har

Skiss af det i Stockholm vid Karlavägen resta August Blanchemonumentet af Ragnar Östberg.

August Blanches likfärd. Efter en bild ur Ny Illustrerad Tidning.

EN SKALD SOM SJUNGIT.

*hvad skönt han ville
i slag som klungit
af kraft och snille.
En skald som målat
hur ljuset strålat
i stoftets vrår;
hur löjet njutit
och sorgen ljutit
sin tysta tår.*

*Ja, efter mödan,
som målet hinner,
dom öfver dödan
i stjärnskrift brinner
på nordens himmel
trots stundens vimmel
och lyder så:
I lust och smärta
ett bättre hjärta
skall aldrig slå.*

*Ur Frans Hedbergs minnesord vid
August Blanches graf den 8 dec. 1868.*

lefvat med tillräckligt, sett för mycket af världen för att sakna den för mycket!"

På hundra-femtioårsdagen af skottet vid Fredrikshald skulle i Stockholm affäckas Molins staty af konung Karl XII. Blanche, som var medlem af statykommittén, hade varit mycket angelägen att affäckningshögtidligheten skulle kunna åses af folket utan alltför stränga afspärningar. Framför allt ingen skrymmande läktare, afsedd för ett privilegieradt fåtal! Några dagar förut hade han haft audiens hos Carl XV för att framlägga saken för honom. Hvad som förevarit under denna audiens är icke känt; men Blanche kom ut därifrån mycket blek. Han var djupt sårad. Af utfalanden till bekanta, som väntade på honom, synas framgå att kungen varit vid dåligt lynne. Så lär han högdraget ha förklarat: "Ni är pöbels konung, men jag är folkets!" Emellertid måste Blanche ha bibragts den föreställningen att ingen läktare skulle komma att uppföras och då han på själfva affäckningsdagen tog en

droska från sitt aflägsset belägna hem för att vid Norra stationen möta Uppsala studentkår, tog han en afstickare förbi Kungsträdgården för att se, hur det förhöll sig. Läktaren var rest! Starkt upprörd för han nu till stationen och hälsade studenterna med ett af sina fändande tal. I spetsen för studentfåget gick han Drottninggatan ned.

I "Döden fadder" förekommer på ett ställe, att "Knut kolare" söker undandra sig sin fadders inbiter till dödsriket genom att skylla på sin foalett och han utropar:

"Bäste farbror! Jag kan inte komma på ett bättre ställe utan frack!"

För författaren själf skulle det ligga sanning i den humoristiska repliken.

Då på förmiddagen den 30 november 1868 en äldre, högtidsklädd herre med vacklande steg trädde in på apoteket Ugglan och några ögonblick därefter, liggande på soffan i det inre rummet, utandades sin sista suck, hittade man i en af hans fickor en gammal trasig portmonnä. Den var tom. Pengarna hade tagit slut. Den innehöll endast en blyertsstump och ett underligt gammalt mynt — ett så kallat hånmynt, slaget vid reformationstiden för att förlöjliga påfvedömet.

August Blanche bar frack på sig; dräkten lade således intet hinder i vägen och entré-kortet saknades icke heller: den religiösa frihetens symbol gentemot religiös ofördragsamhet och andligt mörker.

Samtliga ramarna till bilderna komponerade af Josef Svanlund.

August Blanches graf å Nya kyrkogården.

AUGUST BLANCHE

Korad till en folkets man
genom börd och sinnelag,
du af tidens ifver brann
för en solig framfidsdag
åt de många och de små
lifvet ett skymundan bjöd,
där i mödor hvardagsgrå
hårdt det kämpades för bröd.

För de ringas sak du stred,
läthörd, ridderlig, naiv;
kärlek vann du, ljus du spred
med din gärning och ditt lif,
och om åldrad än och blek
nu din retorik sig ter,
från ett hjärta utan svek
den ett återljud dock ger.

Och fast mognadt djup och klar
ej den frihetsträngtan blef,
som ditt väsens grundton var
och din samtids saga skref,
eldsvarm glödde dock din själ
för ditt land, där hög och låg
till gemensamt värn och väl
i din dröm du enas såg.

Från ett släkte orostärdt,
från en tid af jäkt och brus
till det Stockholm, du höll kärt,
led oss tidt i minnets ljus!
Vid din Malmgård stod förvisst
en idyllens ros i blom,
och än blommor röd dess kvist
i din diktvärlds helgedom.

E. N. SÖDERBERG.

Men när folktribunens ord
endast få i hågen gömt,
skänkte oss ditt diktarbord
verk, som ännu vi ej glömt:
växlingsrika minnesblad,
som gjort lefvande på nytt
dina ungdomsdagens stad
och det flyddas sägner tydt.

Hvilken brokig värld fått rum
inom skissens knappa mått:
lifvets bottensats och skum,
gränd och torg och kåk och slott,
mödans hjältar, tiljans folk,
nöjets slaf, som sorglöst ler,
prästen, som blir tröstens tolk
i de fattigas kvarter.

Skarpsynt blicken var men mild,
som den mångfald speglat af,
du i hvarje minnesbild,
nuets drag och färger gaf.
Varmt för alla hjärtat slog,
när med krönikörens stift
du i din samtid fången tog
i en sanningspräglad skriff.

J. U.

AF SELMA LAGERLÖF
DEN LILLE SJÖMANNEN

DET ÄR I JUNI MÅNAD ÅR 1916.

En vacker söndagseftermiddag sitter jag i en gammal trädgård utanför en af de små badortsstäderna på västkusten och dricker i all stillhet en kopp kaffe. Den stora trädgården är en mycket lugn och enslig plats, trots att den är upplåten åt allmänheten. Här och där stå några bord och stolar uppställda under de härliga träden. Här och där sitta några stillsamma gäster och tala lågt, nästan hviskande sins emellan. En enda gammal uppasserska sköter serveringen. Hon tar lugnt och vänligt emot beställningarna och utför dem omsorgsfullt, men utan minsta brådska. När hon i sinom tid kommer med en fullastad bricka och sätter ner den framför en, småler hon välvilligt likt en värdinna, som är lycklig att få bjuda sina gäster det bästa huset förmår.

Helt nära mig står ett bord, där tre personer sitta. De äro ännu mer tystlåtna än de andra gästerna. Det är endast med långa mellanrum, som någon af dem säger ett ord.

Det lilla sällskapet består af två gamla fruntimmer i allvarsamma, svarta klänningar och en ung man i tjugoårsåldern, klädd som någon bättre sorts sjöman. De båda gamla äro så gripna af att sitta ute i det fria bland främmande, finklädde människor, att de absolut inte kunna hitta på något samtalsämne, men den unge mannen tyckes hålla det för sin plikt att då och då säga något.

"Mor och moster," säger han, "så roligt det var, att vi fick så vackert väder till den här utflykten."

"Ja, det var bra roligt," svara de gamla med en mun och så faller tystnaden öfver dem igen.

Jag jämfår litet på min stol för att komma åt att se litet bättre. Jo, den unge mannen har ett belåtet uttryck öfver sitt ännu rätt gossaktiga ansikte. Där han sitter med hatten på nacken, litet själfväldigt bakåtlutad och vaggar på stolen, ser han inte alls uttråkad ut.

De två gamla fruntimmerna, som han har med sig, äro alldeles ovanligt fula. De se inte ens

godmodiga och milda ut, utan sitta här sträfvade och mörka, märkta af ett mödosamt arbete och en hård, glädjelös lufsuppfattning. Men för hvar gång, som den unge mannen ser på dem, ljusnar han upp och småler. Det är inte bara den vackra eftermiddagen, som ger honom hans goda trefnad, utan framförallt dessa gamla kvinnors närvaro.

"Hvad det är roligt, mor och moster, att vi fick så vackert väder till den här utflykten!" utropar han än en gång, och de båda gamla instämna som förut.

Jag tänker för mig själf, att det inte är så alldeles visst, att de två kvinnorna äro fullt belåtna. De äro troligen så invanda stadsbor, att de trifvas bäst i sina egna små rum, vid sin egen välkända gata. Jag är inte alls öfvertygad, att de känna sig på sin rätta plats på ett sådant här förlustelsesfälle. Låt vara, att man inte serverar andra varor än kaffe och te, så känna de sig ändå otrygga. De skulle känna större tillfredsställelse, om de sutto i kyrkan och hörde på aftonsången.

Det är naturligtvis "gossen", som har yrkat på att få dem med ut för en gångs skull. Han har velat roa dem genom att föra dem ut till dessa härliga, blommande kastanjer och breda, skiftande gräsplaner. Men det enda roliga för dem är nog, att han har velat göra dem denna glädje.

Då den gamla uppasserskan kommer fram till gruppen med en fylld bricka, ser hon mer än vanligt nöjd och välvillig ut. Detta är alldeles efter hennes hjärta. En son, som är ute med sin mor och en annan gammal släkting för att bereda dem en glad stund.

Det blir något lifligare nu, sedan kaffet har kommit. Det är den unge, som är värd, och de gamla, allvarliga fruntimmerna måste nästan skratta, då de se hur resolut han griper efter kannan för att slå i deras kaffe. Detta är ju för dem den upp och ner vända världen. Det är de, som bruka sätta fram undfägnad åt honom och fruga och bjuda honom att ta för sig. De

måste emellertid foga sig. De måste låta honom slå i kaffe, lägga i socker, hälla i grädde, allt i öfverflöd.

Han, som kanske inte är riktigt säker på hur mycket kannan rymmer, vågar inte slå något i sin egen kopp; trots alla deras protester gör han det inte. Han har druckit så orimligt mycket kaffe förut i dag.

Och inte heller lägger han för sig något småbröd. Men till sina gäster plockar han öfver så många kakor, att de inte rymmas på faten.

Sedan sätter han sig ner igen och betraktar de två kvinnorna med sitt mest strålande uttryck. Bevars, han gör sig ingen möda att dölja, den där gossen, hur stolt han är öfver att få undfägna dem, öfver att ha fört dem ut i den vackra trädgården, öfver att se dem sitta stilla och bli betjänade. Det har säkert inte varit lätt att få dem ut, och han känner sig som en hel karl, öfver att ha åstadkommit allt detta.

Allt hitintills har det varit de, som ha fått slita och arbeta för honom, men denna gången har han säkert kommit hem med en riklig hyra. Aflöningen har ju blifvit mångdubblad nu under kriget. Nu är det han, som kan bjuda, och de, som få tacka.

Han är kanske inte bara stolt. När han ser på deras allvarsamma, sträfvade ansikten, på deras böjda gestalter, deras hårda händer, deras svarta dräkter utan en enda prydnad, så besinnar han säkert, att dessa två inte ha sett sitt lif förskönas af många glädjens ögonblick, och nu har han velat skänka dem en stund, som de skola ha att fröjdas åt, då han åter måste lämna dem.

Det, som är det mest tilldragande hos honom, det är, att det är han, som är glad. Det är han, som är hedrad. Det är han, som aldrig har varit i ett mera underhållande sällskap.

Den lille sjömannen har varit en smula förströdd, haft sina tankar på annat håll och fått ett oroligt uttryck öfver sitt unga ansikte, medan de båda gästerna ha ätit och druckit, men nu far han upp från sina egna betraktelser för att

bjuda påtår. Gummorna krusa en smula, men han slår åter upp fulla koppar åt dem. "Mor och moster får lof att hålla till godo, eftersom jag i morgon skall ut på långresa igen."

Men till tretåren säga gummorna rakt nej. Det är något, som de aldrig ha kunnat med. Det måtte han väl veta.

Så snart som han är öfvertygad om att de verkligen äro nöjda, slår han i åt sig själf och dricker kopp efter kopp, tömmer kannan till sista droppe och småbrödkorgen på hvarenda kaka. Det går så fort och lätt, att de gamla bli aldeles häpna.

"Jo, du är just den rätta, du! Att säga oss, att du inte ville dricka mer kaffe i dag."

Han skrattar och är lycklig öfver sin lilla list, och de gamla glömma sig så långt, att de skratta en smula, de också.

Men då kaffebrickan tas bort, blir det slut på lifligheten, och tystnaden faller öfver dem igen. Båda gummorna sträcka upp sig och ta på sig en likaså högtidlig min, som om de skulle sitta i kyrkan.

"Det är allt bra roligt, att vi fick så vackert väder för den här utflykten," säger sonen. Han säger det med en min, som skulle det ha varit han, som hade ställt om med solskenet och lugnet och sommarfågningen och vill ha beröm för det. Och de förstå det och ge honom rätt, men sedan låta de åter samtalsämnen falla.

Men sonen har blifvit lifligare efter kaffet, och han vill verkligen locka dem in i ett samtal.

"Se, mor, så många svalor," säger han.

Modern lyfter hufvudet, men vänder sig åt orätt håll. Hennes ögon äro klena, så att hon kan inte se några svalor, men det gör det samma.

"Ja, tänk, så vackert de flyger," säger hon.

Något litet senare blir det tal om att gå hem och sluta opp med detta roliga. Det är de gamla, som väcka förslaget. Men den unge ber dem nästan med ängslan, att de skola stanna än en stund. Han har det så bra här. "Så här bra får jag det inte på länge," tillägger han.

Och så sitter han där gungande och småhvislande, sedan alla samtalsämnen ha fallit till marken. Han önskar sig visst inte därifrån.

Hvem som vill kan se, att han är aldeles nöjd med sin värld. Hvem som vill kan få glädja sig åt det vackra förhållande, som råder mellan honom och hans mor och hans mors syster.

Det kommer en skara af fem, sex ungdomar vandrande genom trädgården. De tala mer högröstadt än de förutvarande gästerna, föra

med sig en helt annan stämning än den, som förut varit rådande under de himmelshöga träden.

De vandra förbi platsen, där den lille sjömannen sitter, höja rösterna ännu mer än förut för att bli uppmärksammade af honom, men tilltala honom inte, utan gå långsamt vidare.

Men en af dem stannar, en vacker flicka, ståtlig, finhyllt med bedjande ögon.

"Goddag, Kristensson," säger hon, och närmar sig bordet, där den lille sjömannen sitter.

Den unge mannen nickar och småler, men reser sig inte och tar inte händerna ur byxfickorna.

"Goddag, Anna!"

"Kristensson kom inte med på seglingen i förmiddags."

"Nej, jag tyckte, att det var roligare, ser Anna, att vara med på kyrkogården och se när de begrof den tyske matrosen."

"Men i kväll kommer väl Kristensson med på dansen?"

Hon gör sina frågor helt försagdt och hopplöst med tårar i rösten.

"Tack, Anna, men jag har så mycket att ställa med hemma i kväll."

Hon tycks ha lust att göra några ytterligare frågor, ställa ännu några böner till honom, men hon är för blyg att säga något här i de gamlas närvaro, och hon drar sig tillbaka. Endast ett par ord slungar hon ut, just då hon förenar sig med sitt sällskap:

"Han tänker inte på någonting annat än den där drunknade tysken."

På samma gång resa sig de båda gummorna beslutsamt. Nu får det lof att bli slut. De måste hem för kvällsvardens skull. Innan de gå, tacka de honom, helt ceremoniellt till en början, men midt i de fina orden utbrister modern ömt och varmt.

"Den här kvälln skall jag komma ihåg i min sista stund."

Sjömannen har inte alls yrkat på något uppbrott. Han är den siste, som reser sig. Man ser på hans min, att han gärna skulle ha stannat hur länge som helst.

Medan de aflägsna sig framåt trädgårdsgången, följer jag dem med ögonen. Den lille sjömannen går bredvid sin mor. De ha att passera ett ställe, där vägen går fram öfver en hal klipphäll. Där slår han armen om modern och stöder henne.

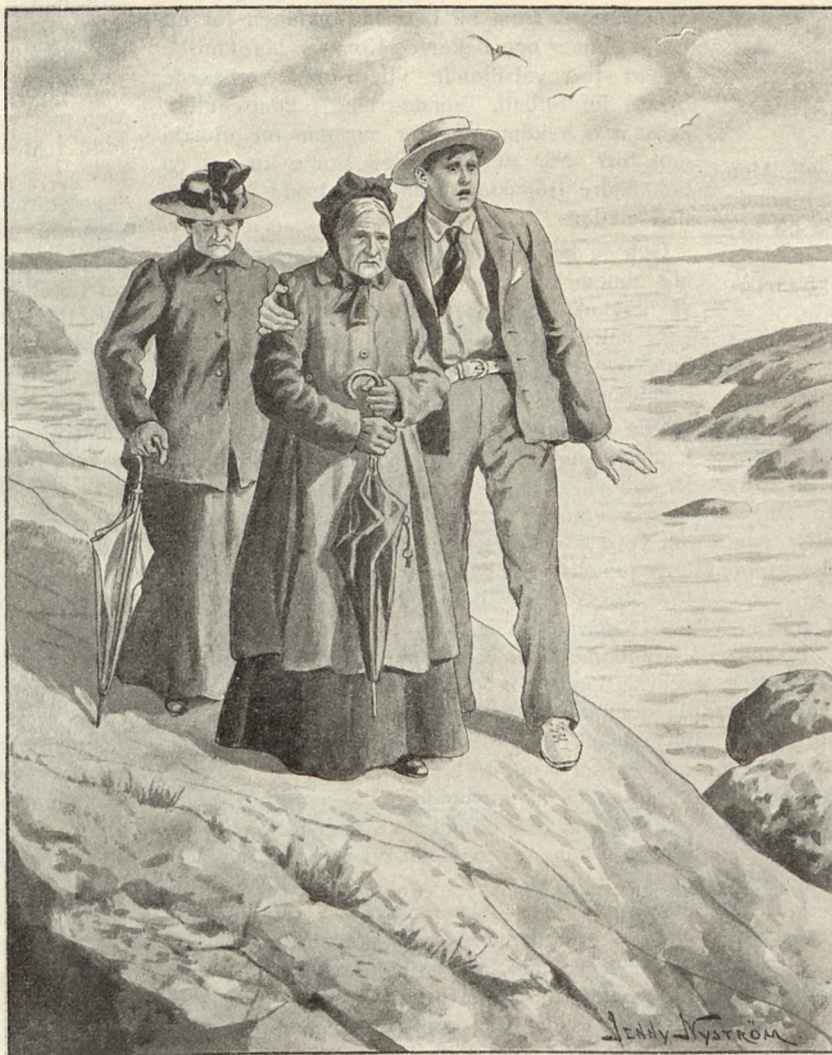
Just då får jag upp ögonen för något, som jag inte förut har varit i stånd att se. Jag märker, att den unge egentligen inte stöder sin mor, utan att han snarare håller sig fast vid henne. Nu, då jag ser honom bakifrån, märker jag, att han liksom griper om henne för att få skydd mot något, som han är rädd för.

"Han är rädd," tänker jag. Jag ser på de där sammandragna axlarna hur förskräckt han är. Han är bräddfull af fasa och ångest, och liksom förr i världen, då han var ett litet barn, smyger han sig intill sin mor för att få hjälp.

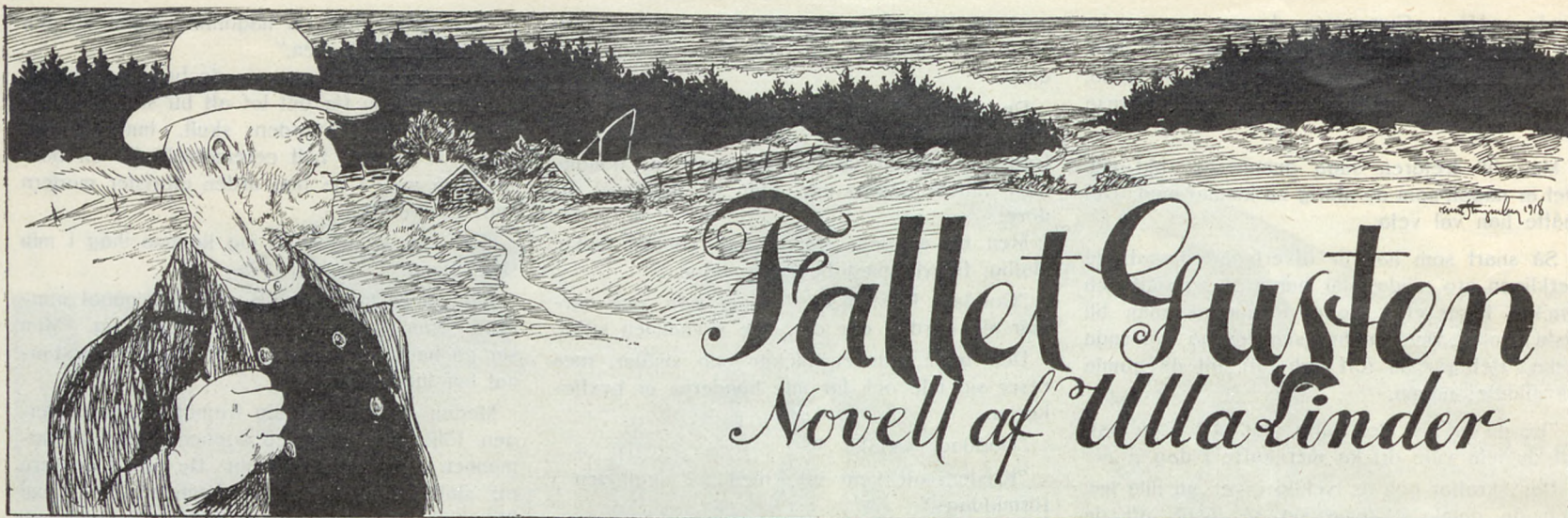
Jag kastar en nästan förfärad blick på stolarna, där de tre människorna ha suttit tätt bredvid mig. Har det inte i själfva verket funnits fyra gäster vid det lilla kaffebordet? Har inte den bleka skuggan af den tyske matrosen, den stackars drunknade från det stora Nordsjöslaget, hvars vinddrifna lik hade hittats ute bland skären, och denna dag blifvit begrafvet i badortens kyrkogård, suttit med där, skrämmande med hafvets fador, med sin hemiska närvaro drifvande den unge från lust och lek, tvingande honom att söka skydd på samma håll, där han funnit det i sin maktlösa barn-domstid.

Den lille sjömannen, som har suttit här och myst och småhvislat, han har hela tiden sett framför sig de där likhoparna, som drefvo omkring ute i hafvet och gjorde sjöman vansinniga, då de kommo i möte med dem, och han har velat vinna det bästa försvar, som stod att få i hans fall. Han ville, att hans mors böner skulle följa honom med visshet om hans odelade kärlek. Han har velat äga det skydd, som en mors välsignelse kan ge, då den skänkes full och rik och oförbehållsamt.

Illustratör: Jenny Nyström-Stoopendahl.

De ha att passera ett ställe, där vägen går fram öfver en hal klipphäll. Där slår han armen om modern och stöder henne.

JAG TROR Knappt jag sett en ståtligare bonde än Gusten Andersson på Högalid. Lång och krafftfull var han, myndig och likafullt tillbakadragen, jag kan nästan säga ödmjuk i sitt väsen, med en trygg men öppen blick i sina ljusblå, lugna ögon och ett humoristiskt, godmodigt drag omkring den stora, fula munnen.

Han var en betrodd och ansedd man, Gusten, saft i "råden", både kyrko- och kommunal- och skötte sig som en hel karl, hvad han så tog sig för. Hans ord hade mycket att betyda i socknen.

Allt det där förundrade mig ingalunda till att börja med. Det var så själfallet, då man sett mannen och något hört honom tala.

Och ändå var han länge ett stort frågetecken för mig. Jag kunde inte riktigt bli klok på hans karaktär — och karriär.

Någon hade nämligen kommit att säga att där fanns en mörk punkt i Gustens lif. Han hade till och med "suffit inne".

Det var väl i ungdomens vår. Men i alla fall —

Det där föreföll mig omöjligt rent af. Men inte kunde sådant tas ur luften. Det kunde dock ingen våga säga utan att ha reda på saken. Så jag måste väl tro det. Dock ville jag bra gärna haft en riktigt nöjaktig förklaring.

Så fick jag den verkligen en gång — af Gusten själf.

Jag hade varit på långpromenad därbortåt, gick in på Högalid i hemvägen för att finga mig ett par tunnor potatis till våren, då jag fruktade mitt eget förråd inte skulle räcka till sättningen. Så blef jag bjuden på kaffe inne i "förmaket", jag gjorde mig god tid, efter som det börjat regna, ett sådant där häftigt värregn som inte plär räcka så länge.

Emellertid begynte vi språka om ett och annat, började med kriget förstas, om "tysken" och "engelsmannen", om den enes och andres karaktär, åsikter och åtgöranden. Så småningom kommo vi in på vårt eget land, på de allimer sig tornande svårigheterna, på jobberna, de tilltagande tjufverierna och ungdomens förvildning. Och med detta var man inne på uppfostrings- och sociala problem.

Men nu skall jag låta Gusten Andersson själf ta ordet — det gör mesta helhetsverkan på det sättet — med uteslutande af alla mina inlägg, mina försåtliga lockande frågor och understuckna sonderingar, hvilka gjorde att jag så småningom, "pö-om-pö" som det heter, kom i besittning af den efterlängtrade, nöjaktiga förklaringen öfver "Fallet Gusten".

— — —
"Ja, ungdomen, ja!" — — — Han kratsade noggrant ur pipan, synade den på alla sidor,

drog till sig "tobaksskrinet" af masurbjörk och började säfligt "stoppa i".

"Nog kan man förstå att en sån här tid som den nuvarande skall vara full af frestelser för ungdomen!

Lättvindigheten att förtjäna pengar, det oerhörda spekulationsbegäret som nog smittar af sig, nöjeslifvet — som också smittar, — allt det där bär frestelser med sig. Och så en sak, som ju egentligen i sig själf är god, men som på samma gång kan vara nog så bedräglig: — den höjda bildningsnivån för folket. Tro mig, den har sin fara, där sinnet är oberördt.

Alla — höll jag på att säga — gör i våra dagar anspråk på bildning och "förfining" till viss grad, — åtminstone en viss yttre bildning och fines. Se t. ex. på en torparpojke eller en dräng nu för tiden, då han är helgdagsklädd och kommer fram till byn på söndagen för att träffa vänner och bekanta. Kommer han kanske inte i fin, välsittande ytterrock, nyprässade byxor, fin filthatt, "söndagsblad", manschetter, kråsnål och käpp. Det är minsann annorlunda mot förr. För 30, 40 år sen skulle knappt en bokhållare från stan kunnat uppträda med sådan elegans.

Och se honom hälsa på sin flicka sen! Eller hör honom konversera! Tro mig, han anser sig så "bildad" som någon och god nog till hvad som helst. Är han politiskt intresserad, anser han en regeringspost i en framtid rakt inte ofänkbar.

Men när landsbygdens ungdom är så försigkommen, hur skall då inte storstädernas vara. De vill vara fina herrar allesammans, oberoende magnater, de vill roa sig och låta roa. De vill vara kavaljerer och bjuda. Men till det behöfs pengar, och sådana gå så orimligt lätt att få i dessa liden. Bara man är en smula djärf och hänsynslös så — — —

Ungdomen har ju det med sig, att man inte ser så långt då, inte beräknar följderna. Om de det gjorde, om de tvångs att besinna sig en smula, tänka öfver sådd och skörd, orsak och verkan — ja, då blefve nog många räddade.

Vi kan ha mångahanda anlag inom oss, mycken hårdhet och obändighet, men något eller någon kan ge en vändning åt tankarna, kan väcka reflexioner. — —

Dem vi möter — hvar enda en skulle jag vilja säga — i ungdomens år, särskildt under kritiska dagar och tider, de ha ett orimligt inflytande på oss, det är säkert det. — —

Jag talar inte som den blinde om färgen. Jag har själf varit — i skärselden, eller på fallrepet, hur jag nu skall uttrycka mig. Jag kunde, om jag ej "väckts" — jag menar inte i missionshusstil! — kommit att gå den vägen som bär från brott till brott, från den ena hänsynslös-

heten till den andra — och så rakt ut i träsket och i förtviflan. — —

Den lilla röda stugan nedanför Mossaklint är ju känd? Det är ett torp under Högalid. Nå, där bodde far och mor och jag, när jag var pojke.

På Högalid var då Evert Svensson bonde. Det var en utaf rätta sorten, skall jag säga! Hård och snål som den onde, orejel, ogin, lömsk och oräffvärdig. Vi led hårdt af'en, och det gjorde fler än vi. Han var som en skräck för hela trakten; till och med för sina egna i hemmet. Aldrig kan jag minnas annat än ovänskap mellan far och honom. Och från det att jag var så stor att jag kunde gå för mig själf, hatade jag honom.

Ja, så dog far, och jag stod för torpet. Hade jag inte varit så illa fattig, och hade jag inte haft morsgumman, som var bra mycket äldre än far och rätt så klen till hälsan, så hade jag säkerligen gifvit mig af från orten. Till Amerika kanske. Nå, jag hade nog slagit mig fram. Men mor ville inte på något vis. Hon var barnfödd i Mossaklinttorpet och ville dö där med, påstod hon. Se, hon hörde till de där riktigt lokalpatriotiska och konservativa, hon morsgumman, som tycker att gråstenen hemma vid egna stugväggen ser ut på ett annat och vackrare sätt än gråstenen i nästa socken.

Det fanns såna människor på den tiden! Nåja, det finns kanske såna än, fastän de fått mera bildning nu, så de uttrycka sig inte så frångbröstad.

Nå! Jag slet en hund med åkrarna som voro nog så magra och steniga. Och med ovilja var det jag gaf mina dagsverken, och hvad öfrigt jag skulle till bondgården. Ondt önskade jag honom. Och han mig för den delen! Han kunde inte med mig, Evert Svensson, för jag var obstinat och morsk af mig, inte rädd för att säga ifrån hvad jag tänkte.

Ja, stygg var jag nog förstås, och jagade i skogen gjorde jag utan lof, det frågade jag inte efter. Dels var jag glad i att skjuta, och dels var de slantarna jag förtjänade på vildt de enda jag hade öfver till något extra. Ty som andra ungdomar ville jag ju gärna ha något snyggt att sätta på mig sönd- och helgdagar. Och dessutom ville man ge sina presenter både vid marknan och till jul. — —

Ack ja, den ungdomen! — — —
Nå, så var det en vardag, jag minns det så väl, så jag ser'et för mig alltihop som det var, från skogen som stod där så grann och frisk och nygrön och doftade terpenin och kåda i solgasset till de varma, fuktglänsande åkrarna, som långsamt sluffade ner mot ån, hvilken glittrade och sken i solljuset som ett silfverband. I dikena var också vatten som glittrade och sken, och gräsbrodden på dikesrenar-

na stack i ögonen de med, med klara färger, grönt gräs och gula hästhofsblommor. Allt lyste och sken och glittrade den där morgonen, minns jag.

Jag hade varit uppe före dagningen och gjort mig en sväng uppåt storskogen, fick mig en grannlåtstjädertupp. Den hade jag slängt bakom en enebuske, men bössan låg kvar på stenhällen vid åkerrennen, i fall något mer skulle komma flygandes. —

Så hade jag varit hemma efter korna — vi hade två stycken magra och svaga stackare — och började plöja. Det gick med lif och lust, för dagen var så vacker. Och ung var jag. Och stark.

Nå, rätt som det är, får jag se den lede, krokige högalidsbonden komma smygande nerifrån kärret.

Han gick rundt åkern, följde med skogsbrynet för att inte märkas på långt håll. Men den blef en alltid varskodd för af kråkorna. Sant är det! De kraxade som om de fått syn på as, då Evert Svensson kom i närheten.

Ja, så kommer han rätt på stenhällen, där bössan ligger, och blir som skvatt galen af ilska.

Han skällde mig för tjuf och rackare och allt hvad han kunde fått fatt på, och så började han sno rundt och leta för å få se hvad jag fått.

Jag var ju aldrig glad åt gubben och nu mindre än någonsin. Jag bad en dra åt helsike — ödmjukare var jag inte! — och började påminna honom om en del gammalt, som det taltes om i byn af Everts förtjänster, sånt som just inte fälte granskas vid dagsljus precis.

Allt ilsknare högg han igen, svor och skällde och snodde rundt buskarna. Jag begriper inte i denna dag, att han inte hittade tjädern. Men

Skissboksblad.

I.

Mycket vi bådo om;
litet oss lifvet gaf.
Sist blott en visshet, som
följer oss hän mot vår graf. —

Skola vi önska mer,
sedan vi allting mist? —
Lifvet, som vredgas och ler,
spar oss det bästa till sist. . .

II.

Med blommor ej, när jag en gång är död,
min sista lägerstad hölj öfver! —
Den lifvet inga rosor bjöd,
han ej i döden dem behöfver. . .

Och strö ej tomma fraser på den jord,
som mildt mitt stoft med sig förenat.
Säg blott ett enda litet ord,
ett t a c k, men sant och ärligt menadt. —

HENRIK ULLMAN.

den gjorde sig väl osynlig den. För Evert Svensson hade inga vänner i naturen, det skall jag säga.

Allt ilsknare blef jag med, nervös och ängslig förstås som jag var, att han skulle hitta tjädern och på så sätt kunna ta mig "på bar gärning", som det heter. För bättre begärde han inte. Det var just det han gick och smög för här om mornarna, förstås.

Jag var inte blid i mun, det måste jag tillstå, och inte var han. Rätt som det var, började han tala nedrigt om mig och sin egen dotter Hilda.

Då blef det för starkt för mig. Jag frågade inte efter hur det gick, för hvarken gubben eller mig själf den stunden, ville bara ha'n tyst, det minns jag. Så sprang jag bort efter bössan och sköt.

Där låg han.

Först så tyst, så tyst, så jag hoppades att aldrig mer behöfva höra hans fula, ogina tankar.

Men rätt som det var, började det igen, värre än någonsin. Du gode, så han svor och hällde ur sig! Det var så jag tyckte, han skämde ut åkern där han låg.

Jag kände mig så hård, att om han dragit sitt sista andedrag och bedt mig med tiggande nöd om hjälp, så hade jag inte tagit ett enda steg för'en. Nu, då han lät så illa, hade jag inte ett uns till samvetskval. Jag började plöja igen, som om inget händt, och som om jag varit ensam på åkern. Men jag minns, att skogen fick en annan färg för mig, ån glittrade inte längre, och solskenet lyste inte. Jag var som fördärfvad af vrede och hårdhet.

Hur länge han låg där och vrålade minns jag inte. Jag hoppades han skulle kola af, men det lät det inte fill. Och rätt som det var, stod han

Ja, så kommer han rätt på stenhällen, där bössan ligger, och blir skvatt galen af ilska.

på benen, hötte med knutna näfvar mot mig och lofvade mig allt ondt.

Så pallrade han sig af så sakta bort mot sitt.

Jag arbetade den där dagen, minns jag, så jag förundrade mig själf. Det var, som om jag känt på mig, att här var bäst göra undan hvad göras kunde, medan dagen varade. Jag minns, att jag nästan själf dref plögen framåt, för att inte korna skulle bli för hårdt åtgångna. Och när plöjningen var färdig, började jag harfva.

Fram på afton hade jag åkern klar utom till att så. Då gick jag hem med korna, gaf dem rejält mål, fick i mig själf litet aftonvard — mor var ute, neråt byn — och så bar det af ut igen. Jag ville ha åkerlappen sådd och färdig innan natten.

Och mycket hade jag inte igen heller, då länsman kom stegande bort öfver högalidsträndan och fjärdingsman hack i häl efter honom.

Jag minns, att jag tog det så lugnt, som om han kommit för att leja mig till dagsverke.

Inte kunde jag neka till hvad jag gjort, och så blef det att följa med tvärt. Jo, jag fick så lappen färdig, det glömmar jag heller inte kommissariens för. Men hemåt fick jag inte gå emellan, utan det var till att följa med strax sedan. Fjärdingsman hade ett par handklofvar i fickan till reds, men det tyckte jag var för skamfullt, så jag lofvade inte göra motstånd.

Men någon lustvandring var inte den promenaden, det skall jag tala om.

Skymningen föll och mörkret tog öfverhand, både utomkring och inom mig. Jag gick hela tiden och grunnade på, hvad jag skulle göra Evert för godt härnäst. Att jag var bekant med Hilda hejdade mig inte. Tvärtom snarare. Jag ville båd' bonden och hans gård till lufs. Flickan hängde inte ihop med gården och gubben. Jag tänkte, där skulle inte bli mycket kvar af hela Högalidsgården. bara jag kom ut igen.

Ibland tänkte jag bara på mor, och då gjorde det ondt i mig.

Svårast var, tyckte jag, att hon inte visste något om det här, att hon inte fått veta't af mig, utan att andra skulle komma och tala om nyheten. Man vet ju, hur folk kan "tala om".

Det fanns ingen arrest där nere i byn — då såväl som nu — utan jag fördes till länsmansgården, där jag släpptes upp på ett litet rum opeppå vinden. — För jag inte skulle kunna ta mig ut förstås. Inte förrän nästa morgon skulle vi åka af till fängelset.

Jag kan känna ännu i dag den känslan, då dörren stängdes om mig — i dubbla lås — och jag hörde fjärdingsmannens tunga steg som aflägsnade sig utför de knarrande trätrapporna, först vindstrapporna, så den andra.

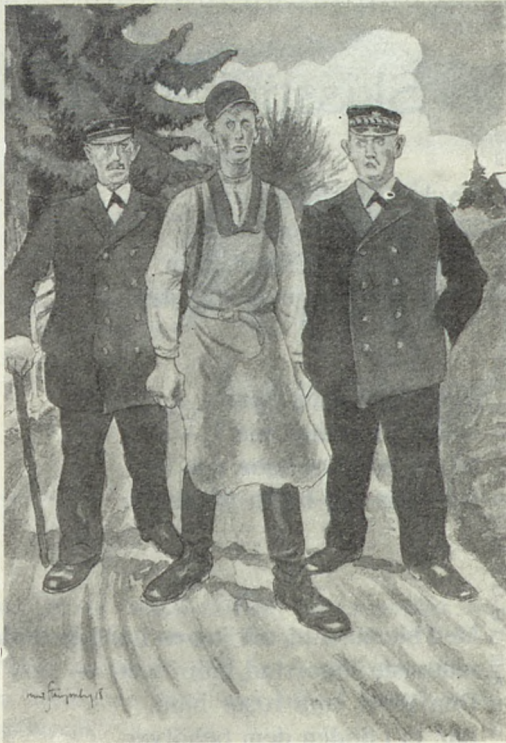
Jag var som en människa, tänker jag mig, som utfröttad ligger i en vak. Nu gällde det: upp eller ner. Antingen med möda och knog upp på det fasta landet igen, eller också ner, lätt och fort ner. Då blefve det slut med all strid och oro, då visste jag hvar jag hörde hemma.

Ja, det var så godt att ge sig ner i det svarta! — — — Bara jag kunde bli fri. —

Hämnas ville jag. Ge Evert Svensson det han behöfde och sedan schappa. Mor fick reda sig som hon kunde. Hilda kom jag inte ihåg ens.

Bara jag kunde bli fri! — — — Det grundade jag nu på. Fullkomligt hänsynslös kände jag mig.

Hade jag haft elddon af nå-

Det var till att följa med strax sedan.

got slag på mig, hade jag satt eld på länsmans hus.

Kanske kunde jag komma ut genom fönstret? Klättra öfver taket eller utför någon ränna

Med ens fick jag höra steg i trappan, kommissariens steg.

Nu blef det en utsikt. Gick det inte på annat sätt, fick jag slå honom sanslös — eller till döds. Men jag skulle först försöka ta det med godo.

Vi hade en ny, ung länsman den här tiden. Jag kände honom inte, men de sade, han skulle vara snäll och förståndig. Den gamle hade varit en satan och hatad därefter också. Den här var nygift, bodde med sin unga hustru, ett litet barn och så sin gamla mor i det vackra länsmanshuset. Allmänt talades om, hur snäll han skulle va' mot sin gamla mor, så jag tänkte försöka spela på den strängen.

Han kom med en stor mugg mjölk och några duktiga smörgåsar åt mig. Det rörde mig nå-

Han kom med en stor mugg mjölk och några duktiga smörgåsar åt mig.

got, men i mitt beslut om rymning var jag lika öryggelig.

"Åt nu, Gusten!" sade han vänligt. "Det kan du behöfva, stackare."

Och jag åt.

Så började vi språka litet om Evert Svensson. Jag menade, att han var bra elak och dålig. Stor skada var ej skedd, om han så också kolade åf. Men det höll ju inte länsman med om.

"Jag vet nog, hurudan han är, och jag skall nog söka upp förmildrande omständigheter för finget," sade han. "Men man har inte rätt skadskjuta någon, och orätt förblir alltid orätt. Lagen måste ha sin gång, förstår väl Gusten."

Då började jag orda om morsgumman, som intet visste, som var sjuk och gammal och fattig och ensam. Och rätt som det var, kom jag fram me't: om jag fick springa hem till henne nu — i natt? — Ingen behöfde ju veta om det. Det var så mycket jag behöfde ordna om, tala med henne om. Och så framför allt, att hon fick se mig och af min egen mun höra, hur det gått till, och hur det var; att jag var vid godt mod.

"Go'a kommissarien", bad jag och trugade, "snälla, go'a kommissarien!"

Han satt länge tyst, jämkade sig på stolen och strök sig öfver pannan gång på gång.

Den lilla handlyktan han haft med sig upp, stod borta vid dörren och lyste med matt sken, så vi satt i halfskumme båda.

Men rätt som det är, ser jag hans ögon, klara och lugna, se rätt in i mina. Jag minns, att jag kände det, som om Johannes Döparen eller sankte Paulus eller någon af det folket suttit där och sett mig rakt in i min mörka själ.

"Det är mycket som du begär där, Gusten," sade han långsamt och lugnt. "Men du skall i alla fall få gå."

Han reste på sig, och det brusade till inom mig som ett helt lössläppt vattenfall.

"Gud ske lof!" tänkte jag, "nu slipper jag i alla fall göra honom något illa!" —

I mina andra planer var jag lika fast allfjämt. "Du får gå," sade kommissarien om igen, ändå långsamare och lugnare. "Men — du lofvar på ditt hedersord att vara här igen i morgon vid soluppgången. Blir du borta, — så kostar det mig min tjänst. Och jag har en gammal mor, jag med. Och hustru och barn."

Så öppnade han dörren på vid gavel.

"Spring nu, Gusten! Ingen vet om detta, och ingen får veta om det. Jag litar på dig. Nu har du min och de minas framtid i din hand."

Hvad jag i den stunden kände, det kan inte beskrivas.

Men då jag på flygande fötter sprang genom skogen — hemåt Mossaklint, till mor — visste jag, att jag var en räddad människa. Jag ville inte undandraga mig straffet. Och hämnden öfverlämnade jag. — — — Jag ville bara ta afsked af mor.

Någon hade räckt mig en stark hand och lyftat mig upp ur den svarta vaken. — — —

Jag kände mig så underbart lätt. Och glad, fast jag visste, att straffet väntade. Men jag var inte längre rädd för straffet. Jag visste nu, att det var inte det värsta. Det var värre att ligga i vaken och känna lusten att släppa efter och glida med ned i djupet ta öfverhand.

Illustratör: Knut Stangenberg.

FRU LILLYS FRÅGA. AF HASSE Z.

DIREKTÖR WIDING HADE HAFT EN TRÅKIG dag full af otur och besvärligheter. Det finns sådana dagar. De börja tidigt på morgonen. Såret går af, då man drar upp persiennen, vattenledningen är afstängd, då man kommer ut i duschrummet, handduken, som man vet hängde på sin plats på kvällen, är försvunnen. Teet är kallt, tidningen kommer inte, och då man springer till spårvagnens hållplats, går vagnen just som man hinner fram.

Direktör Widing hade haft en sådan dag. Där var telegram, som inte kommo. Telegram om stora affärer, som inte blefvo af. Och där var bref som kommo, bref som bröto stora affärer, som inte blefvo af.

Direktör Widing var också på ett utmärkt dåligt humör, då han kom hem till middagen. Hans hustru hörde det med sitt känsliga och öfvade hustruöra, redan då han satte nyckeln i tamburdörren. Fru Lilly visste af flera års erfarenhet precis hur mannens lynne kunde vara, långt innan det första utbrottet inträffat. Det finns många sådana lyhörda hustrur och vi män göra dem icke färrer.

Då direktör Widing kom in i tamburen, fästes hans blick vid en liten flickkappa, som låg nedfallen på golvet. Och som vanligt hade Olle inte dragit ut ärmen ur sin rock.

Familjen satt redan till bords, då Widing kom, men ingen hade börjat äta. Man satt tysta, med onda aningar.

— Elsa, ropade fadern, kom hit.

Elsa kom och stannade på mer än en armlängds afstånd — rätta måttet.

— Skall kappan ligga på golvet?

— Jag hängde den alldeles säkert på kroken.

— Hur kan den då ligga på golvet?

— Den har väl fallit ned.

— Fallit ned! Fallit ned! En kappa faller inte ned, om man hänger upp den ordentligt.

— Hängarn är ur.

Fru Lilly stod plötsligt i tamburen, snappade till sig kappan och försvann med den i sängkammaren. Direktör Widing smålog som endast den öfverlägsne kan småle.

Man satt till bords. Soppan var kall. Widing sköt den ifrån sig. Fru Lilly sade saktmodigt:

— Det är så svårt att hålla maten varm nu. Gasen är så dålig och så kom du litet senare.

— Det finns väl ved.

— Nej, den tog slut i går och jag vill inte börja köpa säckvis.

— Tog slut i går! Jag köpte ju två famnar för litet sedan.

— Det var i höstas — kaptenen inunder har eldat upp fyra famnar.

— Och därför skall jag naturligtvis elda upp lika mycket! Men om kamrern en trappa upp bara eldar upp en famn, det talar du inte om. Nu fattas det bara att kaptens soppa också är kall, trots att han eldat upp fyra famnar. Tag föralldel reda på det till nästa gång! Härmdagen betalade jag förresten en gasräkning, som var åtta kronor högre än den brukar vara. Så det eldas inte bara med ved! Det har jag kvitto på.

Fru Lillys ansikte hade blifvit litet rödare, men hon svarade ändå lugnt:

— Gasräkningen var större, därför att det var längre tid och dessutom är det ju inte endast för min räkning som gasen brinner.

— Nu äro vi där, sade Widing, äntligen äro vi där. Det är jag som bränner gasen, det är jag som bränner veden, det är jag som äter maten kall och varm och allihop ensam. Det är jag! Ja, det borde vara jag, eftersom jag betalar kalaset, men tyvärr är det inte ordnat på det sättet. Jag borde också vara hemma och se efter allting, att inte hängarna ramla ur barnens kläder, att inte veden stjåls, att inte gasen brinner — men egentligen trodde jag att det där var en husmors åliggande, d. v. s. en husmor som kan och vet sin sak.

Fru Lilly satt med hufvudet böjdt mot bordet, tallriken framför henne stod hvit och tom, med handen höll hon hårdt om servietten och utan att se upp mot mannen och de andra sade hon:

— Det är en sak, Adolf, jag många gånger tänkt att fråga dig om: skulle du behandla mig på samma sätt som nu, om du visste att jag skulle dö om en månad?

Det blef alldeles tyst. Barnen anade att något sorgligt inträffat och direktören förnam ett obehag som öfvergick alla de andra tråkigheterna den här ledsamma dagen.

Han satt ett ögonblick stilla, så reste han sig, lämnade bordet och gick in till sig.

Han ställde sig vid fönstret och såg ut öfver parken. Träden stodo ännu gröna, fast man var rätt långt inne på hösten. Men Widing såg ingenting af det som låg utanför och framför honom. Han kände sig bara så underligt — hur skall jag säga? — underligt svarslös.

Komma och tala om döden! Sentimentalitet! Det är mot livets princip att tala om döden. Det är orätt mot sina närmaste att förbittra en vacker dag med sådana ämnen. Det är nog sorgligt ändå här i världen. Det värsta var att det föreföll planlagt. Alldeles som hon gått och funderat ut det långt i förväg för att ge honom det, då han minst anade det. Ja, han hade det trefligt — dö om en månad! Hon var väl inte sjuk!

Därute reste man sig från bordet. Widing hörde Lilly ringa på jungfrun att duka af. Då barnen gått in i barnkammaren, kom han ut i salen, vinkade hustrun in till sig och sade:

— Lilly, hur kan du säga sådana saker som du gör? Tror du att du gör mig glad med sådant? Och något annat vill du väl inte? Och barnen — tycker du att det är rätt att säga sådant då de höra på? Jag hade verkligen väntat mig något annat, då man kommer hem från en hel dags tråkigheter och affärsbekymmer.

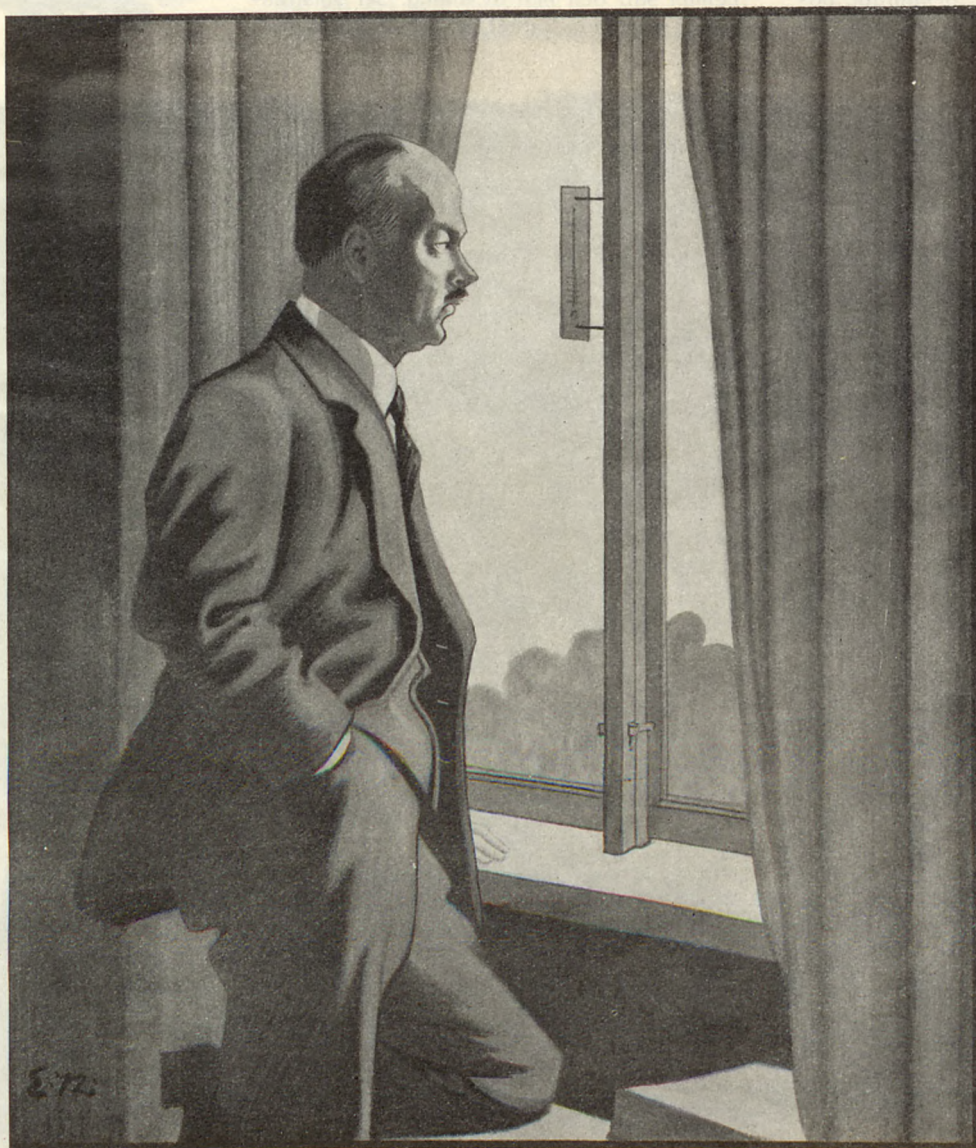
Fru Lilly stod alldeles stilla och tyst, så smög hon sig intill mannen och sade:

— Förlåt mig, Adolf, jag lofvar att det aldrig skall hända mera.

Då strök Adolf sin hustru om kinden helt lätt, men dock vänligt, och sade:

— Då tala vi inte vidare om den saken, men kom ihåg, kära Lilly, att det går inte att bara tänka på sig själf. Man får också tänka litet på andra — oss andra.

Illustrator: Erik Nordström.

Han ställde sig vid fönstret och såg ut öfver parken.

AGNES · MEDING

skiss af BO · BERGMAN

EN SÖNDAG I MARS, NÄR LUFTEN VAR full af damm och snö och klockringning, gaf han tappt. Han hade plötsligt kommit att tänka på Köpenhamnsvären. Han såg blomsterkärorna på Amager Torv och kände den våta saltbrisen stryka in öfver Langelinje. Och så för han. Det var inte som att resa i unga dagar; illusionen att komma bort från sig själf var för längesedan skrinlagd. Han var den han var, och i den saken kunde ingenting ändras. Men han kunde resa från en ensamhet, som fryckte, till en ensamhet, som lättade på trycket. Änkling sedan några år och barnlös, hade han ingenting annat som band honom vid Stockholm än en möjlig tjänst och ett par vänner, som han aldrig träffade.

Vintern släppte i Skåne. Sundet låg våtblått; den röda klockbojen klämtade ursinnigt. Det var hög sjö när man kom ut en bit. Erik Leman skrattade åt sina korssteg på färjans däck, och han förvånade sig öfver att han ännu kunde känna något af en skolkande skolpojkes spända munterhet. En femtioårig skolpojke! En lifvets kvarsittare! Nu gled färjan in längs med de stora, gulgråa, sotiga magasinerna, och där sväfvade Marmorkirkens ärggröna jättekupol i den findrande solmorgonen. Den hade alltid ringt med en hemlig festklang i hans öron.

Allt var sig likt. Han återfann gamla ställen och gamla ansikten. På senare år hade han undvikit de stora turisthotellen, som frekventerades af hans landsmän; han tyckte inte om svenskarna på köpenhamnsäventyr. Han älskade en annan stad än de. Och åter gick han och dref sina ensamma vägar, mest i folkvarteren, mellan de små smutsiga, belamrade bodarna, i det brokiga lifvet som lefde halft på

galan. Man behöfde inte gå långt för att komma dit. Ett tvärsteg från en förnäm boulevard och man var midt upp i allsammans — alldeles som i Paris. Hur mycket var det för resten inte som påminde om Seinesstaden! Asfalten, kaféerna, teaternas röda lyktor när det var utsåldt, luftens ton, kvinnornas leenden, hela lifvets rytm. Hans tunga svenska gemyt lättade flera kilo på några dagar. Det var i alla fall en behaglig illusion.

Och ensamheten var någonting ljufvigt. Han undvek de få bekanta han hade, isolerade sig i ett slags folkskygg lycka — den naturliga reagensen mot tidens kollektivtrumpetande, fruktansvärda elände och Morske Achilles-låter. Var det en personlig bankruttförklaring, så låt gå. Tiden kunde också spela bankruttförklaring. Det kom andra tider, men då var han inte med. Det enda säkra var den sol, som värmdes hans hand och den vårbris, som fyllde hans lungor. Stunden var allt. Allt det andra gungade.

Hur de stora skröpliga träden susade i Frederiksberg Havel! Söndagspromenaden gick i alléerna. Och barn och solfläckor och bruna fjolårslöf hvirflade om med hvarandra, och vid entrén stod den gamle hederlige borgarkungen i brons och kände sig fortfarande lycklig i sitt folks midt. Erik Leman nickade åt honom helt gemytligt i förbifarten. Strax därpå återfann han honom på freskerna inne hos Josty — han gled fram i sin slup i kanalerna, och på stranden stod det trogna folket och bugade som säfven för vinden. Idyllen hade sin egen rörande komik, men den verkade inte fadd. Man var facksam för den tiden just nu.

Leman salt och njöt af allting. Af solstrimmorna i det glada kaféet, af det doftande brö-

stjärna en gång — hans och många andras stora låga. Hur gammal kunde hon vara nu? Med en liten snabbräkning fick han henne till omkring fyrtio, inte mycket öfver i alla fall. Hon såg inte heller precis äldre ut, men hon såg ut som en helt annan människa. Det var någonting mycket mer än skönheten som gått sin kos i detta ansikte, vissnadt inifrån, liksom öfverdraget med en hinna, en mask, ett obekräftligt uttryck af förbränning, men inte af fröhet och fiendlighet. En genomgången kris hade stämplat henne — hennes utseende likaväl som hennes sätt att tala och lyssna.

Leman kände inte stort till hennes historia från de senare åren. Ryktesvis hade han bara hört, att det funnits flera män i hennes lif efter den första skandalen, som jagade henne huvudstupa från Stockholm. I den familj, där de träffats, hade hon blifvit saknad, men knappast annorstädes. Hon hade haft få vänner och ännu färre väninnor. Beundrarne och fienderna hade slagits om henne. Sedan hon lämnat landet hade hon blifvit sedd vid ett och annat tillfälle af svenskar som mindes henne — i Paris, vid Rivieran, på de vanliga turistmarknaderna. Till slut blef det lyst kring hennes öde. Stockholmssocieteten hade fått andra och ären hade nullat.

— Du är bosatt i Köpenhamn nu? sade Leman. De gingo tillsammans inåt staden.

— Ja, sedan tre år. Jag har min plats. Jag är korrespondent på ett lifförsäkringsbolag. Och jag är ensam, tillade hon. Leman tyckte att det kom som en darning i rösten, men kanske var det bara inbillning.

Han ville inte fråga mera. Och själf gjorde

hon inga frågor om honom. Det gamla berördes inte. Jag undrar om hon någonsin hade en aning om hur förälskad jag var, tänkte han. Nå, sådant brukar ju märkas. Men det var bra att jag inte sade någof — jag hade bara blifvit en af de många. Och han sneglade på den halfgamla kvinnan vid sin sida. Håret var gråstripigt, och det gick en djup fära från ögonhålan neråt kindbenet som en torkad tårbedd. Kanske hon i alla fall hade varit farligast för sig själf.

Aprils oroliga ljus med stickande solknippen och plötsliga molnskuggor flög öfver vägen. Agnes Meding gick raskt; hennes gång var ännu ung. Hon talade om sin tjänst, som hon triftes godt med, och om sina enda nöjen — de teaterkvällar hon kostade på sig. Hon var galen i teatern, mest i operan och allra mest i de gamla operorna, där det fanns riktig musik och där man fick gråta och inte bara anstränga sig att förstå. Att begripa det var ens göra i lifvet — hur det nu gick. Konsten skulle döfva tankarna eller skänka sådana tankar som inte gjorde ondt.

I ett gathörn stannade hon plötsligt. — Farväl och tack. Här är jag hemma. — Farväl. Jag blir väl kvar några veckor än sade Leman. Han visste inte hvarför han sade det. — Så träffas vi kanske någon gång till.

Hon nickade åt honom och försvann. Erik Leman gick in på Osborne och åt middag. Ställets gamla kyparfaktotum med elefantörönen och den rosiga skämtaruppsynen serverade sin vanliga svada till mafen, men han hörde inte på den. Han kunde inte få Agnes Meding ur tankarna. Han tyckte att han visste

det, af publikens värsorl. Alla sågo unga ut — till och med de gamla tanterna, som liknade lustiga kvarlevor från någon Marstrandsk genre. Man blängde inte argt på hvarandra som hans goda landsmän. Man kände sig inte a priori förolämpad af alla, som man inte råkat bli presenterad för. Det kom kärlekspar in, som inte brydde sig om att dölja sin lycka, och en och annan olycksfåge, om hvars yrke ingen tvekan kunde råda, dök upp i vimlet utan att nämnvärdt störa hvarken de gamla tanterna eller de unga förälskade paren.

Plötsligt hörde han ett namn. Det kom från en soffas bakom hans egen. Han vände sig förvirrad, och hans förvirring hade litet svårt att lägga sig. Han kände inte igen den dam, som rest sig och kom emot honom. Inte vid första ögonkastet.

— God dag, Erik. Ja, du behöfver inte be om ursäkt. Du har absolution på förhand, skrattade hon.

— Agnes!

— Inte så illa gissadt. Det är nästan jag, men du är fullkomligt du. Och ändå har du varit gift och allt möjligt!

— Allt möjligt? Hur menar du?

— Jag menar ingenting. Men jag förmodar att det händt litet af hvarje på, låt mig se, tolf, femton år eller hvad det är. Jag dömer efter mig själf.

Hennes röst som låtit forcerad, sjönk hastigt. Erik Leman betraktade henne, och han måste tycka att han var ursäktad. Detta var alltså Agnes Meding. Stockholmshalernas oroliga

I RYMDEN SVÄFVAR ÖRNEN.

MOTIV FRÅN DALARNE.

*I rymden sväfvar örnen sakta fram
emot sitt enkla bo på bergets kam.
Mur kan han skaffa barn och maka bröd,
hur kan han lefva där på nakna muren?
Mans vingar växte och hans blick blef god,
och hårdt som själfva klippan blef hans mod.
Ett hell för denna fattigdom och nöd,
som väcker dolda krafter i naturen!*

*En man gick fram längs Dalaälvens fåra,
en kvinna följde lätt och tyst hans steg.
De byggde sig ett bo och bröto teg,
de höllo ut i goda dar och svåra,
och barnen växte till. I mo och mark
de gingo fram med bergens stål i viljan
och tänder, härdade af agn och bark,
de fyllde skogarna kring Runn och Siljan.
De fingo gå i hungertid och tigga,
där nordanstormen hojtar sina hot
och hemmen långt i ödemarken ligga,
de fingo lära lagen utan knot,
när frosten tömde deras trånga bingar,
men örnen stod i skyn på breda vingar.*

*På hed och stränder byggde mannen gård,
och kom en fiende i säf och klyfta,
då gick han fram med blicken kall och hård
och sina kalla, hårda vapen lyfta.
Som örnen värjer makan i sitt rede,
så stred han där i hög och manlig vrede
och värjde, hård i hårda ofredsdagar,
om hem och maka, frihet, land och lagar.*

*Fast stugan dold i tunga skogen står
och blicken är af dagens äflan skymd,
han har det höga bergets vida rymd
och blåa vidd omkring sig hvar han går,
I gammal svartnad mylla skär hans bill,
och öfver landet sväfva stolta minnen,
hans kamp gaf kraft och hvässade hans sinnen,
han fick ett mod, som vågar och som vill,
och örnen kretsar stolt i vida ringar
högt öfver bergens stup och bladens blom,
Ett hell för denna kamp och fattigdom,
som skärpte blickens kraft och byggde vingar!*

MATTS MAGNI GRANSTRÖM.

mindre om henne nu än förut. I alla händelser var hans ensamhet störd af en gåta, som visserligen inte behöfde angå honom mer än han själf ville, men som ändå fanns där, ditkastad af slumpen, pockande på en lösning. Hon intresserade honom inte som kvinna längre. Erotiskt var hon ett avslutadt kapitel. Det var människan, den nya människan Agnes Meding, som han måste bli klar på. Detta föreföll honom plötsligt så absolut nödvändigt, att han inte kunde tänka sig att resa utan att ha fått hennes förtroende. Stillheten i hennes väsen, hvad hade den kostat? Hur hade hon fått vågskålen att stanna? Hvad var det som återskänkt balansen åt denna obalanserade natur? Han mindes mer än väl hennes depressioner och hennes galna munterhet förr i världen. Hon hade ofta användt råa ord mot sig själf som mot andra. Hon var ingen skonsam människa.

Det gick ett par dar. En middag sökte han henne så på kontoret, och hon gjorde ingen svårighet när han föreslog att de skulle dinera tillsammans. De fingo ett hörn på Dagmar, och med violbuketten mot sina arbetsströta ögon skrattade och pratade hon, men båda delarna dämpadt, gemylligt, utan något försök att skruffa upp stämningen. Skymningen föll; på det stora torget under de elektriska globerna gick strömmen af människor i hvirflande brådska. De två vid bordet kände lugnet så mycket starkare och ljufvigare.

Musiken spelade "Mondnacht auf der Alster". Erik Leman såg, att hon ryckte till ett ögonblick.

Hon hade hastigt blifvit mycket blek.

— Hur är det?

— Å tack, bra. Jag är glad att vi två träffades. Jag tror att vi äro vänner.

— Det hoppas jag.

— Och tack för att du inte frågat om någonting, Erik. Vet du hvem jag mötte på vägen hit? Min syster. Hon kände inte igen mig. Jo, hon såg mig. Men hon hade sin man med sig — du minns honom kanske. Härads höfding Ceder. De bo i Skåne nu; han har domsaga där.

— Jag förstår inte...

— Kära vän, hon ville inte se mig. Eller tordes inte. Till den grad är hon gift. Och till den grad har jag varit ogift. Nu vet du det, om du inte visste det förut.

— Omöjligt!

— Ingenting är omöjligt. Det kan ännu gå till i lifvet precis som i de banalaste romanerna. Jag är verkligen utstött af "den kære Familie". Om jag skref och talade om att jag sliter sju fimmar dagligen för en måttlig summa pengar, skulle de inte tro mig. De skulle på sin höjd finna lifförsäkringsbolaget misstänkt.

— Säg mig, sade Leman långsamt, hur fick du den där platsen?

— Jag fick den, därför att jag bad. Bad för mitt lif, tillade hon tystare.

— Märks det? Jag menar: att man ber för lifvet.

Hon såg honom lugnt i ögonen.

— Jo, det är nu min kolartro att det verkligen märks. På den har jag blifvit hvad jag nu är. Inte en lycklig människa, men en människa som kan lefva. Hade jag bedt förgäfvades den gången, så hade det varit slut. Det finns i alla fall ögonblick, när själ står naken mot själ. Låter det mycket patetiskt? skrattade hon. Jo visst, gör det det. Men jag kan inte hitta några andra ord.

— Du menar, i kärleken?

— Nej, kärleken är alltid kostymerad. Till och med den stora. Kanske allra mest den. När man älskar, bär man mask. Man är rädd för att visa sina egna drag, och man kan inbilla sig hur mycket som helst, att det är för sitt lif man ber äfven då, jag försäkrar dig att man ber för något som står öfver en, något som man vill vara, tror att man kan bli, tror att ens älskade fordrar af en? Har jag inte rätt?

Hon såg så barnsligt ifrig ut, att Leman måste dra på munnen. Cigarrettaskan fräste till i vinglasat. Violerna hade hon stuckit i bröstet, och hon tystnade utan att därför vänta något svar på sin fråga. Hon hade talat mera för sig själf än för honom, tyckte han, och det var han glad för. Hon föreföll som en människa som tegat i årtal.

— För några år sedan satt jag ensam på ett hotellrum i Hamburg. Det var en vacker kväll och jag var lycklig. Orkestern i Alsterpaviljongen spelade samma sak som nyss här. Jag minns det så väl. Jag väntade den man som jag älskade, men han kom inte. I stället kom ett bref... Sedan minns jag ingenting, förrän jag åter var i Köpenhamn, dödstrött, plundrad, en trasa. Det blef en förfärlig tid efter detta. När jag tänker på den, hisnar jag som när man drömmer att man faller. Och jag föll för resten inte bara i drömmen. En kväll hade jag inte ett öre, och då gick jag och satte mig i ett kafé... och fick pengar. Den natten dref jag omkring på gatan, fast besluten att gå i sjön. Jag tyckte att nu kunde det vara nog. Så djupt nere hade jag inte varit förr, och krafterna voro slut. Jag var färdig. Färdig, färdig! Det var den enda tanken som malde i hjärnan.

— Du plågar dig, sade Leman. Han var ursinnig på sig själf för att han låtit henne tala.

— Nej, nu måste du höra. Jag kom utåt Langelinje, och jag mötte inte alls den räddande ängeln som de sedelärande berättelserna bruka ha till hands i dylika ögonblick. Inte en levande själ syntes till; det hade varit den lättaste sak i världen att göra upp saken. Och jag var verkligen inte rädd just då. Men jag var trött, och så satte jag mig på en bänk och där somnade jag! Sof, kan du tänka dig, som ett godt barn. När jag vaknade för att jag frös var det ljus dag, och jag såg mig mycket förvånad omkring. Jag kom ihåg nattens beslut, det skrämde mig inte nu heller, men det var som en helt annan människa hade fattat detta beslut. Mig angick det inte. Och lika litet tyckte jag, att jag hade att skaffa med mitt lif hitills. Det var en underbar sömn på bänken. Hur skall man förklara denna revolution på tre fyra timmar, tre fyra medvetlösa timmar? Är

det så religiösa omvändelser gå till? När det gamla medvetandet somnar och ett nytt vaknar? Jag hade klufvits itu, skalat af mig, blifvit en ny människa, som det heter. Det satt inte i det moraliska. Det var en fullkomlig väsensförändring, så föreföll det mig i alla fall i första ögonblicket. Jag promenerade mycket lugnt tillbaka inåt staden, och jag var inte det minsta orolig för hvad jag skulle ta mig till, fast jag inte hade en aning om det.

När jag kom hem, brydde jag mig heller inte om att grubbla. Jag hade med ens blifvit så härligt lat. Om du visste hur det snurrat i mitt stackars hufvud förut, men nu struntade hjärnan plötsligt i allting precis som den skulle låta någon eller något annat tänka för sig. Och lika plötsligt visste jag hvad jag ville. Det var arbetet. Jag skulle gå ut och skaffa mig en plats, hvad som helst, men arbeta, arbeta! Arbetet var räddningen, kärleken var dödsfienden. Och när det var klart, begrep jag genast att jag inte kunde vända mig till dem som... som jag haft någon erotisk förbindelse med. Af deras händer kunde jag ingenting ta. Jag sökte upp en man, som jag en gång sårat och tillbakavisat. Han var den ende! Men när jag stod utanför hans dörr, höllo krafterna på att åter öfverge mig. Ett ögonblick gick allt rundt för mig. Var jag inte på fel spår? Det var ju vansinnigt det hela. Den gamla hjärnan började snurra igen, men det gick ändå inte att öfverdöfva min nya instinkt. I den stunden tyckte jag att allt hängde på ett hår för mig.

Han kunde kasta ut mig. Godt, så var det slut. Då hade det gamla segrat. Men om han förstod mig, han ensam, han som hade rätt att hämnas, om han inte hämnades, då var jag räddad. Då fanns det något som rådde på den fördömda kärleken. Nu minns jag ingenting annat af vårt sammanträffande än att jag hela tiden undrade hvem det var som talade, när jag höll på, och

att jag inte vågade kyssa hans hand till tack när jag gick.

En vecka efteråt hade jag fått den plats jag ännu har; det var hos en af hans vänner. Där har du min historia. Tycker du den är enkel eller konstig? Är du ledsen på mig för att jag pratat? Men det är din egen skuld, käre Erik. Det är farligt att kunna höra på så bra som du. Den konsten är annars inte männens — —

Hon nickade till honom öfver glaset. Hennes blick var ljus och skimrande. Erik Leman satt och såg på henne och tänkte tillbaka på gamla dagar, medan kvällens sorl och rök slogo ihop öfver bordet. Han mindes henne som ung flicka i en stad, som inte fanns kvar längre. Ingenting fanns kvar af det som han älskat — inte ens han själf. Om en stund fanns inte den här stunden heller. Och hastigt böjde han sig ner och kysste en hand, som hunnit bli ful för länge sedan.

Tysta kommo de ut i vårnatten, ljum och fuktig och med stora aprilstjärnor. Rådhusklockan spelade sin psalmstump för molnen. De båda människorna talade plötsligt om saker och ting, som ingen af dem tänkte på. Och åter stodo de tillsammans vid hennes port, och liksom Erik Leman förra gången sagt, att han skulle stanna några veckor till — utan att han visste hvarför han skulle säga det — sade han nu:

— Jag reser nog om ett par dagar.

Men han hade inte alls bestämdt att han skulle resa.

— Så träffas vi kanske inte mer. Tack då än en gång för allt, kära vän. Och hälsa till Stockholm.

— Hvarför det?

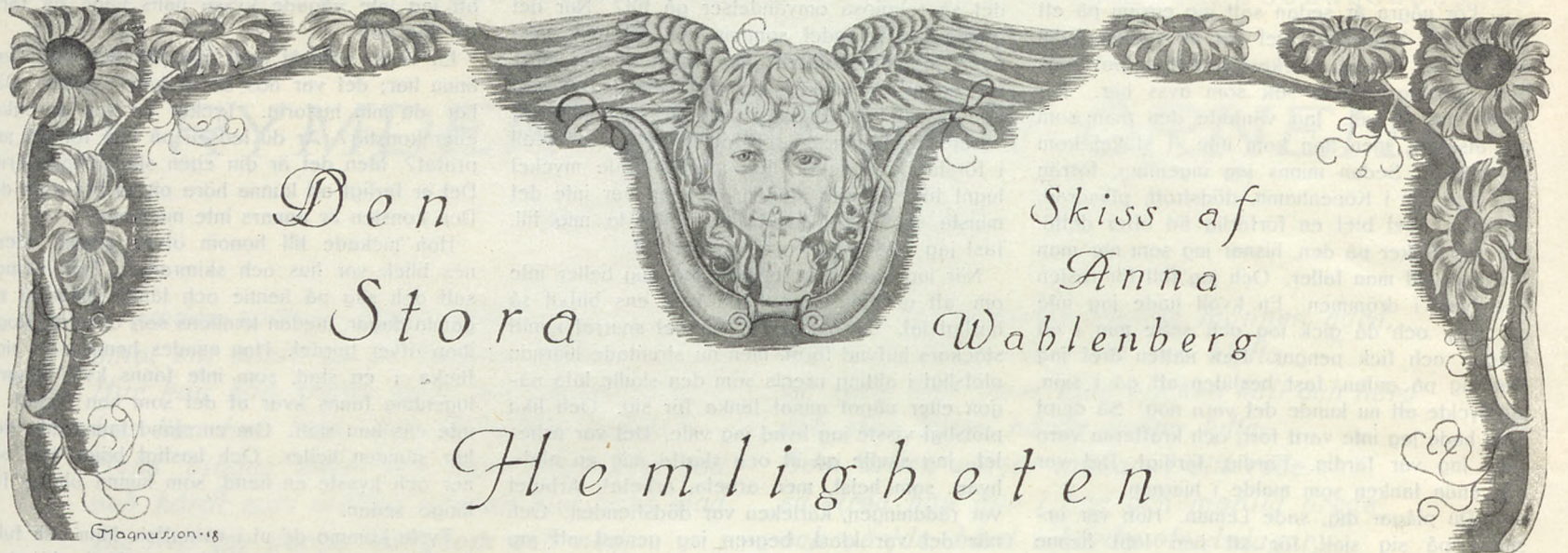
— Därför att ingen känner mig där numera, skraftade hon lätt.

Och så föll porten igen om Agnes Meding.

Illustrator: Torsten Schonberg.

T. Schonberg

Den
Stora

Skiss af
Anna
Wahlenberg

Hemligheten

VID MIDDAGSBORDET VAR DET MEST Ejnar, femteklassisten, som höll målron vid makt med sina skolhistorier och sportintressen. Hans syster Hildur satt så godt som hela fiden med hufvudet lutadt öfver tallriken, petade i maten och sade icke ett ord annat än för att svara på direkta frågor från föräldrarna eller brodern.

Denna dysterhet hörde eljes inte till hennes natur. Hon var en täck och vaken ungdom om sjufton år, som nog också kunde ha åtskilligt att säga om den värld hon lefde i. Men på de sista fem, sex veckorna hade hon blifvit märkvärdigt förändrad. Det såg nästan ut som om hon var trött på lifvet, och hennes föräldrar grubblade förgäfvos på hvad, som kunde vara orsaken till denna förvandling.

För ögonblicket voro de emellertid upptagna af att lyssna till Ejnar, som var midt inne i lifliga skildringar af förberedelserna till skolungdomens idrottsäfflingar, hvilka nästkommande söndag skulle äga rum på Stadion. Bland annat talade han också om hur eftersökta biljetterna voro och vände sig med anledning därpå till Hildur.

— Vill du ha någon, så skall jag försöka skaffa.

Hon värdigades inte ens lyfta hufvudet.

— Nej tack, jag bryr mig inte om era dumma tafflingar, — mumlade hon ner i tallriken.

Föräldrarna utbytte en bekymrad blick. Att ge ett sådant ovänligt svar på en vänlig fråga var inte likt henne. Hvaraf kom sig denna besynnerliga rellighet, som de under senaste fiden upprepade gånger lagt märke till?

Och när de en stund efter middagen sutto ensamma i hvardagsrummet, var det åter Hildur, som upptog deras tankar. Kassör Harring släppte till och med sin kära tidning för att riktigt ta itu med problemet dottern. Han sköt upp glasögonen i pannan och fixerade sin hustru.

— Är hon sjuk? Har du varit med henne till doktorn, — frågade han, fastän han mycket väl visste att en sådan åtgärd aldrig skulle vidtagas utan att ha dryftats i familjerådet.

— Men kära du, man springer väl inte till doktorn i första taget. Hon har ju äfven järn och sanatogen.

— Nå, har du varit uppe i skolan då och hört hvad de säger där? Hon är kanske öfveransträngd och har svårt att följa med. De forceras ju inte mänskligt de här två sista åren till studenten.

— I så fall tycker jag hon skulle ha klagat.

— Tycker och tycker! Jag tycker att du inte skulle vänta på att hon ska komma till dig med några klagor-

visor utan själf gå till henne. En mor ska väl söka sina barns förtroende.

Hildurs förtroende! Trodde han då att hon inte redan hade sökt det?

Fru Harring blef så upphetsad att hon fick röda rosor på kinderna. Och hon frågade sin man om han inte märkt att hon hade alla de andra barnens förtroende. Kom inte Ejnar alltid till henne med sina små bekymmer? Och de två gifta döttrarna? Hade de någonsin haft några hemligheter för sin mor? Men Hildur var inte som de andra. Hon var dem så olik, som om hon inte vore släkt med dem. Hon gick alltid för sig själf med sina bedröfvelser, och gjorde man några frågor, svarade hon att hon inte begrep hvad man menade. Hvad skall man göra med ett sådant barn? Och hvems är felet? Kan en mor hjälpa att hennes dotter har en sluten natur?

Kassör Harring satt tyst. Han tänkte.

Trots hans hustrus försvarstal föreföll det honom fortfarande underligt, att en mor inte kunde komma underfund med hvad som rörde sig i hennes barns själ. Att göra det hörde väl till hennes uppgifter i lifvet. Men om nu inte modern förmådde det, var det inte då faderns plikt att gripa in, ehuru saken gick utanför hans område? Det var något mycket ömtåligt att tränga sig på ett litet skyggt flickhjärta, men med ömhet, varsamhet och finlighet skulle han kanske komma till ett resultat. Det lyste honom verkligen att visa hvad en far kunde göra.

Han sköt glasögonen till rätta igen och slätade långsamt ut tidningen.

— Nå, sade han, när du uppger fältet åter-

står ingenting annat än att jag får se till hvad jag kan uträtta. Jag ska tala med henne.

Redan samma kväll grep han sig också an. Det var just när hon sade godnatt, som han vinkade åt henne att följa med in i hans rum, och där fick hon sätta sig bredvid honom i soffan, medan han lade armen om hennes axlar.

— Hör du, min lilla flicka, — sade han, — hvad är det egentligen med dig? Kan du inte tala om för din gamla pappa hvarför du går och hänger hufvudet så här?

— Inte hänger jag hufvudet, — sade hon och rätade upp sig, så att hvar och en kunde se att hon var styf och rak som en stör.

— Åjo, det lär allt vara allmänna meningen det. Och nu får vi lof att försöka bota den där hängsjukan. Men för att kunna göra det måste du säga oss hvad som är i vägen.

— Ingenting alls, lilla pappa. Jag försäkrar dig...

Hon vred sig otåligt under hans arm. Skulle de nu börja plåga henne igen med alla de där frågorna. Att de inte tröttnade. Aldrig i lifvet skulle de få veta det som hon inte kunde tala om.

— Är det något tråkigt i skolan?

Hon skakade på hufvudet.

— Är du osams med kamraterna? Du har dem ju aldrig hemma numera. Och förr vimmelade det af dem om eftermiddagarna. Rosa Wendt satt ju här nästan hvarenda kväll.

Hildur kastade en snabb, rädd blick på sin far. Anade han något, eftersom han nämnde Rosa? Nej, omöjligt. Hur skulle han kunna göra det?

Och så skakade hon på hufvudet igen. Hon var visst inte osams med kamraterna.

Men hennes far gaf sig icke. Efter den diskussion han haft med sin hustru om förtroendet mellan föräldrar och barn var det en hederssak för honom att lyckas där hon misslyckats. Hans arm slöt sig fastare kring Hildurs axlar.

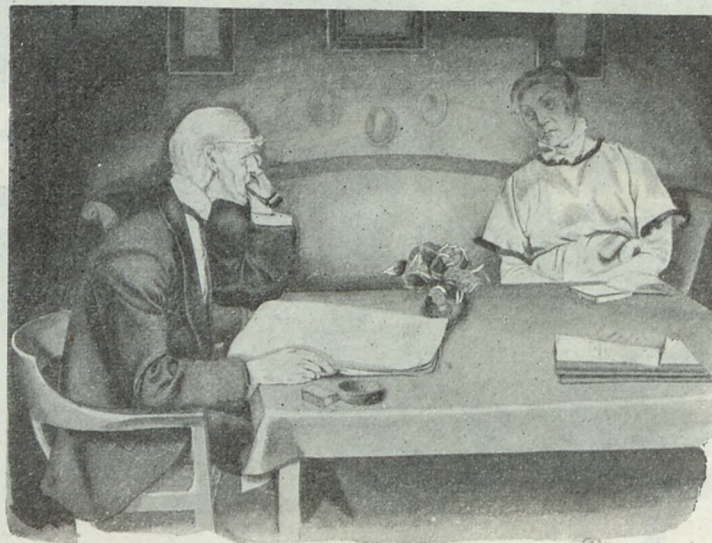
— Seså, min lilla flicka, nu ska du inte tro att du kan lura mig längre, — sade han. — Någonting är på tok, så mycket ser jag. Och jag tycker verkligen att du kunde öppna ditt lilla hjärta för mig. Jag har väl ändå inte varit en så grym far, att jag inte förtjänar ditt förtroende. Hvad?

— O nej, pappa...!

Och hon slog upp sina klara ögon med en innerlig blick. Hon hade alltid hållit så mycket, mycket af sin gamla pappa.

— Nå, då kan du väl tala om dina hemligheter för mig.

Hon teg.

Han sköt glasögonen tillrätta igen och slätade långsamt ut tidningen.

— Är de så farliga?

Hon teg fortfarande envist, under det hon fingrade på sitt skärpspänne.

— Jaså, de är verkligen så farliga. Nå, då får jag väl gissa vidare. Tror du dig inte om att kunna ta studenten? Vill du kanske sluta skolan?

Sluta skolan! Det var ett ord, som gaf genklang i hennes själ. Sluta skolan! Inte mera behöfva se Rosa Wendt. Inte längre behöfva gå den rysliga skolvägen och möta henne och... ja, det skulle nog vara en utomordentlig lättnad, det kände hon nu. Och hon böjde den mjuka halsen så djupt mot bröstet, att den långa hårslingan föll ned öfver kinden. Det såg nästan ut som ett medgifvande åt faderns gissning.

— Var nu inte rädd, min lilla fös, — fortsatte denne. — Säg ut bara. Är det för mycket för dig med allt det där plagget, så kan du väl bli gymnast det förutan. Du behöfver ju inte ovillkorligen gå igenom Centralen, om det blir svårigheter att komma in där utan studentexamen. Det finns ju privata institut.

Å, hvad han var god, hennes älskade pappa! Hon måste ta honom om halsen. Hon måste kyssa honom, flera gånger, många gånger. Bara för att skona henne ville han uppoffra alla de stora pengar, som fordrades för att hon skulle kunna gå igenom ett privat institut.

— Så, så, jag letade alltså ut hemligheten ändå, — sade han mellan kyssarna.

Hon blef förskräckt. Han hade missförstått henne. Ett "nej, nej" låg på hennes läppar.

Men så höll hon det tillbaka. Det var ju i alla fall sant att det beredde henne en outhärdlig pina att gå i skolan, om också orsaken därtill inte var den fadern trodde utan Rosa Wendt. Och både han och modern ville ju nödvändigt ha en orsak till att deras flicka inte kunde vara så glad och bekymmerslös som förut. Nå, där hade de en, den att skolan plågade ihjäl henne, och då var ju allting godt och väl. De blefvo nöjda, och hon fick vara i fred.

Och så teg hon då, eftersom det var alldeles omöjligt att tala om hela sannigen. Händelserna fingo utveckla sig som de ville. Hon kunde inte göra något åt det. Hon hade bara att sitta kvar i soffan med sin fars arm omkring sig och höra på hur han planerade för henne och svara "ja, ja." Det var det enklaste i världen och tillika så skönt och lugnt därinne i hans famn. Aldrig förrän nu hade hon riktigt vetat hur innerligt god hennes gamla pappa var. Aldrig hade hon älskat honom så gränslöst mycket som nu. Han var den ömaste, bästa och förståndigaste far i världen. Allt hvad han föreslog fann hon förträffligt, och när de slutligen sade ett definitivt godnatt, var det bestämdt att hon skulle sluta skolan med höstterminens utgång och sedan förbereda sig till inträde i det privata gymnastikinstitutet.

Men kassör Harring gick in till sin fru litet bred, litet pompös och en smula segerherre i min och hållning, ehuru han med en ädelmodig instinkt beslutat afhålla sig från att skryta med hvad han utträttat. I dämpad ton sade han liksom i förbigående:

— Ja, nu har jag klarat upp saken.

— Verkligen!?

Hans hustru såg på honom helt öfverraskad. Den utgången af hans mission hade hon sanningen att säga inte väntat sig.

— Ja, stackars barn, — fortsatte Harring, — det var som jag trodde, hon har gått och plågats i tysthet och inte vågat säga något åt oss. Och jag fick vara mycket lätt på handen för att komma någonstans med henne. Sådana där små sensitivor är så ömtåliga. Jag måste trefva mig fram med gissningar, tills jag äntligen träffade på det rätta och tog henne med öfverrumpling.

Han pauserade. Det låg en viss njutning i att förlänga ähörarinnsans spänning och nyfikenhet.

— Nå, — frågade hon. — Nå...?

— Ja, det var förstas skolan i alla fall. Hon har gått och ängslat sig för att svika våra förhoppningar och inte kunna ta studentexamen. — Examensråds!?

Fru Harring letade i sitt minne efter något tecken till en sådan rädsla och lyssnade endast med ett halft öra till sin mans utveckling af de förändrade planerna för dotterns framtid. Examensråds! Visst var Hildur inbunden och sluten, men ändå... Att kunna så fullständigt dölja hvad det var som pinade henne. Inte sitta uppe och plugga om nätterna. Inte göra en antydning om behöfvet af privatlektioner. Inte bekänna sin oro för sin egen mor, då denna helt ömt hade frågat henne hvarför hon föreföll så betryckt. Och så denna plötsliga öppenhet inför fadern.

Fru Harring rådde inte för att hon fick ett litet sting af afundsjuka, när hon såg honom sitta där i karmstolen och svälla af belåtenhet öfver att han lyckats där hon misslyckats. Det existerade nog ett visst litet rivalskap emellan dem om barnens hjärtan.

Men hon slog snart ifrån sig detta fula stänk af bitterhet. Deras lilla söta flicka skulle nu bli sig lik igen och med hvilken tillskyndan det skedde hade ju ingen betydelse.

Under de följande dagarna syntes det också tydligt att Hildur blifvit lättad från sina bekymmer. Hon var gladare, pratsammare och mera intresserad för saker och ting än hon varit på länge. Och äfven relligheten hade gått öfver. Det enda hennes mor fann egendomligt var att hon inte återgick till sin forna vana att ta hem kamraterna. Inte ens Rosa Wendt visade sig en enda gång. Och efter en liten tid råkade fru Harring upptäcka ännu en egendomlighet.

Det var en natt hon var tvungen att stiga upp och gå ut i skänkrummet och hämta någon medicin, och när hon tyst, för att inte väcka, passerade förbi dörren till sin dotters rum, stannade hon och lyssnade.

Hade hon inte hört en snyftning?

Jo, nu hörde hon åter samma ljud som nyss. Det lät som en kvävd snyftning. Men fastän hon stod kvar en stund och upprepade gånger hörde de likartade ljuden, kunde hon inte bli fullt säker på om de verkligen voro snyftningar eller någon ojämnhet i den sofvandes anddrag. Och hon kunde inte besluta sig för att gå in och störa henne i händelse det senare vore fallet, utan gick sin väg lika tyst som hon kommit.

Tanken på hvad hon hört ville emellertid inte lämna henne, och hon föresatte sig att taga närmare reda på saken. Var det möjligt att barnet fortfarande gick och bar på en hemlig sorg, och att det lättade sinnet endast var förställning?

Dagen därpå, när man samlades till middagen, fattades Hildur, men man kom öfverens att dröja några ögonblick med att sätta sig till bords. Och under denna väntan fick fru Harring ingifvelsen att ta Ejnar i förhör. Hans kammarare låg ju bredvid Hildurs.

— När jag gick förbi Hildurs rum sent igår kväll, tyckte jag mig höra att hon snyftade, — berättade hon. — Hörde du det också, Ejnar?

— Sânt kan man väl få höra om man är vaken, — svarade den unge mannen, — fastän jag inte precis vet om jag hörde något i natt.

— Hvad för något! Det låter som om du hört det ofta.

— Usch ja. Flickor är ju så fåniga.

Nu blef äfven hans far uppmärksam.

— Men på de sista fjorton dagarna har du väl ändå inte hört det, — frågade han.

— Åjo vars, det är inte utan.

Kassören satt stum af häpnad. Hur skulle man förklara detta?

— Kan hon ha något nytt att sörja öfver, — undrade modern.

Ejnar smålog. Neej, inte var det något nytt, inte.

— Såå, du tycks veta mer än vi andra, du.

Men nu drog Ejnar öronen åt sig. Han var en pojke med karaktär, och det hade inte varit hans mening att skvallra. Han visste inte riktigt hur han kommit att säga det lilla han sagt.

— Inte, — försökte han att afleda. — Inte talar hon om något för mig, inte.

Hvad som var gjordt kunde emellertid icke göras ogjordt. Misstankarna voro väckta, och fru Harring släppte inte sin son. Det var en allvarlig sak, som det nu var fråga om, och han fick lof att omtala hvad han visste. Hvarför låg hans syster och snyftade om nätterna, när hon inte längre behöfde ängsla sig för studentexamen?

— Å, det är bara fånigheter — förklarade Ejnar. — Hon är osams med Rosa Wendt.

— Och för det ligger hon och gråter om nätterna?

Hildurs olycklige broder sneglade åt dörren. Han ville bra gärna springa sin väg men antog att ett försök icke skulle lyckas. Det var skrivet i stjärnorna att han skulle bli förrädare. Och sedan han en god stund skrufvat sig på stolen besvarade han ändligen moderns fråga, då den upprepades för fjärde gången.

— Ja se, Rosa Wendt har på sista tiden gått med en grabb, som heter Torsten Malmberg. Det vet jag, för jag har mött dem. Det är den där gymnasisten som var här på balen förra vintern.

— Och Hildur? Hvad har hon med det att göra, — sporde Harring häftigt.

Det föreföll honom som om han satt i ett vacklande torn.

— Jo se, hon tyckte inte om det, — upplyste Ejnar, — för hon gick med honom förut.

En djup tystnad efterträdde detta meddelande. Men föräldrarnas blickar möttes, bestörta och allvarliga. I hustruns låg något af medlidande med mannen, under det dennes var orolig och strax irrade bort. Äfven Ejnar förnam att atmosfären var tung. Och lyckligtvis satt han inne med ett medel att lätta den.

— Men nu är det visst bra igen, — sade han, — för nyss när jag gick hem från skolan fick jag se dem tillsammans, fastän de inte såg mig.

— Hvilka de, — frågade modern.

— Hildur och Torsten Malmberg förstas. Och jag kan slå mig i backen på, att nu vill hon fortsätta att läsa på studenten. Ni ska få se...

Men i detsamma blef han afbruten genom att föremålet för hans funderingar trädde in, frisk och röd af vinterkylan, och med ett så strålande uttryck, att det väl knappast enbart kunde härleda sig från promenaden.

— Förlåt att jag kommer litet sent, men jag blef uppehållen, — sade den unga flickan.

Ingen svarade. Man satte sig till bords och åt under en särdeles trög konversation. Och för ovanlighetens skull var det i dag Hildur, som hade mest att säga. Hon tycktes alls inte märka förstämningen utan gaf sitt glada lynne luff i en mängd små anmärkningar om vädret, om hvad som spelades på teatern, om julloftet, om gymnastiken i skolan. Och liksom hade det sistnämnda ämnet ledt henne in på en ny tankegång såg hon menande på föräldrarna.

— Vet pappa och mamma, jag har tänkt på en sak, — sade hon.

— Nå, hvad då, — frågade modern.

— Jo, kanske det ändå är bäst att jag fortsätter i skolan och tar studenten.

Tystnad.

Hon såg sig förvånad omkring. Hon hade föreställt sig att man skulle bli glad öfverraskad åt nyheten, att hon återfått sin studielust och sin tro på sig själf. Men där sutto de alldeles stela och oberörda.

— Så-å, — genmålde fadern till sist, och modern reste sig, ty nu var middagen sluf.

De sågo inte ens åt henne. De bara tackade

för mat och gingo därpå ut hvar och en åt sitt håll, så att hon stod där helt allena midt på salsgolvet och undrade hvad detta skulle betyda.

Voro föräldrarna missnöjda med henne? Funno de henne vankelmodig och besynnerlig, som en dag ville ett och nästa dag ett annat? Ja, så måste det vara. Och när hon nu tänkte efter, insåg hon att hennes uppförande verkligen måste förefalla dem underligt. Hon var skyldig dem en förklaring, i synnerhet fadern, som varit så innerligt god emot henne.

Tårarna kommo henne i ögonen, när hon mindes hur ömt han försökt utleta orsaken till hennes hemliga sorg och hur ifrig han varit att trösta och hjälpa henne, då han trodde sig ha funnit den. Inga kostnader hade han velat spara, ingen misräkning hade han låtsats om,

ligen fatt i några orediga trådar, spunna af lärarnas uppmuntran, hvilken verkat väckande på hennes själfllit. Och så steg hon upp och begaf sig till faderns rum i förtröstan på att fortsatta ingifvelser skulle hjälpa henne att spinna vidare på de funna trådarna.

Hon knackade på dörren, erhöill till svar ett sträff "stig in" och efterkom uppmaningen.

Fadern satt i ena soffhörnet och såg inte ens upp från tidningen, då hon stilla och tveksamt satte sig i det andra.

— Pappa, — började hon efter ett litet dröjsmål, — du tycker visst att jag är mycket ombyllig.

— Nå, är du inte det, då?

Han fittade upp öfver tidningskanten med en forskande blick, inför hvilken hon genast sänkte sin ner i knäet.

Plötsligt for hon emellertid upp ur sitt hörn, driven af en makt, som föreföll stå utanför henne, och där låg hon snyffande med armarna om faderns hals.

— O pappa, pappa, jag har varit falsk emot dig, men nu kan jag inte vara det längre. Det var inte för jag var rädd för studentexamen som jag ville sluta skolan, men när du föreslog jag skulle göra det, tyckte jag det skulle bli så bra, för då slapp jag se dem och möta dem..., en flicka i skolan och en...

Hon borrade ner ansiktet i hans rock, och så kom fortsättningen i en mycket låg hviskning:

— och en gosse, som jag känner. Men i dag...

— Men i dag — ledde henne fadern varligt på trafven.

Där låg hon snyffande med armarna om faderns hals.

och aldrig förr hade han talat så förtroligt med henne. Han hade trott att hon öppnat sitt hjärta för honom. Och nu hade han plötsligt fått se att den stora sorgen inte alls var så stor. Hon hade ju helt läft kommit öfver den på egen hand.

Hon satte sig vid bordet och lutade pannan i händerna.

Hvad skulle hon göra? Hvad skulle hon säga honom? Sin falskhet kunde hon inte bekänna, ty då måste hon ju uppenbara den rätta orsaken till sin bedröfvelses både uppkomst och försvinnande. Och det var omöjligt. Sådant kan man inte tala om, allra minst med sin pappa, som ingenting förstår i den vägen. Nej, hellre gick hon i sjön.

Men någonting måste i alla fall sägas. Hennes älskade gamla pappa fick inte gå och vara ond på henne. Ack, om hon bara kunde hitta på någon trovärdig förklaring till att hon ville gå kvar i skolan!

Hon grubblade och grubblade och fick slut-

— Det kan väl inträffa saker, som... som gör att man ändrar sig, — stammade hon, — att man tänker det vore bättre, att... Lektor Filipsson sa i dag att jag skref franska ganska bra, och matematiken går inte heller så illa, och... Och därför så...

Hon vågade ett ögonkast mot fadern, och blef ännu mera förvirrad än förut. Han hade dragit sig längre bort i sitt hörn, och hans ansikte hade blifvit strängt och skarpt. Icke ett ord sade han. Men det var som om han suttit och väntat på någonting, och hon fick en förnimmelse af, att han skulle draga sig ännu längre bort ifrån henne om detta väntade icke kom. Han skulle kanske vika ifrån henne för alltid.

Och hon befogs af en ilande förskräckelse. Hennes älskade gamla pappa, som hon på sista tiden kommit så nära, skulle stänga sitt hjärta för henne. Men hvad skulle hon göra, när han inte ville hålla till godo med hennes förklaringsgar? Det hjälpte ju inte hur hon än bjöd till.

— Men i dag gick han och väntade på mig i gathörnet, där han brukat gå och vänta på mig förut. Och nu tror jag att jag kan ta studentexamen.

De sutto där tysta några ögonblick, tills Hildur snyffande började mumla några ord, men så otydligt att han icke uppfattade dem förrän hon sagt om dem ett par gånger.

— Å pappa, du talar väl inte om...? Ser du, jag vet ju inte riktigt säkert att han tycker om mig. Men du talar ju inte om... Det är ingen som vet något mer än du.

En stor hand kom och lade sig på hennes tillrufsade hufvud och tryckte det närmare mot hans bröst.

Och han lofvade dyrt att aldrig förråda hennes hemlighet. Den var honom ljuf, denna stora hemlighet, som inte var någon hemlighet. I hela hans lif skulle den vara honom helig.

Illustrator: G. Magnusson.

NÄR MAGISTER ABEL STUDERADE GRÄVLINGEN I NATUREN

SKISS AF ADOLF JOHANSSON.

"O herrliga biologi, du sanningens klaraste stjärna!"

Magister Abel.

MAGISTER ABEL HETER HAN — C. J. ABEL förresten — de dråpliga idéernas och det sällsamt klingande tungomålets man.

Magister Abel är en doctus homo, en stor naturforskare. Sedan urminnes tider undervisar han i biologi vid "storskolan" i — — — vik, där för ett lusttrum sedan bröderna Valdemar och Karl som lärjungar bidrogo att förbittra lifvet för honom. Inte så att de skulle varit omöjliga i allt hvad biologi heter, nej, långt därifrån. Valle för sin del var slängd i litet af hvarje, beskref snällt både växter och djur. Men han hade en otreflig mani att vid magisterns herbarieförhör smussla in bland växterna de besynnerligaste blomster, rent konstnärligt sammanfogade med gummi, prässade och uppsatta. Så kunde i Pulsatillasamlingen uppträda ett fagert blomster med jordblad som Geum, stjälk som en anständig Pulsatilla och kalkblad — förvillande lika en vanlig nyponblommas. Då examinerade magister Abel, vändades, grubblade, kikade genom förstoringsglas och grubblade åter, tills han med bitterhet i hjärtat, förakt för sig själf och illa doldt ursinne gent emot Valle måste förklara detta växtvärldens monstrum som "hybrid" och hänföra det till en hel hop olika arter. Det var märkvärdigt rent af hvilken tur Valle hade fått få besynnerligheter i portören. Men magisterns hjärta vann han inte. — Kalle å sin sida hade en djuprotad ovilja mot allt hvad växter hette, och hans herbarium var ingen lustgård. Det var bara ett litet hölass med stickor och strå från dikeskanterna. Och detta beredde den hyggelige dominus Abel stor grämelse. Men Kalle kunde komma dinglande med en väl afkokad grävlingsskalle och "rikta" skolans museum. Då ljusnade genast magistern och skref ett litet + för Kalle i sin anteckningsbok.

Nu var det så att magister Abel en dag kom-

mit till insikt om, att han ägde alla kunskaper som stodo att förvärfva i böcker. Han hade därför beslutat sig att fortsätta sina studier i naturens stora bok. Så hände sig att han — just samma dag som det betydelsefulla beslutet fattats — kom att möta sina förra lärjungar Kalle och Valle, när de begåfvos sig till skogs med bössa och hund. Dominus Abel såg efter dem länge och så fann han: pro primo att det lilla agget han hyst till bröderna märkbart smulfit ilop, pro secundo att de öfver hufvud taget voro ett par hyggliga "gussar" och pro tertio att det skulle väl ägna sig att medfölja just dem ut till den stora naturen. Ty den stora naturen har ett ytterst träkigt sätt att med moras och allan vedermöda mottaga enhvar, som studerat den endast på afstånd, så vida bemäde studiosus inte äfföljes af någon mera direkt initierad — låt vara en gröfre natur. För att finna guldet måste man ju vaska äfven slagg och smörja.

Sålunda befann sig magister Abel om kvällen den 10 juli 19.. på väg till ett visst gryt i sällskap med Kalle och Valle samt deras stallbröder Sten och Finn. Till en början ville han nämligen studera grävlingen — ville studera "Meles taxus, der den fri och ferrdig löper uti skogerna". Magistern hade rustat sig mot "nattens köld och vedermöda". Så medförde han, förutom sitt gröna paraply, ett par varma halm-skor, matsäck i bokväskan samt en låda af hemlighetsfullt innehåll. Förresten startade han som han gick och stod: i storm och bonjour.

Det var en förtreflig vandring mellan svängande grenar och klängande förnen. Till på köpet hade solen redan krupit till kojs bakom bergen.

Valle och magistern kommo några steg efter de andra, som oförtrutet stöflade åstad genom ris och bråte.

— En bössa borde allt magistern haft ändå, menade Valle.

— Nej men, gusse, sade dominus Abel på sitt besynnerliga tungomål, jag er ingalunda en kri-

gets man. Men hvad nu, vasserratre, jag frur man gungar i vatten där framme!

— Ja, Blinkkärret är för långt att gå omkring.

— Hvad, hvad, för lungt! Herre min skapare, jag hafver ju inge stöflor på fötterne! Nå, må ske. Jag uffrar mig. Jamen gör jag så.

Magistern hängde med sina doningar som ett litet flyttlass på Valles rygg, när han klef ut i vattnet.

— Det var merkeligt nug hvilket mutt utaf styrka du besitter, filosoferade dominus, där han hängde. Men stupp, stupp, gack icke su snarrliga frem, att du icke till ofventyrs munde stenka vattendruppar på byxorner mina. — Valdemar, ser du sudane vackre exemplar utaf *Hottonia palustris*? Huru munge stundare hafver denna ört, gusse?

— Sex, trilskaades Valle.

— Nej men då, nej men då. Det er blutt ett femtal. Jamen er de så. Det er ju klass *Pentandria*, familj *Primulaceæ*. Jamen då, de e ju de, de.

Vid 11-tiden anlände man till ort och ställe, och så återstod bara utplaceringen af skyttarna. Grytet — en samling gigantiska klippblock, vräkta öfver hvarandra, på kanske ett hektars område — tecknade sig mot en svagt ljus himmel som ett enda svart kaos, öfverväxt som det var af asp och unggran. Här och där lyste en flock *Epilobium* som röda facklor i skymningen.

Skyttarna dröjde en minut vid foten af klippan. Kalle väfde ett finger och höll upp det för att pröfva vindriktningen.

— Väst, hviskade han.

— Jamen då, nickade magister Abel. Han hade två västar på.

— Ost, mumlade Finn, och magistern nickade ånyo och klappade sin matväska.

— Kvällsdrag bara, afgjorde Valle. I gryningen står han på öster igen.

Dominus Abel synade intrasseradt en bruten gren. Och skyttarna utställdes enligt Valles iakttagelse. Det blef en tyst snabbmarsch upp

genom ett pass i moraset. Magister Abel snafvade, reste sig, pustade. Men framåt gick det. Valles rufve låg i hans.

— Gussar, gussar, faren icke su snarrliga frem... ity att jag icke... icke munde förgus...

Där gapade ett svart hål mellan ett par klippor. Finn tog några steg åt sidan, och det tycktes magister Abel, att han smalt in i själfva berget.

— Hvad munne gussen ämnar företaga sig der?... undrade han, just som Valle tog till att hala honom uppför en håll, så att benen skrällde i hans lekamen.

Strax därpå försvunno också Kalle och Sten. Enligt dominus Abels uppfattning sjönk Kalle rakt ned i jordens innandömen; Sten fördunstade där han gick och stod som en slocknande stjärna.

— Huj! Attentatt! Gusse...

Magistern befann sig plötsligt med halmskor, paraply och sin hemlighetsfulla låda lyftad högt upp på en flat klipphäll, öfver hvilken en gammal fallfärdig gran bredde sina risiga grenar. Valle låg bredvid honom under barruskorna och andades i hans öra: — Tala inte högre än myggen hostar. Annars skämmer vi jakten. Bäst va' tyst.

— Jamen då, jamen skall jag så. Tyst sum grafven, att vi munde bespeja de illistige...

— Tss...

Natten stod blå öfver skogen. Långt borta pinglade en koskälla. Dominus Abel hade öppnat sin låda och hängde upp en termometer öfver hufvudet. — Tio och sju grader, konstaterade han lågt. Normal rumtemperatur. Gutt.

Minuterna gled spårlöst förbi. Då och då gick ett sus genom asparnas prasslande löfverk. Stillhet. Natf.

En halftimme rann bort.

Magister Abel fiskade i lådan. Satt plötsligt med en ficklampa i näfven och granskade termometern. Valle riste på hufvudet, när skenet stack honom i ögonen. Så sträckte han ut handen och hämtade en lysmask, han länge legat och stirrat på.

— Magistern, inte lampan. Lys me' den här, hviskade han.

Dominus log. — He, he, he, tack, gusse! Ett ringa ljus men dock fullgutt! Infödingerne på...

— Tss...

Åter tystnad. Myggens surr steg och sjönk.

Magistern höll termometern tätt infill lysmaskskimret. — Tre och tio grader. Ergo: halsduken och skorna.

Han vittjade lådan. Det var ett prassel och rassel, innan domingarna kommo på. Jägarynglingen vändades. Fast först efter gryningen kunde då grävlingarna väntas.

— Gusse... (Valle vände på hufvudet) hör du, gusse, nedfallande barr förursaka mig vunda, ity de stinga mitt bakhufvud.

Grenuskorna svängde, trängdes och raspade. Det var dominus som spände sitt gröna paraply till skydd mot barren. Valles hjärta svor tyst och grundligt. Annars låg han där aldeles oberörd och petade förströdt i renlaven. Magistern trefvade under förgrymmad murrande efter torra barr långt nedåt ryggen.

— Ho, ho, ho... blåste det doft bort bland träden. Dominus spetsade öronen. — Hvad munde detta vara?

— Ulfven.

— Du menar Strix bubo, gusse.

— Jaa, han me' ögon som en rö' fullmåne.

— Jamen då, det hafver den fuggelen. Hafver du till ofventyrs skudat honom, gusse?

Valle drog på munnen. — Har magistern?

— Ja förvisso. Den stundar på stora skupet i skulans museum. Hafver bröstene gult med svarte fläckar. Jamen, de e ju de, de. Munne du besett vår fuggel? Vi bekommo honom duck sedan du lemnat leroanstalten.

— Jag har haft tag i ett par stycken.

— Haft tag! Hvad seger du, människa. Du munde vel icke fara med usannt tal och ljugande... Nå, hvi drager du på smilbanden?

— Klockan är ett. Vi måste tuga.

— Visserligen, visserligen. — Men hvordan kluckan ett? Du er vel icke vidskeppelig, gusse? Valles ögon svartnade. Det var svaret han gaf. Och magistern förstod det visst, ty han teg en god stund. — Säg på termometern.

— Tio grader. Ergo: reskappan. (Åter prassel och små stönanden.) Låter uss kalkylere. Sjutton grader krefver oundgangeliga kruppens helse. Bereknom kappan till sju vermeenheter. Gör mig sjutton enheter. Gutt.

Och magistern insvepte sig i och njöt de sju enheterna.

Osterhimlen hade börjat ljusna och en svag vind vaknade i snären. Öfver träskmarken bakom grynet hängde hvita dimmor. En gök guckade i en granskate. Reste den långa stjärten på ände och slokade med vingarna. Så flög han. Och åter låg tystnaden öfver skogen, blott då och då afbruten af ett sakta "huj!" när magister Abel smällde en blodförsig mygga. Han hade lådan välförsedd, och för hvarje styng han fick, vätte han huden med en droppe salubrin. Så lyssnade han plötsligt.

— Gusse, munne du hörer Sorex vulgaris,* den der piper i buskorne?

* Näbbmus.

Valle höjde varnande handen. — Det är Finn. Han har märkt dem.

— Hafver gussen Finn varseblifvit de pipande rufforne?

— Sss... Fasen... — — — Han vände...

— Hvem? Gussen Finn? Hvad vende han? Magistern hviskade ifrigt. Törhända gällde det en upplysning af stort värde.

Valle styfnade till och såg fränstötande ut. Kisade i ett öfver bösspipan. Magister Abel anade sammanhanget, satte brillorna på och stack ut hufvudet under grangrenarna. Han var idel förväntan. Och myggan på hans nästipp svällde ostörd af välmåga.

— Huj! Herren bevarrs!

En knall. En hvit rök hängde öfver stenarna. Ett grått knyte tog ett skutt fram och tumlade öfver ända i mossan.

Valle gled ned från stenen, och magistern hasade fram ur sitt gömställe, så att barret rök om honom. — Victoria, victoria, jublade han.

— Pass opp! En flock på sju från maden! Det var Kalle som ropade.

Magister Abel snurrade rundt. Ett ögonblick såg han Kalle stå på en hög klippa och skjuta ned öfver grytet. Så var han sin kos. Valle hade också försvunnit. Än ett skoff. Hvar? Magistern roterade åter. Och så... I ett nu rände ett grått odjur förbi honom och stod på hufvudet i en skrefva.

Dominus hade sett nog. Han slängde paraplyn, regnkappan flaxade som en jättelik, svart läderlapp från hans skuldror, och så satte han af som ett skoff rätt in i skogen. Döden i härlarna, trodde han.

Valle log där han stod och forkade knifbladet med en fåt gräs, sen han flått sin grävling. — Hvarf sjutton tog Abel vägen?

Bröderna gingo att söka, medan Finn och Sten åto sitt tidiga morgonmål. Tre grävlingar lågo på platsen.

Kalle och Valle följde gångstigen nedåt kvast-Karis stuga. Det rök ur skorstenen, fast klockan inte var mer än tre. — Du ska se, vi har honom där, förmodade Valle och bullade på. Gumman öppnade.

— Säg, mor, har I fått besök, hva?

Käringen kände pojarna sen länge och log huldsaligt med halfannan glysande framtand.

— Jo, minsann, sa hon, kom de int ett köstligt lif höppans tidi på möran. Han ha la vurt här en timme longe. Vill ni titt på'n?

— Han ska me' hem nu, förklarade Kalle.

— Kare hjartanes, de ä pin omöjligt, vet ja. Karn ä så förskrämd, så 'an kan knappast inte stå på bena. 'Kare, goe frua', sa' 'an, 'härbergere mä', sa' an, 'för en grävling me lus å en fax — ja, så sa' an så fin 'an ä — hadde vuri rakt få bit ihjäl 'an, sa' 'an så ja satt på kaffipumpa å ga'n en sväft brännvin i å då kveckna'n te å si sen så sa 'an atte...

Men Kalle och Valle stego på och kommo in i stugan. Där satt magister Abel. Han drack kaffeskassen i botten, torkade en förrädisk tår och sade: — Gussar, si Herren hafver nådeliga hulpit sin tjänare Jakob. Låter uss tacka och fröjda uss. Ty jag hafver varit

Han startade som han gick: i storm och bonjour.

ryseliga förföljd af grävlingen, Meles taxus, hvilket jag och sade denna behjertade kvinna.

Men den behjertade stod bredvid med pipan i munnen och händerna knäppta under förklädet.

— Si så, sa hon, ta för sej igen han, harren, en för te får 'an allfess ner, tänk ja, å brännvine ä så gött, så gött i sömmerkyla å de ä en väl unnt, så vass go, å int nå krus i gött sällskap men vill 'an ge mä fölf skilling för 'an 'a sinke mä, för si ja sulle vatt te å skale ris longe, ja si.

Magister Abel fick upp portmonnäen, höll den tätt under sin spetsiga nästipp och nöp en 25-öring, medan han sneglade åt gumman, som knixade och neg och bjöd "än e för på tann i gött sällskap".

Och så marscherade man åter till nattens valplats.

Frid och ro härskade i det lilla lägret. Sten sof och drog tunga timmerstockar — en brummande bas till trastens melodi i tallskatan. De andra rökte sina snuggor och diskuterade jakstens detaljer.

Magister Abel för sin del gjorde djupsinniga anteckningar i sin notesbok, medan Valle då och då gaf en äskad förklaring.

Så stod där: "Meles taxus: Adagalägger stor fiendskap mot människor. (Enligt en findningsnotis uppätit vilsegånget barn. Obestyrkt, men dock skäligen antagligt.) Uppsöker gryt, när ordinarie vind aflöser kvällsdrag mot hafvet. Räf och grävl. täfla om gryt. Räf kastar stinkande vatten i lya, grävling flyr den vämjeliga odören." O. s. v.

Kalle hade emellertid fiskat upp en smörgås ur sin väska och blef allt mera fämäld. Då öfvergick magister Abel till att granska grävlingsskinnet med lup och penna i högsta hugg, och hans fingrar gled genom raggen med en färdighet och raskhet, som lämnade intet öfrigt att önska.

Men Finn, som saknade djupare inblick i biologiens hemligheter, betraktade honom, och ju längre han såg, dess rundare blefvo hans ögon.

Dominus hade fått något litet osynligt på fingerspetsen och kisade intressant genom förstoringsglasat. Allt allvarsdigare blef hans uppsyn, tills plötsligt ett förklaradt leende spred sig öfver hans ansikte och han sprang upp med ett:

— Hevreaka! Jag har funnit det!

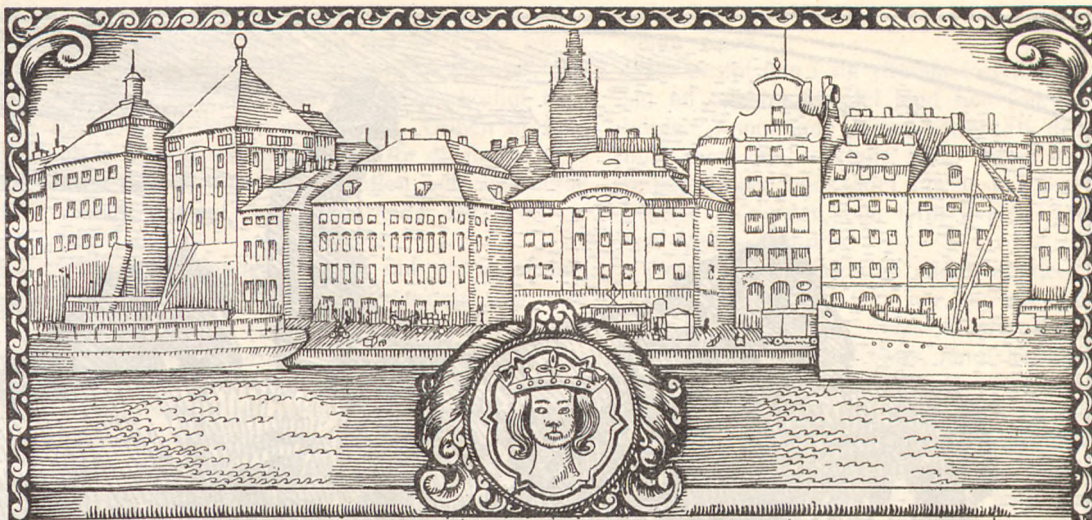
— Hva' för slag? undrade Valle.

— Jo men då, he, he, he, jag hafver slagit dem på fingrone. Står det icke skrifvet, att Meles taxus er ett rennligt djur, det der legger sin treck utanför lyorne. Rennligt, förstår du, gusse. Jag hafver duck uppteckt flerfaldige parasiter i dette skinn! Jamen då, visserligen, visserligen! Uch jag hafver konstaterat och kunfirmerat hvilke parasiter man antrefar hus dette slekte. Jamen då, det er duck en victoria, en sannerliga herrlig victoria. Ammen!

*

Nu är blott att tillägga, det magister Abel en vecka senare i 'storskolans' aula höll ett längre föredrag, betitladt: "Grävlingen, Meles taxus, och dess merkelige egendumligheter" samt som underrubrik "En farrlig men fuller lyckosam jakt på detta vår landsendes förskreckeligaste vild-djur, det der icke en gung aktar för rof att angripa den fredlige menniskan".

Illustratör: D. Ljungdahl.

TVÅ DIKTER. Af SIGFRID SIWERTZ.

STADENS STÄMMOR.

DET LEFVER, det andas ur stenig grund!...
Likt ett barn som spritter ur blossande blund
och hör sin moder sjunga,
så lyddes jag saligt en morgonstund
till stadens jättelunga.

Men dagen rann sträng ur morgonens svall
och timmarnas koppel med flämtande skall
det dref öfver gatornas tummel.
Ur stenen och stålet ett hårdt: Du skall!
så tydde jag stadens mummel.

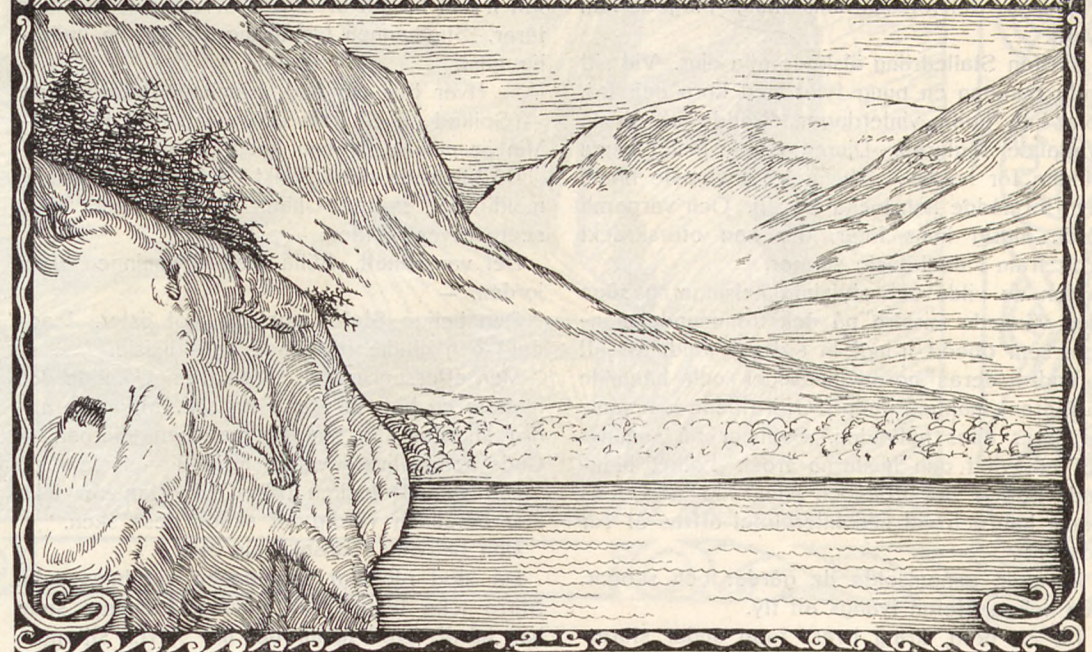
Om kvällen sjöngs där en annan sång;
det var dånet af tåg längs en svart perrong,
där jag kysst till farväl mina kära,
det var skrik af vissla och hot af pistong
att kölden, att mörket var nära.

BLAND FIÄLLEN.

Hvad rufvar så stumt i det stumma
berg,
hvad sväfvar så skyggt öfver sjö?
En kärlek som aldrig fick livets färg
men blott kunde frysa och dö...
Dess minne det är mig en graf
och en famn,
för vandrarens staf
ett mjukt litet namn
att rista i evig snö...

Så tystna, du skrikande lomm
under ö,
du klagan, som irrar i fjäderhamn
och icke vill dö!
Din vinge har vinden att hvila på
och ditt bo i den skymmande kväll
är tusende vågor, som slå och slå
mot den öde håll.

SIGFRID SIWERTZ.

GUST. MAGNUSSON · 18 ·

Illustratör: G. Magnusson.

AF SYNNOVE CARLBOM.

DEN HELIGE STEFAN, HELSINGLANDS apostel, var den djärfvaste af de män, som först förkunnade kristendomen i Sverige. Endast med möda kunde hans fromhet tygla hans af ordet flammande sinne. Inför folkets ögon bröt han sönder gudarnes altaren. Ingen motgång eller fara syntes nedslå den starke. Men stundom, säger sägner, led han af ett djupt svärmod, och under sådana tider drog han sig bort från människorna för att lefva i ensamhet.

Med sina blåa ögon och röda skägg liknade han helsingarna. Hans gestalt var högväxt och stark som en kämpe. Folket kallade honom Staffan Stalledräng på grund af hans stora förkärlek för hästar. Fem fålar ägde han, två hvita, två röda och en apelgrå, den han själf red. Dessa följde honom på hans färder genom landet. Och tidigt på morgonen, medan alla i gården ännu sofvo, steg han upp för att gå till stallet och vattna dem.

"Jag gör det för stjärnans skull," plägade han svara.

Staffan Stalledräng älskade alla djur. Vid sitt bälte bar han en pung fylld med korn och frö, som han kalla vinterdagar strödde ut åt de svältande fåglarna. Djuren visade heller ingen fruktan för honom. Äfven de skyggaste bland dem förmådde han locka till sig. Och vargarna rörde aldrig hans fålar, där han oförskräckt drog fram i de fästaste skogar.

Men de vilda och styfsinta helsingarna sågo med växande misstro på den främmande mannen, som obedd trängt in i deras land, för att förändra deras nordmannaseder och hånande förfädrens mäktiga gudar. Ofärd hade han samlat öfver allas hufvuden. Sommar på sommar gaf missväxt och höstarna frost. Folket blandade bark i sitt bröd och hungrade. — Gripas skulle han och vid midvinterblotet offras åt Tor och Frej.

Rasande genomsökte de gårdar och skogar. Den helige Stefan tvangs att fly.

Till ett berg, kring hvars topp under stormdagar molnen flögo, och som likt en grå jätte-

fågel, höjde sig med vilda, otillgängliga klyftor öfver dalen, hade han tagit sin tillflykt en kväll, då hans förföljare voro i hälar på honom. Natten kom med oväder. Snön piskade i hans ansikte och bländade hans ögon. Murkna träd knäcktes och voro nära att störta öfver honom. Sönderslagen och blodig hade han till sist sjunkit ned, beredd att förfrysas och dö, då plötsligt ljuset och värmen från en brinnande härd trängde genom mörkret. Strax framför honom reste sig en låg koja, hvars dörr blifvit öppnad. Sankt Stefan reste sig och klappade på.

Det var en fågelfri stigman, som bodde där. Dock mottog han den flyende väl och bad honom träda in.

På fröskeln knäböjde Sankt Stefan och lofvade och prisade Gud för sin räddning. —

Advent var inne. Dag och natt vakade han i böner och späkningar. Krucifixet höll han fått tryckt till sitt bröst och öfverhöljde det med tårar. Stigmannen tyckte sig ha fått en underlig gäst.

— Hvar bor din gud, främling, frågade han. — Spikad på ett kors och pinad med törne. — Min är mäktig, ty han bor i stormen.

Då blixtrade det i Sankt Stefans öga. Min är mäktigare, svarade han, ty hans kors skall segra öfver världen. —

Det var julnatt. Stilla gled skymningen öfver jorden. —

Den helige Stefan spejade mot öster. I andakt och glädje förbidade hans hjärta.

Men eftersom natten skred framåt, kände den modige en bäfvan skaka sin själ. Myriader andra stjärnor såg han fändas, men stjärnan — Guds heliga ljus öfver Österland — lyste icke.

Det var ett tecken från Gud. Han var icke mer befunnen värdig att skåda dess sken.

Han begynte rannsaka sig själf.

Då stod plötsligt stigmannen vid hans sida. Stirra icke längre mot himlen, främling, sade han hårdt, hvad tjänar det till. Äfven stjärnornas ljus kan stundom blifva för starkt. Se ut

öfver jorden i stället. Din Gud är dig fjärran och har öfvergifvit dig, ty icke har hans kors segrat, där du fört det fram. Se! Nu börja offerbålen brinna!

Sankt Stefan blick följer den andres. — Röda slå flammorna ut i natten. Folket sjunger dystra sånger. Mjödets flyter i söta strömmar, och männen tumla druckna kring. Häftiga slagsmål uppstå. Då och då hörs kvinnors höga ångestrop. Ångsligt skria offerdjuren, när bönderna med dragna knifvar föra dem fram till altaret för att slaktas. Måhända är det fålar, som de fångat. — — — Blodet ångar. Festen stiger i vildhet och glam. Ett larmande buller rullar genom dalen. —

En dödsanang har den sista fiden skuggat den heliges själ. Han sjunker på knä. Ifrigare än förr tigger han Gud om att bevara hans lif, på det han må fullborda sitt verk. "Sanningen och rätten måste segra," mumlar han, "de falska gudarna falla! Men när skall det lyckas mig, att vända detta hårda folk från deras orätta vägar. Hvem är jag, att något sådant skulle förunnas mig?"

Och åter mindes han stjärnan, som slocknat.

Följ mig in, sade stigmannen, natten är kall.

Den helige Stefan följer. Fylld till randen af förtvivlan och kval var hans ensamma själ. En underlig, ändlös längtan efter ro har ock stigit inom honom. Det är som kunde han icke strida längre. Snart måste han låta sig besegras. Endast bort från detta öde, främmande land, dit hans gudsplikt tvingat honom.

Tiden blir lång, sade stigmannen, berätt mig något, du främling från aflägsna länder. Hvar föddes du och hvad hette din fader?

Vid hans ord ljusnar det i dunklet öfver Sankt Stefans ansikte. Ty barndomens gyllene dagar träda inför hans ögon. Deras fred ger hans tanke hvila. Han är åter en liten pilt i sin faders och moders hus, och julens underbara högtid står för dörren. Festligt är huset smyckadt. Fränder och vänner äro församlade. Och där ligger staden vid vattnet, med bryggor,

vallar och torn. Tyst — nu ringa Bremens alla klockor ut i natten. — — — Vid sin faders säkra hand går han genom frånga, krokiga gator. I böljande skaror strömma människorna fram till dömen. — Det är vid den tidiga mässan. Rökelsen doftar. Ljusen stråla. Härlig och jublande höjer sig sången, under mäktiga, svindlande höga hvalf. Rika och fattiga sida vid sida. De stolta och de betungade — alla äro de gripna af en bäfvande, aningsfylld väntan. Människornas ansikten lysa så sällsamt denna morgon. Sinnet lyfter sig. Det är högtid.

I morgonens silfvergråa gryning vandra de hem. Klockorna sjunga. — — —

Sankt Stefan tiger. Hans panna mörknar. Nej, Gud, hvisslar han, tag det från mig! Blott icke i natt!

Men obönhörligt träder en annan bild för hans ögon. Som yngling står han på handelskeppet, som söker sig upp efter Sveriges ogästvänliga kuster. Djärf som han var, hade han trängt längre än de andra, ända hit upp till Helsinglands vidtberytade och fruktade skogar. För billigare pris än i sydligare landskap med rikare handel bytte han här till sig böndernas varor.

Då skedde den — synden — under hvilken mannen krympt sig som en mask i tunga ångestnätter, den som han sökt att sona i långa år.

Det var vid midvinterfid. Sent om aftonen hade han hunnit fram till en stor gård. Den gästfrie bonden bad honom vara välkommen. Julbordet var dukadt, och snart voro männen rusiga. Själff hade han begärligt gripit efter hornet, som räcktes honom af Åsa, den unga dottern på gården.

Hans häst sjuknade och han tvangs att stanna en tid. Då han reste, figgde honom flickan om att taga henne med. Han vågade icke. I stället förstötte han henne, sägande sig aldrig hafva älskat henne.

Han drog längre upp genom dalen. Sällsamma och hemska ting nådde efter hand hans öron. För sin välfrejdade ätts skull och af fruktan för sin högmodige broder Kettil hade

Åsa dödat sitt barn och dolt det i skogen. Inhöljdt i en liten säck låg det under en trärot. Men sedan vek all fred från hennes dagar, och all sömn från hennes nätter. Oupphörligt hörde hon det döda barnet kalla. Gripna af fasa ilade hon till sist ut i skogen för att hämta dess döda kropp. Försent! I vatten och vind hade säcken multnat bort. Djur hade ätit hvad de funno kvar.

Då omtöcknades hennes själ af vansinnets dystra skuggor. Hon hörde barnets röst från brunnars botten och ur åsars djup. Dess stämma hviskade i gräset, men när hon ville gripa blommor och strå, förvandlades de strax till hö. Förtviflad irrade hon omkring, gräde med blodiga händer i jorden och sporde alla, om de mött hennes barn. I vilda testar fladdrade håret kring hennes af ångest förvidna ansikte. Brännande och tårlösa storrade hennes skumma ögon ut i den tomma rymden. Människorna fruktade henne och gingo ur hennes väg. —

Stefan var en väldig jägare. På ett eget skepp lastadt med pälsverk af alla djur han nedlagt, vände han efter några år som en burgen man hem till sitt land. Men stormar följde honom öfver hafvet, och en svart fågel kretsade hela tiden öfver hans skepp. Den arma flickans skugga förföljde honom. Det hjälpte icke att han spelade färing och drack med sina män. Vid sin hemkomst sålde han sin skeppsladdning och gaf hälften af pengarna i allmosor åt de fattiga. Med bäfvan fattade han dock, att Gud fordrade vida mera för att borttaga hans skuld och ge hans samvete frid. — Så skänkte han bort allt hvad han ägde och blef munk. Tre år tillbragte han allena i sin cell, försjunken i brinnande böner. Vidt och bredt öfver landet flögö ryktena om hans fromhet.

Förgäfvos syntes honom dock hans fastor och späkningar. Gud teg och svarade honom icke. Men i hörnet af hans ensamma cell gled Åsas gestalt fram ur mörkret. An var hon ung och fager och frestade honom till begärens ra-

seri, än storrade hon stum med vilda, anklagande ögon.

Då beslöt han i sin yttersta förtviflan att viga sig till apostel för det land och folk hon tillhörde. Ännu hade ingen vågat att draga dit upp, men han fruktade icke. Först ville han bringa henne budskapet om Jesus, Guds sons födelse på jorden, och lyfta kvalen från hennes tyngda skuldror.

Det var vid mässan en julnatt att den tanken föddes i hans själ. Och när han på morgonen gick från kapellet öfver klostergården, såg han en stjärna lysa i öster, långt härligare och klarare än han sett någon lysa förr. All ångest och nöd vek undan, där hon lät sitt värmande och rogifvande sken stråla stilla och rikt in i hans hjärta. I den stunden sprang den upp, kvällande som en källa, hans oändliga medlidande och kärlek till allt som lefde och led, från människorna till de minsta oskyldiga djuren, och vidgade hans bröst.

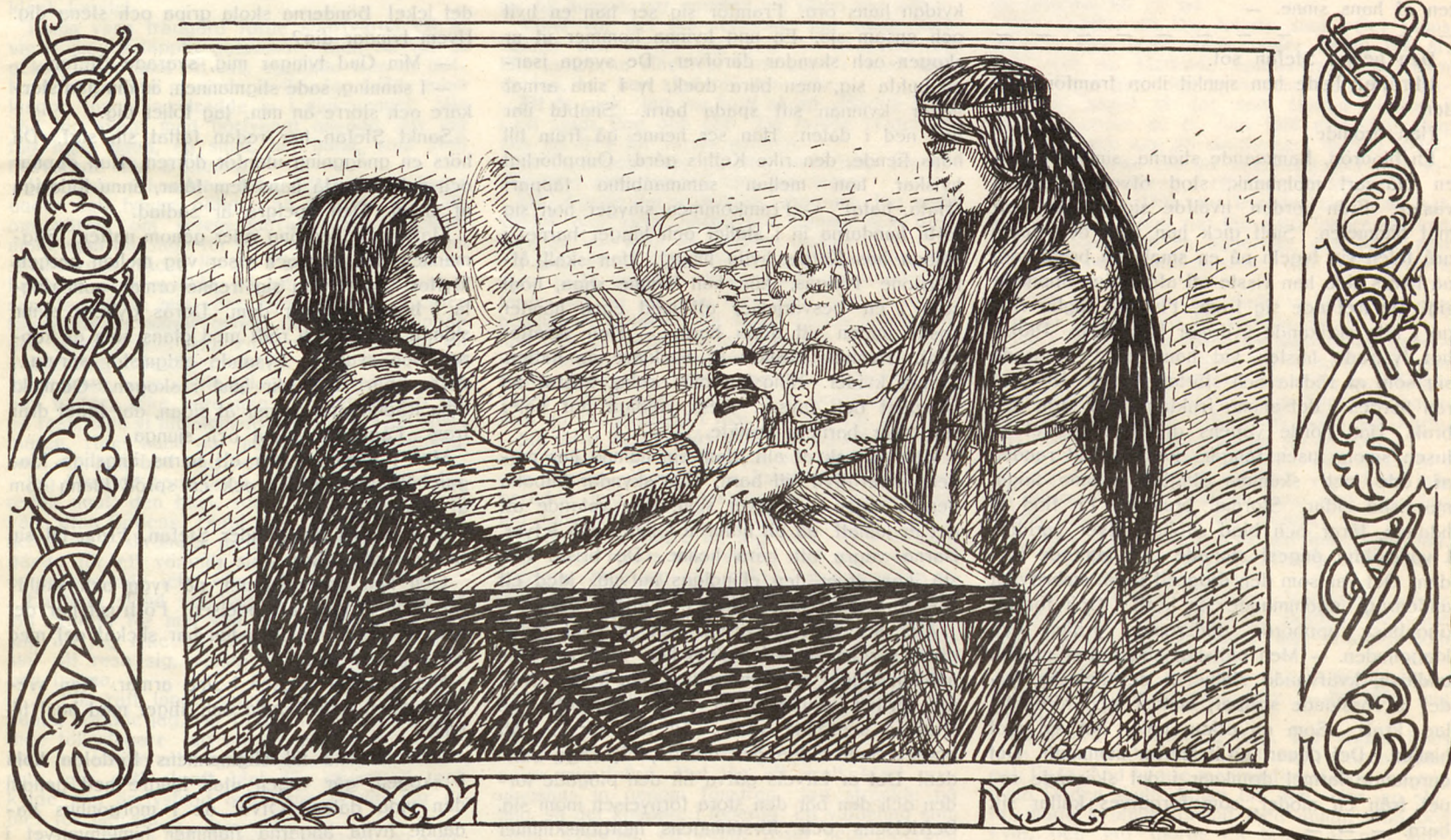
När han för andra gången styrde mot Sverige, flög en hvit fågel framför stafven på hans skepp. Stilla och blånande i höstsol lågo vatten.

Från gård till gård drog han och predikade ordet om Kristus. Afven till Åsa nådde han. Men hans tal förmådde icke att bringa henne lindring och tröst.

Jesusbarnet, hade hon ropat, hvad bryr jag mig därom! Gif mig mitt barn tillbaka, om du kan!

Förkrossad öfver att icke kunna utöfva den barmhärtighet, som brände hans själ och hjälpa, vandrade han bort.

Ruelsen bredde åter sina svarta vingar öfver honom, och det tycktes honom som vore han fjärrare än någonsin från den Evige. Han drog sig undan i ensamhet. Då han åter trädde fram, verkade han åter med fördubblad ifver, likt en rasande, som kämpar med Gud om sin själ. Han skydde inga faror och unnade sig ingen hvila, endast hans Guds rike gick framåt. Rundt omkring honom började det dofva hatet och mumlet växa.

Själff hade han begärligt gripit efter hornet.

Kvinna, säger han stilla, tag ditt barn.

Men den natt då han flyende och stönande af smärta klättrat upp för det höga berget, hade en mörk och trotsig tanke smugit sig öfver honom. En förledande röst hade hviskat i hans inre: Har du icke snart gjort nog för att försona? Har Gud rätt att fordra mer af dig?

Till slut bragte han stämman att tystna. Men ännu lefde en hemlig återklang af den på botten af hans sinne. —

Den helige Stefan sof.

Uttröttad hade han sjunkit ihop framför händen.

Han drömde.

En blodröd, flammande stjärna, simmande på en blåsvart molnbank, stod öfver skogen i väster. Från jorden hvälfde sig mörker upp mot himmelen. Själ f gick han med den apelfrå fålen vid tygeln på en smal och brant väg, på hvars sida han visste att afgrunden öppnade sig. De trefvade sig fram. Flyende fåglar flögo i fåta skrikande svärmar förbi dem. Plötsligt lystade hästen vid hans hand, stegrade sig som af rädsla och störtade utför. Ur fjärran hördes i detsamma fruktansvärdt larm och brak. Han hörde vapens gny och rasslet af tusen sinom tusen fångars kedjor. Vid randen af öde och skumma slagfält brunno höga, mordiska eldar. Stormar brusade. En flod af lidande, fårar och blod sköljde öfver världen. I vanmäktig ångest stönade och jämrade jorden. Det var som den drog ett sista, smärtefullt andedrag, utfömmade sin kraft. Och för ett ögonblick upphörde dödsropen, gråten och klagoljuden. — Men plötsligt stiger åter ur den andlösa, kväfvande stillheten det hemska ljudet ur rosslande strupar, endast med fördubblad kraft. Som en orkan höjer det sig mot himlen. Det dånar. Allt störtar samman! Det gurglande larmet drunknar i det skärande ropet från en moder, som förgäfvets kallar sitt barn. — — —

Det stora mörkret faller djupare och djupare. Världen förgås.

Huru, frågar han sig, kan ingen rifva töcknet från himlen och blotta de eviga stjärnorna, att de åter må lysa öfver jorden?

Människorna förgöra hvarandra i det fasansfulla mörker, som döljer bröders ansikten! Herre, förbarma dig öfver oss!

Då reser han sig och lyssnar. Ty genom den djupa, ogenomträngliga natten når en svag kvidan hans öra. Framför sig ser han en hvit och ensam sjö. En ung kvinna kommer ut ur skogen och skyndar däröfver. De svaga isarna bukta sig, men bära dock, ty i sina armar håller kvinnan sitt späda barn. Snabbt ilar hon ned i dalen. Han ser henne gå fram till hans fiende, den rike Kettils gård. Oupphörligt hviskar hon mellan sammanbitna läppar: "Hata, hata!" — Framkommen smyger hon sig förbi hundarna in i stallet och lägger barnet i spiltan hos Kettils hvita hingst. Han skall åtminstone tvingas, hör han henne säga, högt som i en besvärjelse, att med egna händer kasta undan sitt döda barn. — Hon skrattar vildt. Hennes ansikte är dunklare än natten. Barnet kvider. Hingsten blir orolig, kastar på hufvudet och fnyser. Dess väldiga hof höjer sig öfver barnets ansikte. — — —

Men glömsk af allt utom sin hämnd har modern öfvergifvit sitt barn. Hon skyndar tillbaka genom dalen och öfver sjön, icke vetande att det är julnatt, då all naturen känner och lever. Isarna vägra att bära henne. De brista och slå ihop öfver den eländigas hufvud. Med ett skri försvinner hon i djupet. Valtnen dånar.

Åter ser Stefan barnet, och en blid guldglans sprider sig kring dess hår. Och vid dess anblick lägger sig den fruktan han kände nyss, att jorden skulle förbli under mörkrets och stridens segrande välde. Ty han förstår, att barnet skall rädda den dömda, olyckliga världen! Det är Livets gåfva till den plågade jorden och den bär den stora förnyelsen inom sig. Befrielsens och försoningens morgonskimmer lyser öfver dess rena panna.

Och han hör en röst i drömmen: Stå upp,

Stefan, du Guds modige tjänare! Du är det, som skall rädda det värnlösa barnet. Dina fiender äro dig nära, men räds icke. Endast genom kärlek kan skuld sonas. — — —

Den helige Stefan har vaknat ur sin dröm. Ofördröjligen står han upp och omgjordar sig. — Går du, främling, spörjer stigmannen. Gör det icke! Bönderna skola gripa och stena dig. Hvem tvingar dig?

— Min Gud tvingar mig, svarade Stefan.

— I sanning, sade stigmannen, är din gud starkare och större än min. Jag följer dig.

Sankt Stefan har redan fattat sin staf. Då hörs en gnäggning utanför dörren. Han öppnar och se! Där stå hans fem fålar, ännu löddriga af skum. Den apelfrå är sadlad.

Staffan Stalledräng rider genom natten. Stigmannen går före och visar väg mellan bergets klyftor. Snart visa sig trenne ormar, som ringla i bredd framför dem. Deras gyllene skinn skimra i blått och rött med glans som af koppar och svafvel. Lysande eldgnistor spruta i deras spår. Det blir ljusst i skogen. Odmjukt böja träden sina grenar åt sidan, där tåget drar fram. Fåglarna vakna och sjunga.

Men i fjärran ljuder ett barns ängsliga klagan. Stundom höres ock en spröd klang som af silfverklockor.

Ned genom dalen rider Stefan. Fram till sin fiende Kettils gård.

Och han finner barnet, på rygg och skuldror ännu blodigt af födelsen. Förfruset har det icke, ty den hvita hingsten har slickat det med sin ångande mule.

Stefan lyfter gossen i sina armar. Han sveper honom i sin kappa och stiger med hast till häst.

Icke tillbaka till stigmansens fördolda koja i skogen går vägen utan längre ned genom den vida dalen. Öfver de i morgonljus badande hvita ångarna flammor himlahvittvet i guld, grönt och skarlakan. Solens gyllene klot rullar fram bak de gråvioletta åsarna. Klara

blåa skuggor växla öfver fälten. Likt brokiga bollar hänga småfågeln i de rimfrostiga trädens grenar. Härlig stiger julmorgonen öfver världen.

Men framför brunnen till ett afsides, fattigt torp, där den fördrifna funnit en tillflykt, sitter en böjd, halfnaken kvinna och stirrar ned i det kallt blänkande vattnet. Hon vaggar af och an med kroppen och slår sig för bröstet som bure hon där ett öppet, ständigt svidande sår. Hennes armar äro halft förlamade af köld. Intet ljus har den klara morgonen för hennes af gråt halvblinda ögon. Hon märker den icke, ej heller hör hon de häftiga hofslagen i fjärran. Hon reser sig, tumlar in och sjunker ned framför elden.

Då klappar det på dörren.

En främmande man, åldrad af sorg och nöd, träder öfver fröskeln. Men hans ansikte lyser lidit.

— Kvinna, säger han stilla, tag ditt barn.

Och ett under skedde! Haseliga lyfte hon upp sina visnade armar, tog barnet och tryckte det jublande till sin barm. Och ur hennes förtorkade, pinade bröst kvälde åter rik och närande modersmjölk.

Välsignande sträckte hon sina händer öfver Sankt Stefans böjda hufvud. Då sågs den starke mannens fårar strömma. —

Och alla förundrade sig!

Men när Staffan Stalledräng trädde ut på

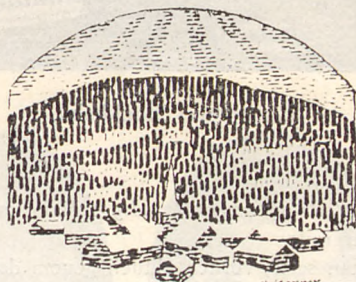
gården, såg han, ehuru det var dag, en strålende stjärna på den bleka himlen i öster. Den eviga Stjärnan — kärlekens heliga ljus!

Stum stod han lutad mot sin fåles hals och lät sina ögon mättas af skenet. Hans läppar rörde sig till bön, och hans hjärta var fylldt af lofsång. Julens underbara frid hade sänkt sig öfver hans sinne.

Timmarna gingo, och han märkte det icke. Då dånade det i marken. En ryttarskara blef synlig. Deras spjut och sköldar blänka hvasst i solen.

Det var bönderna som med lätthet funnit den heliges spår, där han med sina fem fålar ridit genom dalen.

Sankt Stefan ilar i flykt. Snabbare än västanvinden springa fålarna för att rädda sin älskade herre. Den ene efter den andre stupar. I skogen Ödmorden föll den apselgrå.

Och där hunno bönderna upp honom, och stenade honom till döds.

Frimodigt gaf han sitt lif. Det sägs att hans ansikte ännu i döden lyste i ett stilla, förklaradt ljus som af en stjärnas återsken.

Men gossen växte upp och blef en mäktig man i sitt folk, en höfding för dalen. Han fullbordade Stefans verk och lät på ett ting införa kristendomen. Till Sankt Staffans ära blef den första kyrkan uppbyggd öfver hans lik. Ännu stå dess gamla, mossbelupna murar.

Och sägnen berättar, att hvarje julnatt spirar det kring kojans i skogen en grönskande äng och vajar där en gyllene åker.

Fåglarna mätta sig med korn och fålarna beta. Sankt Staffan kommer själf och löser dem ur stallet. Men tills folket tidigt om morgonen med förriddare, bjällror och blänkande bloss draga till oftan, äro de åter tillbaka.

Barnen vaka i julnatten för att fånga skenet af den heliges lykta, när han vandrar öfver gården. Med sina klara stämmor sjunga de då Sankt Staffans julevisa:

Staffan var en staledräng.
Vi tackom nu så gärna.
Han vattna' sina fålar fem,
Allt för den ljusa stjärnan.
Ingen dager synes än.
Stjärnorna på himmelen de blänka.

Illustratör: H. Arleman.

Döden. Af Arild Björk.

DET VAR EN APRILDAG MED BLEKA OCH snabba solglimtar mellan drifvande skyar. Jag var på väg till en väns sjuksäng, men det hade jag nästan glömt, ty jag gick och öfvervägde en detalj i en roman, som föddes med våren och växte i kapp med gräs och knoppar. Det var en effektfull detalj, som skulle bära ett i öfrigt rätt klenk kapitel.

I min väns trädgård förde sparfvarna ett lif värre än lössläppta gatpojkar. Men så var ju också luften som ett sus, eggande från af dotter från landens nyvända mylla. Jag fyllde mina lungor, innan jag trädde in i sjukrummet. Min vän log svagt med bortvändt ansikte, när jag tog hans hand, en smal, het hand, som maff besvarade min tryckning.

Jag läste i handens blåa ådernät om tunga dagar och tyngre nätter. Så började jag tala om våren, om solens kurragömmalek bakom moln, som dansade för en ljum sydvästvind, om sparfvarnas fräcka lif ute i trädgården och om knoppar, som svällde, så att fjällen sprungit i sär. Jag sökte min väns ögon, men de tycktes fängslade af något annat, de stodo vidöppna och orörliga som inför en syn i fjärran eller en svårtolkad, ödesdiger skrift... Jag talade om min roman, som växte i kapp med våren. Men han tycktes icke höra mig. Då talade jag om en resa, som vi tillsammans tänkte göra till sommaren. Hans hand gaf min en skygg tryckning, som om han bad mig om förskoning.

Jag fångade hans ögon. Då såg jag hvad jag redan anat: den blick som mötte var icke min väns utan Dödens. Djupt inne låg min väns själ nerhukad i skrämnel med doldt ansikte, skyggande för ett väntadt slag. Och genom hans ögon blickade icke han själf utan Döden.

En lång stund saft jag tyst. Sedan började jag berätta för min vän om Döden, ty jag insåg att jag icke på annat sätt skulle få hans själ att resa sig, vända sitt ansikte mot mig och lyssna.

För rätt länge sedan, inna vi blef bekanta, började jag, var Döden i två år min ständige följeslagare. Jag märkte honom inte strax. Men jag kände att någon lade sin hand för min mun, när mitt skrat blef för öfverlyddt, och kylde min ärelystnad och mina begär, när de blef för hetsiga...

Har du varit i båt ute på en skogssjö en sommarkväll? Luften är ljum, och skogen står som en grön skyddsmur rundfökring. Rätt hvad det

är kryper dimman upp ur strandvassen som ett hvitt spöke och sveper sina höljen om stränderna. Tung och grå böljar den fram öfver vattnet. Du känner en iskyla öfver dig, och fingrarna stelna om årorna...

Ändtligen förstod jag att det var Döden som följde mig. Jag ville undfly honom, liksom man far till årorna, när dimman vill sluka ens båt.

Värst var det om nätterna. Jag sökte mina vänner och dröjde mig kvar på krogsofforna, tills lamporna släcktes. Men ännu i ruset kände jag, hur han stod vid min sida.

Ett år gick. Jag var trött af att ständigt lefva i ett slags flod och ebb. Då talade Döden till mig en dag för första gången.

— Du misstar dig på mig, sade han. Jag vill dig intet ont. Jag vill lära dig lefva.

Då vågade jag se honom i ögonen. Jag hade väntat mig dem hårda och tomma som glas, men de var fulla af sorgsen ömkan...

I ännu ett år följde Döden mig, och hans sällskap hade upphört att vara mig plågsamt. Jag lärde mig nu att som biet suga sötman ur de hemligaste gömmor, att fånga livets flyktigaste lust och ej försmå dess fattigaste glädje. Det kom dagar, då minuterna dansade förbi som soliga drömmar. Några spirande grässtrån om våren kunde göra mig yr och oresonligt glad som en skogsutflykt i maj, när jag var barn.

Jag lärde mig umgås med folk på ett nytt sätt, att förbise knappålstyngen, men förnimma och minnas värmen i en handtryckning. Livet beredde mig öfverraskning på öfverraskning: jag fann att de små människorna äro mindre och de stora större än jag troff. Och många, som förr tyckts mig stora, blef nu små och tvärtom. Men jag såg också att i grunden är alla människor rätt lika, med en evig hunger och oro i blodet och hemliga sorger i hjärtat. De goda äro långtifrån lyckliga, men de onda må vi ömka: De äro barn, som fått en skarp knif i handen och gå omkring och skära sönder sina kamraters leksaker; när de äro färdiga med dem, måste de pröfva eggen på sina egna.

Så gick ett år... En morgon på våren väckte solen mig tidigt. Det låg ett svalt, klart gryningsljus i genom fönstren. Jag sträckte på mig, så det knäppte i lederna: ett välbehag som strax ofvanpå ett kallt, friskt septemberbad strömmade genom mig.

Då stod Döden vid sängkanten.

— Nu lämnar jag dig, sade han. Din uppfostran är färdig.

Jag hade blifvit så förtrogen vid hans sällskap, att jag trots den ögonblickliga glädjen gjorde en åtbörd af saknad.

Döden såg det, log och sade:

— Nu får du mycket att tänka på. Mig må du glömma till en tid.

Jag kände att han talade sant. Det fanns mycket, som lagts åsido under dessa två år, och som nu fordrade uppmärksamhet. Men först af allt grep mig en önskan att säga människorna något af det, som Döden hviskat i mitt öra under de år, han följt mig. Jag steg upp och satte mig till skrifbordet, medan sparfvarna stimmade ute på fönsterblecket och solen låg in i rummet i ett klargult flöde...

... Jag teg. Min vän tryckte min hand och såg på mig. Hans själ låg icke längre på knä i skymundan som en figgerska, den hade rest sig med beslutsamt ansikte, och Döden hade vikit undan.

Innan jag tog farväl talade vi länge om den resa, vi tänkte göra till sommaren.

Ute i trädgården väsnades sparfvarna galnare än någonsin och förde ett öfvermodigt skoj med en katt, som saft på en soffas och följde deras okynne med hätska och hungriga ögon. När jag kom förbi, sökte han dölja sin harm, slöt ögonen och slickade sig på bröstet.

När jag kommit utom grinden, dök solen in i ett gråulligt moln, och en kall vind kom mig att knäppa rocken. Någon hann upp mig. Jag kände hans steg: det var Döden.

— Jaså, du stannade icke där inne, sade jag.

— Nej, jag fann mig öfverflödig... Du skrifer en roman, tillade han.

— Ja, sade jag dröjande. Vårskimret öfver min bok, som fyllt mig med stolthet, bleknade hastigt bort, och jag kände mig skamsen som öfver ett barnsligt ofog.

— Jag kommer igen, när den är färdig, sade Döden, i det han lämnade mig. — Du låter mig väl läsa den?

Hans ord förskräckte mig, jag anade hans dom. Jag skyndade hem, fick tag i manuskriptet och läste. Vid hvarje mening föreställde jag mig hvad Döden skulle tänka om den. När jag slutat, hade kvällen kommit med annan vind och kyla, och jag gjorde en brasa af min halfskrifna roman.

En intervju med Iduns redaktör.

DET HÄRSKAR EN STUNDS välgörande stillhet på redaktionen efter de föregående timmarnas nervösa jäkt. Ett uppretadt femtio-årigt porträtt, som kommit in med bara hufvudet på en half spalt inuti numret i stället för i helfigur bland rosor och violer på första sidan, har lugnats genom en liten diskussion om det klädsamma i att inte tänka för högt om sig själf, och dagens sista besökare, en poet af nästa veckas skola, har blifvit artigt ledsagd genom dörren i sällskap med sina kosmiska vers och sitt innerliga förakt för redaktörens åsikt om hans poesi.

Den tillfälliga stillheten är som sagdt af en mycket behaglig natur och störes icke nämnvärdt af konkurrenternas svaga morrninngar i fjärran.

Då börjar det gurgla i telefonapparaten, hvar på följer en skarp staccatosignal, som utöfvar sin vanliga reflexverkan på redaktörens vänstra arm. Han griper mikrofonen, trycker den till örat och ropar: hallå!

— Goddag, min herre! kommer ett mångstämmigt svar.

— Med hvem har jag den äran tala?

— Med publiken.

Redaktören får plötsligt något åtstramad och iakttagande i sin hållning, ty ett besök af publiken, om det också sker i telefon, afvecklas icke lika lätt som besöket af poeter och annan kuriosa.

— Det har fallit mig in att underkasta Er en intervju, säger publiken. Ni kan gärna känna på det för en gångs skull — Ni som annars utser oss till föremål för er frågvishet.

— A la bonne heure! Och hvad vill Ni veta?

— Hur Er tidning kommer att ta sig ut nästa år. Vi har anspråk, förstår Ni, och nu måste Ni tala om på hvad sätt Ni tänker motsvara dem.

— Förtjusande publikum!

— Inga fraser — dem duperar Ni oss inte med... Fakta, om vi får be. Korten på bordet, herr redaktör! Glöm inte att Ni slagit Er och Er tidning till kvinnornas riddare, och nu väntar vi på att Ni bär våra färger med den äran.

— Som om vi inte hade gjort det i öfver trettio år — det borde väl öfvertyga Er om vår orubbliga trofasthet.

— Bra, herr redaktör. Men nyfikenheten hör, som Ni vet, till det älskvärda i vår karaktär, och om Ni verkligen håller af oss, så anförtro oss hvilka trefliga öfverraskningar Ni ämnar bereda oss under 1919.

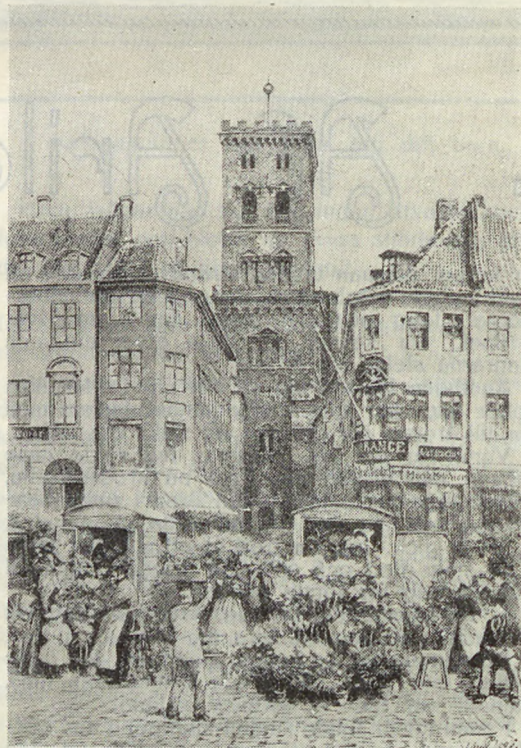
— Så gärna... Som Ni nog lagt märke till har det uppstått en ny kulturskandinavism, hvarigenom de tre nordiska staterna synas vilja närma sig hvarandra på samförståndets och det andliga utbytets basis. Uttrycken för kulturellt lif, sådant det just nu gestaltar sig i *skandinavians tre hufvudstäder: Stockholm, Köpenhamn och Kristiania*, skall det därför bli vår omsorg att framställa i en serie skildringar, hämtade från litteraturens, konstens, teaterns, högskolornas och anmärkningsvärda sociala institutioners områden. Artiklarna, hvilka skrives af framstående pennor i de olika landen, såsom *Henning Berger, Julius Claussen, Kristian Elster, Ina Lange, Carl, G. Laurin, Georg Nor-*

Nybroplan i Stockholm.

densvan, Palle Rosencrantz, Algot Ruhe m. fl. bli rikt illustrerade.

En annan serie, vorden aktuell genom det under

Höjbroplads i Köpenhamn.

hösten firade universitetsjubiléet i Lund, blir *Minnen och gestalter från Lundagård*, illustrerade

Karl Johans Gade i Kristiania.

skildringar från den stämmingsrika sydsvenska universitetsstaden af *Otto Lundh*, hvars finskurna penna här skall frammana en *Thorilds* en *Agardhs*, en *Tegnér*s m. fl. märkliga personligheter i erinringens ljus.

— Det där låter minsann riktigt trefligt och romantiskt... A propos... Ni kommer väl med intressanta romaner också?

— Hur kan Ni tro att vi skulle glömma dem. Och idel svenska original blir det. *Iduns Romanbibliotek* inledes med en nutidsroman, *Familjen von Skotte* af *Fanny Alving*, en författarinna, som nog ådragit sig Er uppmärksamhet. Det är första gången hon i *Idun* framträder med ett större arbete, och jag försäkrar Er, att Ni kommer att bli förtjust i denna af satir och humor flödande bok. Vidare ha vi försäkrat oss om

en ny roman *I lögnens rike*, af *Anna Wahlenberg*, hvari den högt skattade författarinnan med psykologisk finhet och dramatisk verve skildrar ett nutida kvinnoöde.

Vidare blir *Anna Lenah Elgström* representerad genom en längre novell, *Den tragiska idyllen*, något som Ni bör sätta stort värde på, alldenstund hon genom originaliteten och djupet i sin diktning står bland de främsta, som nu utöfva svensk prosakonst. Och inom skissens, novelletts och kåseriets områden komma vi som tillförene att erbjuda skildringar af våra bästa pennor såsom *Henning Berger, Bo Bergman, August Brunius, Synnöve Carlbon, Gustaf Collijn, Sigurd Dahllöf, Anders Eje, Hildur Dixelius-Brettner, Teresia Eurén, Jane Germandt-Claine, David Linde, Otto Lundh, Artuh Möller, E. Kuylenstierna-Wenster, Elsie Nordensvan, Georg Nordensvan, Erik Norling, Algot Ruhe, Maria Rieck-Müller, Hedvig Svedenborg, Gustaf Ullman, Anna Wahlenberg, Elin Wägner, Hugo Öberg* för att blott nämna några i den stora gruppen.

Ytterligare bör Ni lägga märke till, att den med så lefvande intresse mottagna serien *Signe Hebbes memoarer* fortsätter och avslutas i den nya årgången.

— Men poeterna, som Ni just inte brukar vara mild emot... tänker Ni bereda dem ett hjärterum också? Jag är släkt med flera, som rimmar riktigt snällt.

— För rimmarne blir det nog sorgligt trångt hos oss, men för diktarne, som komma med äkta känsla och språkligt väljud, beredes det alltid plats.

— Och *Iduns julnummer*?

— Nå, det blir sig likt, d. v. s. litterärt och fint som alltid. Men om dess innehåll är det ännu för tidigt att lämna några detaljerade uppgifter. För öfrigt bör det i sin egenskap af julklapp omges af det hemlighetsfullas tjusning så länge som möjligt.

— Jo, ni kan svänga Er!

— Kära publikum! En väderflöjel svänger sig — en redaktör aldrig. Han anpassar sig bara... Var det något mera Ni önskar veta?

— Jag skulle bra gärna vilja höra Er stappla på målet ett ögonblick, men Ni har visst Edra svar på lager.

— Liksom manuskript — motsatsen blefve en katastrof... Men hör nu hvad jag vidare vill anförtro Eder med hänsyn till *Iduns* innehåll under 1919. — Med det aktuella bostadsproblemet sammanhänger pro-

blemet om hemmets anordning, hvar för vi träffat öfverenskommelse med en expert på området, arkitekten *Carl Malmsten*, att skriva en serie illustrerade artiklar om *Hemkonst och hemmets inredning*. Vidare kommer för de många af trädgårds-konst intresserade trädgårdsarkitekten, fröken *Ester Claesson*, vår enda kvinnliga förmåga inom facket, att i en med talrika bilder försedd uppsats ge några värdefulla råd för anläggning af *den mindre trädgården*. Ledande artiklar och kåserier i skilda ämnen skola komplettera textinnehållet och *den illustrerade dagskrönikan* nu som tillföre bli rikt och mångsidigt företrädd.

De allmännyttiga och nöjesafdelningarna slutligen utgöras af *Iduns Hjälpreda* med dess omtyckta råd och rön för hem och hushåll, *Iduns Köksalmanacka*, *Afdelningen för skönhetsvård*, redigerad af *Kerstin Wenström*, *Iduns schackspalt*,

redigerad af *G. S. Nyberg*, *Tidsfördrif* med tillhörande *pristäflingar*. Frågor och svar, *Iduns modeafdelning* med illustrerade, sakrikt hållna modeöfersikter, författade af fru *Hilda Sachs*, m. m. — Ja, ärade publikum, där har Ni programmets hufvudlinjer. Och allt detta faller Er tillgodo mot ett prenumerationspris som, trots de oerhördt steg-

rade kostnaderna för tidningens framställning — pappers-, kliché- och tryckningskostnader ha respektive 4-3 och 2-dubblats — måste anses mycket moderat,

IDUN, helt år: 14 kronor,
halft år: 7:25,
ett kvartal: 3:75.

Julnumret och postarvodet däri inberäknade. Lösnummerpriset är 30 öre.

Tillåt mig så i min ordning göra Er en fråga. Känner Ni Er nöjd med resultatet af Er intervju?

- Fullkomligt.
- Vi träffas således igen nästa år?
- Med nöje.
- Mottag då ett hjärtligt tack för den här angenäma pratstunden från *Iduns* hufvudredaktör.

Er mycket förbundne
ERNST HÖGMAN.

Fanny Alving.

Henning Berger.

Hildur Dixelius-Breffner.

Anna Lenah Elgström.

Otto Lundh.

Georg Nordensvan.

Algot Ruhe.

E. N. Söderberg.

Anna Wahlenberg.

1818

I etthundra år hafva vi haft äran och nöjet förse den svenska damvärlden med

Siden, Sammet

och

Ylletyger.

AB. John V. Löfgren & Co.
Stockholm.

1918.

Genom sitt omväxlande innehåll, tillförlitliga
snabba nyheter

är

Göteborgs Aftonblad

under den nya ledningen

framför andra
den stora burgna pu-

Prenumerera!

:: *blåkens organ.* ::

Annonsera!

Läses överallt.

Modernt uppställd - Innehållsrik - Intressant - Tillförlitlig - Västra Sveriges nyhetstidning - Läses överallt i Göteborg, Västergötland, Halland, Bohuslän, Värmland, Dalsland.

GÖTEBORGS MORGONPOST

Göteborgs största morgontidning.

Läses överallt.

Effektivaste annonsidning. ::

H.-P.

(Helsingborgs-Posten)

den vakna, piggt redigerade och innehållsrika dagliga tidningen är ett af

Skånes främsta annonsorgan.

JÖNKÖPINGS - POSTEN

Daglig länstidning för Jönköpings stad och län

Länets äldsta (grundad 1864), mest spridda och lästa tidning samt mest anlitade annonsorgan.

Halfveckoupplagan

Jönköpings läns nyhets- och annonsblad

utkommer tisdagar och fredagar.

Vid annonsering i dessa tidningar samt Svenska Posten, spridd öfver hela landet och Huskvarna-Posten - sammanlagt 30,000 ex. - alla utgifna från samma officin, billiga gemensamhetspriser. :- :- :-

Nerikes-Tidningen

Upplaga: Öfver
11,000 ex.

Örebro läns
mest spridda tidning.

Utkommer alla
hvardagar.

Bästa annonsorgan.

Annonspris:

14 öre före och 12 öre efter texten. Innersidorna 17 öre och senkomna 17 öre, allt pr millimeter.

SKÅNETIDNINGEN DAGEN MALMÖ

är Skånes piggaste, snabbaste o. BÄSTA NYHETSTIDNING, omtyckt af alla icke minst på grund af sin MODERNA, VACKRA o. ÖFVERSKÄDLIGA UPPSTÄLLNING - Skånetidningen DAGEN är Sveriges BILLIGASTE DAGLIGA MORGONTIDNING - Skånetidningen DAGEN vinner ständigt terräng på såväl landsbygden som i städerna - Skånetidningen DAGEN har energiskt kämpat för en sundare lifsmedelspolitik och därvid särskilt bevakat lifsmedelproduktionens berättigade intressen. Därför läses och gynnas Skånetidningen DAGEN af den köpstarkaste publiken i Skåne, hvadan Skånetidningen DAGEN också är ett af provinsens OJÄMFÖRLIGT BÄSTA ANNONSORGAN. :: ::

Sundsvalls Tidning

Upplaga
13,500 ex.

DEN STÖRSTA

och mest spridda tidningen i Norrland. Läses inom alla samhällsklasser. Utgives i sex-till sextonsidigt format.

Överlägset annonsorgan.

UPSALA NYA TIDNING

UPSALA STADS o. LÄNS mest spridda tidning, har en totalupplaga af cirka
:: 17,600 exemplar ::

och läses inom alla kretsar. Varje köpman eller fabrikant, som önskar uppehålla sina affärsförbindelser i Upsala stad och län eller där knyta nya, bör alltså
--- ANNONSERA I ---

UPSALA NYA TIDNING

GÖTEBORGS GYMNASTISKA INSTITUT

Föreläsningssal.

Kurs i

En av övningshallarna.

Massage och sjukgymnastik

Nästa årskurs börjar i medio av januari.

Vid denna kurs kommer andra terminen, som eljest brukar följa under hösten, att bilda omedelbar fortsättning av vårterminen, varigenom kursen i sin helhet kan avslutas omkr. medio av juli mån.

Undervisning meddela nedanstående lärare:

Anatomi, Fysiologi, Patologi, Hygien:
Med. dr. Gösta Göthlin.

Ortopedi: Med. dr. Sven Johansson.

Klinikinspektör: Med. dr. Leo Schrödl.

Sjukgymnastik och Massage:
Gymnastikdirektör Karin Uddenberg.

Fysiolog. kemi: Professor Gösta Bodman.

Föreståndare: Dir. Erik Börner.

m. fl. m. fl.

Patientbehandling.

Begär
Prospekt!

Övningar i gymnastiksalen.

Prenumerera före jul

på

STOCKHOLMS-TIDNINGEN

för år 1919.

Sveriges mest spridda dagblad.

Upplaga ca **165,000** ex. om dagen

Nationell. Demokratisk.
Frisinnad. Själfständig.

Nya intressanta följetonger.

Landets främsta nyhetstidning.
Landets främsta annonstidning.

Hvilken tidning

har det klaraste framställningssättet, de läsvärdaste artiklarna, de snabbaste nyheterna, de kvickaste kåserierna och smånotiserna?

Hela den bildade svenska allmänheten svarar:

NYA DAGLIGT ALLEHANDA

Till alla landsändar komma nyheterna färskast genom Nya Dagligt Allehandas

Kvällsupplaga,

som ständigt har 12 timmars försprång före kollegerna.

NU vet Ni hvilken tidning Ni skall prenumerera på!

GÖTEBORGS ENSKILDA HANDELS-GYMNASIUM

Interiör från ettåriga gymnasiet.

KUNGSGATAN 46
(VIKTORIEATEATERN)

Interiör av föreläsningssal.

Tidsenligt och förstklassigt handelsläroverk med utvalt goda lärarekrafter. Strängt begränsat elevantal, fullt individuell undervisning. Ljusa, rymliga och modernt inredda lokaler. **Ettårigt handelsgymnasium, Fack-kurs för studenter, Bank-kurs och Gymnasialkurs** för kvinnliga och manliga elever med högre förbildning. **Handelskurs-årskurs** och **Handelskurs-terminkurser** för elever från flick- och gosskolornas mellanklasser.

Nya elever emottagas vid vårterminens början

Den högre undervisningen omfattar bl. a. nedanst. ämnen och meddelas av följande lärare:

Tyska språket: G. Boelke, lärare vid Göteborgs Handelsinstitut.

Bokföring, Handelsrätt: A. Carlberg, Diplom från Handels-högskolan i Stockholm.

Industri-Varukännedom: Gösta Bodman, Fil. dr., Prof. vid Chalmers Tekn. Läroanstalt

Stenografi, Handelskorresp. E. Börner, Direktör. Avgångs-exam. från Gbg's Handelsinst.

Råproduktlära: Joh. Wiger, Fil. Mag. Lärare vid Östra Realskolan.

Engelska språket: G. Fuhrken, M. A. Ph. d., Lektor vid Göteborgs Högskola.

Handelslära, Matematik: R. Strömer, Köpman. Avg.-exam. från Göteborgs Handelsinstitut.

Statskunskap: P. O. Gränström, Fil. dr. Professor vid Göteborgs Högskola.

Nationalekonomi: Stellan Mörner, Fil. kand., Banktjänsteman.

Välskrivning: A. Ridell, Banktjänsteman. Avgångsex. från Göteborgs Handelsinstitut.

Franska språket: R. Rest, Lärare vid Göteborgs Handels-högskolekurser.

Handelsgeografi: Edv. Malmström, Fil. Mag. Lärare vid Högre Real.

Bankteknik o. teori: Bo Liljedahl, Banktjänsteman. Diplom från Handelshögskolan i Cöln.

Maskinskrivning: H. Carlsson, vid Smith Premier Institu-tet, Göteborg.

Korrespondens: E. Westergren, Fil. Mag. Banktjänste-man.

Studierektor:
ANDREAS CARLBERG,
Fil. kand. Diplom. från Han-dels-högskolan i Stockholm

Inspektör:
OTTO NORDENSKIÖLD,
Fil. dr., Professor vid Göteborgs Högskola.

Ekonomidirektör:
ERIK BÖRNER,
Direktör. Avgångsexamen från Göteborgs Handelsinstitut.

Begär nytt utförligt prospekt.

HANDELS-TIDNINGENS VECKOBLAD

JORDBRUKARNES OCH DEN ÖVRIGA LANDSBYGDENS BEFOLKNINGENS ORGAN

REDAN 100 000 = TALS LÄSARE

STORT FORMAT / ALLTID BILDER TILL DAGSKRÖNIKAN / RIKHALTIG FÖRSTÖELSEAVDELNING

GRATISBILAGOR: FÖR LANTMANNAHÄM OCH FISKERIÄRNA

FRISINNAD PIGG OCH VAKEN

PRENUMERERA FÖR 1919

GAW.